

Ji Fenglai

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

Ji Fenglai

03.09.2023

Цзі Фенлай

УДК: 378.018.8:793.3-051

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ
УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ КНР**

015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

01 Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Цзі Фенлай

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

数字签名者: 季丰来
DN: cn=季丰来,
email=13905883113@163.
com, c=CN
日期: 2023.09.03 21:01:01
+08'00'

Науковий керівник:

Мкртічян Оксана Альбертівна,
доктор педагогічних наук, доцент

АНОТАЦІЯ

Цзі Фенлай. Підготовка вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). — Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2023.

У дисертації «Підготовка вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР» обґрунтовуються теоретичні засади, наводяться результати практики формування та реалізації освітніх програм, взаємодії зі стейкхолдерами у розбудові системи підготовки вчителів до естетичного розвитку. В основу дослідження було покладено аналіз сучасних міждисциплінарних наукових розробок із педагогіки, освітології, естетики, філософії, соціології, менеджменту освіти, культурології тощо. В роботі досліджено естетичний розвиток особистості як педагогічна проблема з позиції міждисциплінарного дискурсу; з позиції нової концепції естетичного розвитку охарактеризовано дефініції «естетичний розвиток», «педагогічна взаємодія», «естетична освіта», «естетична компетентність», «естетичне виховання» тощо; досліджено генезу естетичного виховання та визначено місце естетичного розвитку особистості в системі освіти КНР; визначено зміст підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР; обґрунтовано перспективні напрями обміну досвідом щодо підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР та України.

Досліджено та визначено, що проблеми підготовки вчителя до естетичного розвитку учнів у сучасних реаліях освіти та цифрового суспільства детерміновані необхідністю відповідати швидким темпам діджиталізації суспільства, розвитку цифрової освіти, естетизації навколишнього простору, змінам у мистецьких підходах до життя, пандемічним та постпандемічним трансформаціям тощо. Доведено, що всі детермінанти дотичні до різних типів людської взаємодії, отже, детермінують зміни у педагогічній взаємодії, що і формує актуальність теми. Крізь призму естетичних концепцій сучасного

соціуму — прикладної естетики, естетики послуг, естетики виробництва релятивної естетики тощо — охарактеризовано у взаємній ієрархії поняття: «естетичний розвиток», «естетична освіта», «мистецька освіта», «педагогічна взаємодія», «естетична компетентність», «естетичне виховання» тощо. Дефініції проаналізовані та порівняні в українській та китайській педагогічній науці і нормативному регулюванні, а також у дослідженнях західноєвропейських дослідників. Встановлено, що для китайських наукових розробок властивим є інструментально-функціональний підхід до розуміння цих категорій, європейські дослідники тяжіють до «ідеалістичної» позиції у визначенні, українські автори — шукають науковий компроміс, розглядаючи та поєднуючи обидва підходи.

В роботі здійснено переосмислення місця та змісту естетичного розвитку в сучасній системі освіти, а також визначено магістральні напрями естетичного розвитку в умовах криз сучасного суспільства, до яких автором віднесено: визначення місця естетичного розвитку в різних видах виховання; визначення потенціалу та пошук методів гармонійного естетичного розвитку в умовах дистанційної освіти та діджитал-спілкування; визначення вікових, професійних та інших специфічних вимог щодо обсягів та контенту інформації, необхідної для естетичного розвитку різних категорій здобувачів освіти; можливості прикладної естетики у викладацькій діяльності, а саме забезпечення естетичного розвитку учнів, що пов'язано із дотриманням балансу часу, гармонії гумору, іронії, драматичності, емоційності, очікування, чуттєвості у подачі знань тощо; естетичного розвитку особистості, його неперервність; створення та забезпечення державної регіональної політики естетичного розвитку, її фінансова та інституційна підтримка.

Проаналізовано та узагальнено зміст розвитку естетичного виховання в китайській школі за останні сто років як механізму формування особистості, методичного керівництва, ідеологічного керівництва та регуляторних особливостей, що мають визначене теоретичне та практичне значення, а також ставлення суспільства до естетичного розвитку. Визначено, що сучасний естетичний розвиток особистості в КНР побудований на зверненні до різних видів сучасного мистецтва та інших продуктів різних сфер життєдіяльності,

всіх об'єктів, які здатні викликати естетичне чуття. Для цифрового естетичного розвитку в сучасних умовах властивим є віртуальність об'єктів опанування та їх інтерактивність, інтуїтивна простота та емоційна привабливість, ускладнення дій естетичної оцінки при спрощенні функціональної складової.

Проаналізовано систему підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР та встановлено, що вона складає систему заходів та політики, що здійснюються інституційними структурами формальної та неформальної освіти державного і недержавного секторів, а також навчання на робочому місці, у тісній співпраці з урядами різного рівня управління та департаментами освіти адміністративно-територіальних одиниць, підприємствами та організаціями, громадами, об'єднаннями громадян та суспільством у цілому. На естетичний розвиток особистості в сучасному суспільстві КНР, зокрема і вчителів та учнів, впливають всі рівні освіти, які взаємодіють між собою, аудиторна і позакласна діяльність у взаємодії, загальна освіта та професійна освіта, естетичне виховання в формальній та неформальній освіті, суспільне і сімейне естетичне виховання, що пов'язані між собою, стихійний розвиток в інтернет-просторі та вільному спілкуванні.

В роботі охарактеризовані практичні аспекти підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у КНР. Обґрунтовано, що здійснення заходів з естетичного розвитку учнів та підготовки вчителів до такої діяльності можна об'єднати в дві групи — змістовного впливу (перегляд змісту освіти, розробка навчально-методичного забезпечення для інтегрованого навчання різних дисциплін, розвиток мистецької освіти, налагодження педагогічної взаємодії — відпрацювання педагогічних прийомів з урахуванням вимог естетичного розвитку тощо) та опосередкованого впливу (естетизація освітнього середовища, вирішення проблем доступності до заходів естетичного розвитку, кадрова політика щодо вчителів естетичного виховання, розробка критеріїв оцінювання естетичного розвитку та введення цих критеріїв до системи оцінювання успішності учнів на різних рівнях освіти тощо).

Викладені окремі методи естетичного розвитку учнів, обґрунтована їх популярність та дієвість у системі естетичного розвитку. Визначено, що завдяки

ретельно підбраному мистецькому та загальнокультурологічному матеріалу, а також правильній етапізації роботи з цим матеріалом учні здійснюють опрацювання цієї інформації в передбачуваний спосіб. Під час заходів естетичного розвитку в учнів формуються компетентності, які зазвичай безпосередньо не пов'язують із мистецтвом, а саме оціночні судження, творче, інноваційне та критичне мислення. На прикладах продемонстровано, що саме цей концепт було покладено як базис для розробки методичного забезпечення всіх заходів естетичного розвитку мистецькими засобами, і саме тому викладання мистецьких дисциплін вважається провідним інструментом естетичного розвитку в КНР.

У дисертації продемонстровано яким чином на концептуальному та практичному рівнях переплелися два магістральні напрями системи освіти КНР — цифрова освіта та естетичний розвиток як мета освіти. З'ясовано, що в контексті естетичного розвитку в методах цифрового навчання відображаються такі компоненти естетичної компетентності як яскравість образу, інтуїтивна (емоційна) зрозумілість та залученість, поєднання інтелекту, моралі, фізичних здібностей, мистецтва та праці як способу емоційно-раціонального освоєння дійсності, її перетворення, що є віссю естетичного розвитку. Окремо наголошено на необхідності формування в учителів та учнів способу мислення та обізнаності про цифрову безпеку, посиленні управління життєвим циклом освітніх ресурсів, впевненості, що вміст ресурсу навчання відповідає вимогам освіти, а безпека мережі гарантована.

Проаналізовані та спрогнозовані перспективи обміну досвідом щодо підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР та України, зокрема: питання встановлення стандартів компетенцій у сфері естетичного розвитку особистості; підготовка вчителів, впровадження та використання нових технологій у мистецтві та художній освіті; нові вимоги та запити втілення естетичного у сучасному світі; зміни в естетичному вихованні у зв'язку з розвитком цифрової освіти; інституційної, кадрової та соціально-економічної підтримки вчителів; роль педагогічних вищих навчальних закладів в інституційному та змістовному забезпеченні

естетичного розвитку учнів; взаємодія вчителів, родини, громади, суспільства в естетичному розвитку учнів тощо.

Наукова новизна і теоретична значущість дослідження полягають у тому, що *вперше*: окреслено сучасні особливості підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у вищих педагогічних закладах КНР в умовах цифрової освіти; проаналізовано зміст підготовки вчителів немистецьких спеціальностей до естетичного розвитку учнів крізь призму нової Концепції естетичного розвитку в КНР; *удосконалено* положення щодо змістового і навчально-методичного забезпечення підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів з урахуванням позицій стейкхолдерів та засобами цифрової освіти; *уточнено* сутність поняття «естетичний розвиток»; зміст підходів до здійснення естетичного розвитку особистості в умовах відходу від сфокусованого естетичного об'єкту та стрімкого переходу систем комунікацій у цифровий простір; *подальшого розвитку набули* положення щодо потенціалу естетичного розвитку в формуванні творчого, інноваційного мислення особистості, формування когнітивних навичок та оціночних суджень засобами міждисциплінарних мистецьких курсів; *надано* рекомендації щодо узагальненого досвіду підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів в Україні та КНР для взаємозбагачення теорії та практики педагогічної освіти цих країн; *у науковий обіг введено* нові теоретичні ідеї та практичні підходи до підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів з урахуванням відходу від сконцентрованого естетичного об'єкта та акценту на дослідження з естетики цифрового простору, прикладної естетики, реляційної естетики тощо.

Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні можливостей використання досвіду КНР для вдосконалення підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів, а також популяризації освітніх напрацювань українських теоретиків та практиків педагогічної освіти в КНР та інших країнах. Матеріали дослідження можуть використовуватися в розробленні освітньо-професійних та освітньо-наукових міждисциплінарних програм, дидактичних комплексів навчальних дисциплін для підготовки майбутніх вчителів за різною спеціалізацією, на навчальних програмах професійного розвитку та післядипломної освіти, підготовці навчальних посібників,

спецкурсів і спецсемінарів, для розробки платформ та програм дистанційного навчання, розвитку цифрової освіти. Результати наукового пошуку стануть у пригоді магістрантам, аспірантам, докторантам під час підготовки й реалізації досліджень, а також для вдосконалення професійної компетентності та професійного розвитку вчителів.

Ключові слова: естетичний розвиток, естетичне виховання, вчитель, учень (здобувач освіти), система освіти, підготовка вчителів, інновація, цифрова освіта, Україна, Китайська Народна Республіка, педагогічні вищі навчальні заклади (заклади вищої освіти).

Статті в наукових фахових виданнях України, зокрема які входять до міжнародних наукометричних баз

1. Цзи Ф., Лі С., Тарарак Н.Г. . Можливості прикладної естетики у професійній діяльності викладачів. «Вісник Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка. 2019.157. 204-209. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/visnik-n157/>
2. Цзи Ф., Лі С.. Формування естетичного смаку як складова підготовки майбутніх вчителів: контекст інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка.* 2020. 163 (7). 105-110. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/20-7-163/>
3. Ji Fenlai, Liu Zhijian et al.. Forming of Soft Competencies Educational Process Management Changes (Distance Education). *Society Integration Education.* 2021. Volume VI. 285-292. DOI:10.17770/sie2021vol6.6482 (Web of Science)
4. Цзи Ф.. Мейнстріми естетичного розвитку особистості в умовах криз сучасного світу. *Збірник наукових праць «Педагогічний альманах».* 2022. 52. 29-35. DOI: <https://doi.org/10/37915/pa.vi52>

Статті в інших виданнях, матеріали конференцій

1. Цзи Ф. Сучасні підходи до змісту естетичного розвитку учнів. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. для студ., аспірантів, докторантів, молодих учених, Харків, 14 трав. 2020 р. Харків : ХНПУ 2020. 365–366
2. Цзи Ф.. Зміна концепцій естетичного розвитку учнів під впливом суспільних змін *Сходознавство. Актуальність та перспективи* : тези доп. II Міжнар. наук.-метод. конф., Харків, 19 берез. 2021 р. Харків : ХНПУ. 2021. 93–96.
3. Ji Fenglai. Aesthetic development in the context of education modernization. *Modernization of today's science: experience and trends*: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference, Singapore, Republic of Singapore, September 9, 2022.: European Scientific Platform. 2022. 105-106
4. Цзи Ф.. Естетична підготовка вчителів в сучасній КНР: чому це знову важливо. *Сходознавство. Актуальність та перспективи*: Матеріали доп. IV Міжнар. наук.-метод. конф., ч.1, Харків, 24 берез. 2023 р. Харків: ХНПУ, 2023. 132-135

SUMMARY

Ji Fenglai. Training of teachers for the aesthetic development of students in institutions of higher pedagogical education of the People's Republic of China. Qualifying scientific work on manuscript rights.

Thesis for the degree Philosophy Doctor on specialty 015 — Professional Education (on specialisations). — H.S.Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, 2023.

The thesis "Training of teachers for the aesthetic development of students in institutions of higher pedagogical education of the People's Republic of China" substantiates the theoretical principles, gives the results of the practice of formation and implementation of educational programs, interaction with stakeholders in the development of the system of training teachers for aesthetic development. The basis of the study was the analysis of modern interdisciplinary scientific developments in pedagogy, education, aesthetics, philosophy, sociology, education management, cultural studies, etc. The work examines the aesthetic development of personality as a pedagogical problem from the standpoint of interdisciplinary discourse; from the standpoint of the new concept of aesthetic development, the definitions of "aesthetic development", "pedagogical interaction", "aesthetic education", "aesthetic competence", "aesthetic education", etc. are characterized; the genesis of aesthetic education was investigated and the place of aesthetic development of personality in the education system of the People's Republic of China was determined; the content of teacher training for the aesthetic development of students in institutions of higher pedagogical education of the People's Republic of China is determined; perspective directions of exchange of experience regarding the training of teachers for the aesthetic development of students in institutions of higher pedagogical education of the People's Republic of China and Ukraine are substantiated.

It has been investigated and determined that the problems of teacher training for the aesthetic development of students in the modern realities of education and digital society are determined by the need to respond to the rapid pace of digitalization of society, the development of digital education, aestheticization of the surrounding space, changes in artistic approaches to life, pandemic and post-pandemic trans-

formations, etc. It is proven that all determinants are tangential to different types of human interaction, therefore, determine changes in pedagogical interaction, which forms the relevance of the topic. Through the prism of aesthetic concepts of modern society — applied aesthetics, service aesthetics, production aesthetics, relative aesthetics, etc. — the concepts: "aesthetic development," "aesthetic education," "art education," "pedagogical interaction," "aesthetic competence" are characterized in a mutual hierarchy. "aesthetic education" etc. The definitions are analyzed and compared in Ukrainian and Chinese pedagogical science and normative regulation, as well as in the studies of Western European researchers. It has been established that the instrumental-functional approach to understanding these categories is characteristic of Chinese scientific developments, European researchers gravitate towards an "idealistic" position in the definition, Ukrainian authors seek a scientific compromise, considering and combining both approaches.

The work re-examines the place and content of aesthetic development in the modern education system, as well as defines the main directions of aesthetic development in the conditions of crises of modern society, to which the author includes: determining the place of aesthetic development in various types of education; determination of potential and search for methods of harmonious aesthetic development in conditions of distance education and digital communication; determination of age, professional and other specific requirements regarding the volume and content of information necessary for the aesthetic development of various categories of education seekers; the possibilities of applied aesthetics in teaching activities, namely, ensuring the aesthetic development of students, which is connected with observing the balance of time, harmony of humor, irony, drama, emotionality, anticipation, sensuality in the presentation of knowledge, etc.; aesthetic development of personality, its continuity; creation and provision of the state regional policy of aesthetic development, its financial and institutional support.

The content of the development of aesthetic education in the Chinese school over the last hundred years as a mechanism of personality formation, methodical guidance, ideological guidance and regulatory features, which have a certain theoretical and practical significance, as well as society's attitude to aesthetic development, is analyzed and summarized. It was determined that the modern aesthetic development

of the personality in the People's Republic of China is built on the appeal to various types of modern art and other products of various spheres of life, all objects that can evoke an aesthetic sense. Digital aesthetic development in modern conditions is characterized by the virtuality of mastering objects and their interactivity, intuitive simplicity and emotional appeal, the complication of aesthetic assessment actions while simplifying the functional component.

The system of training teachers for the aesthetic development of students in the institutions of higher pedagogical education of the People's Republic of China was analyzed and it was established that it constitutes a system of measures and policies carried out by institutional structures of formal and informal education of the state and non-state sectors, as well as training at the workplace, in close cooperation with governments various levels of management and departments of education of administrative-territorial units, enterprises and organizations, communities, associations of citizens and society as a whole. All levels of education that interact with each other, classroom and extracurricular activities in interaction, general education and professional education, aesthetic education in formal and informal education, social and family aesthetic influence influence the aesthetic development of the individual in the modern society of the PRC, in particular teachers and students. interrelated upbringing, spontaneous development in the Internet space and free communication.

The thesis describes the practical aspects of teacher training for the aesthetic development of students in the People's Republic of China. It is substantiated that the implementation of measures for the aesthetic development of students and the preparation of teachers for such activities can be combined into two groups - meaningful influence (revision of the content of education, development of educational and methodological support for integrated learning of various disciplines, development of art education, establishment of pedagogical interaction - practice pedagogical methods taking into account the requirements of aesthetic development, etc.) and indirect influence (aesthetization of the educational environment, solving problems of accessibility to aesthetic development activities, personnel policy regarding teachers of aesthetic education, developing criteria for evaluating aesthetic development and introducing these criteria into the system for evaluating the success of students at various levels of education etc).

Separate methods of aesthetic development of students are outlined, their popularity and effectiveness in the system of aesthetic development are substantiated. It was determined that thanks to the carefully selected artistic and general cultural material, as well as the correct phasing of work with this material, students process this information in a predictable way. During aesthetic development activities, students develop competencies that are usually not directly related to art, namely, evaluative judgments, creative, innovative, and critical thinking. The examples demonstrate that this very concept was laid as a basis for the development of methodological support for all measures of aesthetic development by artistic means, and that is why the teaching of artistic disciplines is considered the leading tool of aesthetic development in the PR China.

The thesis demonstrates how the two main directions of the PRC education system — digital education and aesthetic development as the goal of education — are intertwined at the conceptual and practical levels. It was found that in the context of aesthetic development, digital learning methods reflect such components of aesthetic competence as image brightness, intuitive (emotional) comprehensibility and involvement, a combination of intelligence, morality, physical abilities, art and work as a way of emotional and rational mastering of reality, its transformation, which is the axis of aesthetic development. The need to form a way of thinking and awareness of digital security in teachers and students, to strengthen the management of the life cycle of educational resources, to be sure that the content of the learning resource meets the requirements of education, and network security is guaranteed.

The thesis analyses and forecasts prospects for the exchange of experience regarding the training of teachers for the aesthetic development of students in the institutions of higher pedagogical education of the People's Republic of China and Ukraine, in particular: the issue of establishing standards of competences in the field of aesthetic development of the personality; teacher training, implementation and use of new technologies in art and art education; new requirements and requests for the embodiment of the aesthetic in the modern world; changes in aesthetic education in connection with the development of digital education; institutional, personnel and socio-economic support of teachers; the role of pedagogical higher educational institutions in institutional and meaningful provision of aesthetic development of students;

interaction of teachers, family, community, society in the aesthetic development of students, etc.

Scientific novelty and theoretical significance of the research are: *for the first time*: the modern features of teacher training for the aesthetic development of students in higher pedagogical institutions of the People's Republic of China in the conditions of digital education are outlined; the content of the training of teachers of non-art specialties for the aesthetic development of students is analyzed through the prism of the new Concept of Aesthetic Development in the People's Republic of China; *were improved* provisions on the content and teaching-methodical provision of teacher training for the aesthetic development of students, taking into account the positions of stakeholders and digital education tools; *was clarified* the essence of the concept of "aesthetic development"; the content of approaches to the realization of the aesthetic development of the personality in the conditions of the departure from the focused aesthetic object and the rapid transition of communication systems into the digital space; *further were developed* provisions regarding the potential of aesthetic development in the formation of creative, innovative thinking of an individual, the formation of cognitive skills and evaluative judgments by means of interdisciplinary art courses; *were given recommendations as to* generalised experience of training teachers for the aesthetic development of students in Ukraine and the People's Republic of China for the mutual enrichment of the theory and practice of pedagogical education in these countries; *introduced into scientific circulation* new theoretical ideas and practical approaches to the preparation of teachers for the aesthetic development of students, taking into account the departure from a concentrated aesthetic object and an emphasis on research on the aesthetics of digital space, applied aesthetics, relational aesthetics, etc..

Practical significance of the research consists in substantiating the possibilities of using the experience of the People's Republic of China to improve the training of teachers for the aesthetic development of students, as well as popularizing the educational achievements of Ukrainian theoreticians and practitioners of pedagogical education in the People's Republic of China and other countries. Research materials can be used in the development of educational-professional and educational-scientific interdisciplinary programs, didactic complexes of educational disciplines for the train-

ing of future teachers in various specializations, in educational programs of professional development and postgraduate education, preparation of training manuals, special courses and special seminars, for the development of platforms and programs distance learning, development of digital education. The results of scientific research will be useful to master's students, postgraduate students, doctoral students during the preparation and implementation of research, as well as for improving the professional competence and professional development of teachers.

Keywords: aesthetic development, aesthetic education, teacher, student (learner), education system, teacher training, innovation, digital education, Ukraine, People's Republic of China, pedagogical higher educational institutions (institutions of higher education).

LIST OF APPLICANT'S PUBLICATIONS ON THE THESIS

Articles in scientific professional publications of Ukraine, in particular which are included in the international scientometric bases

1. Tszy F., Li S., Tararak N.H. . Mozhlyvosti prykladnoi estetyky u profesiinii diialnosti vykladachiv. «Visnyk Natsionalnoho universytetu “Chernihivskiyi kolehium” imeni T.H. Shevchenka. 2019.157. 204-209. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/visnik-n157/>. S. 204-209
2. Tszy F., Li S.. Formuvannia estetychnoho smaku yak skladova pidhotovky maibutnikh vchyteliv: kontekst informatsiinoho suspilstva. Visnyk Natsionalnoho universytetu “Chernihivskiyi kolehium” imeni T.H. Shevchenka. 2020. 163 (7). 105-110. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/20-7-163/>. S.105-110
3. Ji Fenlai, Liu Zhijian et al.. Forming of Soft Competencies Educational Process Management Changes (Distance Education). *Society Integration Education*. 2021. Volume VI. 285-292. DOI:10.17770/sie2021vol6.6482 p. 285-292.
4. Tszy F.. Meinstrimy estetychnoho rozvytku osobystosti v umovakh kryz suchasnoho svitu. Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichnyi almanakh». 2022. 52. 29-35. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi52> S.107-113. s. 29-35

Articles in other publications, conference proceedings

1. Tszy F. Suchasni pidkhody do zmistu estetychnoho rozvytku uchniv. Nauka ta osvita v doslidzhenniakh molodykh uchenykh: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. dlia stud., aspirantiv, doktorantiv, molodykh uchenykh, Kharkiv, 14 trav. 2020 r. Kharkiv : KhNPU 2020. 365–366
2. Tszy F.. Zmina kontseptsii estetychnoho rozvytku uchniv pid vplyvom suspilnykh zmin Skhodoznavstvo. Aktualnist ta perspektyvy : tezy dop. II Mizhnar. nauk.-metod. konf., Kharkiv, 19 berez. 2021 r. Kharkiv : KhNPU. 2021. 93–96.
3. Ji Fenglai. Aesthetic development in the context of education modernization. Modernization of todays science: experience and trends: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference, Singapore, Republic of Singapore, September 9, 2022.: European Scientific Platform. 2022. 105-106
4. Tszy F.. Estetychna pidhotovka vchyteliv v suchasni KNR: chomu tse znovu vazhlyvo. Skhodoznavstvo. Aktualnist ta perspektyvy: Materialy dop. IV Mizhnar. nauk.-metod. konf., ch.1, Kharkiv, 24 berez. 2023 r. Kharkiv: KhNPU, 2023. 132-135

ЗМІСТ

ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	27
1.1. Естетичний розвиток особистості як педагогічна проблема	27
1.2. Термінологічне поле дослідження	43
1.3. Забезпечення естетичного розвитку особистості в умовах криз сучасного світу	56
Висновки до першого розділу	74
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ДО ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ КНР	78
2.1. Генеза системи естетичного виховання в КНР	78
2.2. Естетичний розвиток особистості в системі освіти КНР	94
2.3 Система підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР	110
Висновки до другого розділу	128
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ДО ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ КНР	132
3.1. Практичні аспекти підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у КНР	132
3.2. Можливості діджиталізації у підготовці вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР	148
3.3. Перспективи обміну досвідом щодо підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР та України	163

	17
Висновки до третього розділу	176
ВИСНОВКИ	180
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	186

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Стрімкі трансформаційні зміни суспільства втілилися в експериментально-пошуковий етап розвитку педагогіки, естетики, культурології та інших соціально-гуманітарних наук, що зараз триває у світі. Зазначені зміни та соціальні трансформації обумовлені фундаментальними перетвореннями під впливом таких явищ як глобалізація, науково-технічний прогрес, віртуалізація значної частини життя, широкий доступ до інформації, відхід від європоцентризму та визнання західної культури як еталону у сфері глобальної духовної культури тощо. Все зазначене призвело до переосмислення самого змісту естетики, розуміння естетичного у всіх сферах життя, навчання, професійної реалізації та розвитку тощо, а також місця естетичного розвитку у формуванні особистості.

Нині естетика є процесом, світоглядом, практикою, дією та досвідом у взаємозв'язку. Сфера естетичного об'єднує спільні історико-культурні та соціальні ресурси, що стимулюють і підтримують взаємне залучення людей до дії, відтворення певних алгоритмів взаємодії особистості зі світом. Відхід від концентрованого естетичного об'єкта — мистецтва та фокусування на прикладних втіленнях естетичного в діяльність, що триває останні десятиріччя, стимулює дослідження засад і закономірностей естетики, їх застосування до різноманітних соціальних явищ і культурних конструкцій. Сучасні доробки та дослідження у сфері естетики потребують вивчення і змін у викладацькій діяльності різних дисциплін, а також визначень нових можливостей у підготовці майбутніх вчителів.

Процеси глобалізації зумовлюють дослідження не тільки європейського досвіду, але й досвіду найуспішніших країн Сходу, де безумовним лідером є КНР. Вбачаючи естетичний розвиток як мету освіти, а також розуміючи його як спосіб формування когнітивних здібностей учнів, інноваційного та творчого мислення, сучасна КНР приділяє естетичному розвитку в освіті всіх рівнів величезне значення, підтримуючи його законодавчо, інституційно, кадрово, організаційно-фінансово тощо.

Зміни в системі освіти, пов'язані з пандемією Covid-19, що спричинило стрибкоподібний різкий прогрес у технологіях дистанційної освіти, нині потребує змістовного переосмислення та наповнення нових форм і методів за всіма напрямками освіти, зокрема й естетичного розвитку. Всі перелічені виклики доведеться долати викладачам, особливі очікування покладаються на молоде покоління вчителів — сьогоднішніх здобувачів освіти в педагогічних навчальних закладах.

Все вищезазначене зумовлює актуальність та вибір теми дослідження *«Підготовка вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР»*.

Результати досліджень останніх років щодо підготовки вчителів та естетичного розвитку особистості в міжнародному науковому дискурсі, дослідницькому середовищі України та КНР свідчать, що в сучасній системі підготовки до естетичного розвитку учнів наявні значні пробіли щодо підходів до естетичного розвитку, визначення ключових понять, розуміння доцільних обсягів та змістовних контентів естетичного розвитку, розробки та оновлення навчально-методичного забезпечення естетичного розвитку, можливостей та методів естетичного розвитку учнів в умовах цифрового суспільства, готовності та спроможності вчителів до вирішення перелічених проблемних питань тощо.

Теоретичний базис естетичного розвитку особистості досліджувався такими науковцями, як Ванг Сюсіао (естетична освіта та всебічний розвиток людини), С. Кайман, Б. Якобсон (роль естетичної практики в молодшій школі), М. Гірод, Д. Вонг (естетичні перспективи в змісті навчання), Джи Янг (сучасні виклики естетичного розвитку), Се Тьєнсінг, Фан Жуїн, Чжао Дань (напрями гуманізації освіти, естетичний розвиток та мистецька освіта) та інші. Серед українських дослідників можна звернути увагу на роботи таких науковців, як І. Зязюн, Т. Довженко, Н. Калашник, І. Небитова, Л. Одерій, А. Роздимаха, Н. Сидорчук (естетичний розвиток особистості на різних освітніх рівнях), В. Гриньова, О. Новіков, Т. Паньок, К. Юр'єва (професійна підготовка майбутніх учителів на засадах порівняльного народознавства) та інші.

З початком пандемії Covid-19, подальших соціальних перетворень та кардинальних змін в освіті дослідження щодо естетичного розвитку

особистості переважно мають фокус і характер вирішення певної вузької проблеми, яка постала в умовах кризи. Так, питання прикладного аспекту естетичного розвитку досліджували Лю Чжицян, Лі Сінъцзе, О. Мкртічан, Н. Тарарак та інші науковці, проблематика естетичного розвитку засобами дистанційної освіти стала предметом вивчення В. Бао, Р. Черновол-Ткаченко, Н. Калашник, Дж. Лав, Е. Вернер, Лей Чаозі, Ам Ву та інших.

Як свідчить аналіз регулятивних нормативних актів галузі освіти та наукових джерел України та КНР з проблем естетичного розвитку та підготовки вчителів, вимог до здійснення естетичного розвитку, новітній досвід КНР (період пандемії та постковідний період) нині ще не набув висвітлення в українській науці, як і позитивний досвід естетичного виховання в Україні потребує поширення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано як складову частину комплексних програм науково-дослідної роботи кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Сучасні освітньо-виховні технології в підготовці вчителів» (державний реєстраційний номер 0111U008876) та «Інноваційні технології в підготовці фахівців різних галузей» (державний реєстраційний номер 0120U104987).

Мета дослідження. Порівняльний аналіз теорії та практики підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР з метою визначення напрямів можливого застосування в практиці України.

Відповідно до мети дослідження, були сформовані такі завдання:

1. З позиції нової концепції естетичного розвитку охарактеризувати поняття: «естетичний розвиток», «педагогічна взаємодія», «естетична освіта», «естетична компетентність», «естетичне виховання» тощо.
2. Дослідити генезу естетичного виховання та визначити місце естетичного розвитку особистості в системі освіти КНР.
3. Визначити зміст підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР.

4. Обґрунтовано запропонувати перспективні напрями обміну досвідом щодо підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР та України.

Об'єктом дослідження є підготовка вчителів у вищих педагогічних закладах КНР.

Предмет дослідження — підготовка вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є базові положення теорії наукового пошуку; концептуальні ідеї філософії, естетики, педагогіки, мистецтвознавства, культурології, психології, менеджменту освіти про гуманізацію освіти, закономірності формування особистості, її гармонійного розвитку, змін пріоритетів в освіті, а також розвитку цифрового суспільства. Для реалізації мети і завдань наукового пошуку було відібрано комплекс **методів дослідження**, а саме: теоретичні (бібліографічний аналіз, порівняння й узагальнення для виявлення особливостей естетичного розвитку особистості в умовах формальної та неформальної освіти, системи професійної підготовки вчителів у КНР); структурно-функціональний аналіз (обґрунтування пріоритетних напрямів естетичного розвитку, дидактичних засад та методів роботи вчителів немистецьких дисциплін з метою естетичного розвитку учнів тощо); компаративно-педагогічний аналіз (порівняння й виявлення подібних і відмінних підходів до естетичного розвитку учнів, взаємодії зі стейкхолдерами, відбір найкращих китайських та українських освітніх практик); інтерпретаційно-аналітичний метод (аналіз нормативно-правових, статистичних, наукових та інших джерел щодо естетичного розвитку та цифрової освіти); пошуковий (для виявлення ефективних практик та науково цінних теоретичних розробок у дослідженнях із порівняльної професійної педагогіки); таблично-графічний (для якісного та кількісного аналізу статистичних відомостей Міністерства освіти КНР, стандартів освіти різного рівня України, звітів та програмних документів UNESCO за напрямом естетичного розвитку учнів та вимог до вчителів здійснювати цей вид діяльності); компаративістський (обґрунтування напрямів і рекомендацій щодо

обміну досвідом підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у вищих педагогічних закладах України та КНР).

Нормативно-правова база дослідження є обширною та містить: Закон КНР «Про освіту» (1995 р.), Закон КНР «Про вищу освіту» (1998 р. зі змінами), Закон КНР «Про викладачів» (1993 р. зі змінами), «Погляди щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в новій епосі» (КНР 2020 р.), «Оцінки розвитку цифрової освіти» (КНР 2022 р.) тощо; українські нормативні акти: Закони України «Про освіту» (2018 р.), «Про культуру» (2010 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Концепція розвитку освіти України на 2015–2025 рр.» (2015 р.), Національна рамка кваліфікацій (зі змінами 2020 р.), Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2020 р.), Державний стандарт базової середньої освіти (2020 р.) тощо; а також резолюції та рекомендації UNESCO.

Джерельну базу дослідження складають офіційні відомості та репорти Міністерства освіти КНР (留学动态中共中央办公厅), Китайська Національна цифрова бібліотека (中国国家数字图书馆), Національна бібліотека КНР (中国国家图书馆), сайти та опубліковані статистичні данні провінцій КНР (.作者: 教育部科学技术与信息化司司长) та ЗВО КНР (中国概况); з фондів України — Міністерство освіти та науки України (офіційна вебсторінка), Центральна наукова бібліотека НАН України імені В. І. Вернадського (електронна база), бібліотеки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (зокрема електронний депозитарій), Інституту Конфуція, Національної академії педагогічних наук України; з міжнародних фондів — Цифрова бібліотека UNESCO, матеріали мережі Інтернет, міжнародні дослідження щодо естетичного розвитку особистості, підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів тощо.

Дослідження проводилося в три етапи:

- на першому етапі (2017–2019 рр.) відбувалося формулювання та уточнення предмета дослідження, аналізувався та досліджувався стан

наукової розробленості теми, висувалася загальна концепція дослідження, визначалися базова методологія та методи дослідження;

- на другому етапі (2019–2021 рр.) опрацьовувалися, систематизувалися та узагальнювалися наукові джерела, з'ясовувалося поле нормативно-правового регулювання тематики в українському, китайському та міжнародному правовому полі, досліджувалася науково-методична література тощо; відбувалася апробація проміжних результатів дослідження; у зв'язку з пандемією та змінами в системах освіти довелося корелювати напрям дослідження за результатами апробації, реформ та з урахуванням умов карантинних обмежень;
- на третьому етапі (2021–2023 рр.) відбувалася апробація результатів дослідження, уточнювалися отримані наукові результати, формулювалися попередні висновки, досліджувалися інновації, обґрунтовувалися і узагальнювалися остаточні висновки та практичні рекомендації.

Наукова новизна і теоретична значущість дослідження полягають у тому, що *вперше*:

- окреслено сучасні особливості підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у вищих педагогічних закладах КНР в умовах цифрової освіти;
- проаналізовано зміст підготовки вчителів немистецьких спеціальностей до естетичного розвитку учнів крізь призму нової Концепції естетичного розвитку в КНР («Погляди щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в новій епосі, 2020 р.»);
- *удосконалено* положення щодо змістового і навчально-методичного забезпечення підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів з урахуванням позицій стейкхолдерів та засобами цифрової освіти;
- *уточнено*:
 - сутність поняття «естетичний розвиток»;
 - зміст підходів до здійснення естетичного розвитку особистості в умовах відходу від сфокусованого естетичного об'єкта та стрімкого переходу систем комунікацій у цифровий простір;

- *подальшого розвитку набули* положення щодо потенціалу естетичного розвитку в формуванні творчого, інноваційного мислення особистості, формування когнітивних навичок та оціночних суджень засобами міждисциплінарних мистецьких курсів;
- *надано рекомендації* щодо узагальненого досвіду підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів в Україні та КНР для взаємозбагачення теорії та практики педагогічної освіти цих країн;
- *у науковий обіг введено* нові теоретичні ідеї та практичні підходи до підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів з урахуванням відходу від сконцентрованого естетичного об'єкта та акценту на дослідження з естетики цифрового простору, прикладної естетики, реляційної естетики тощо.

Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні можливостей використання досвіду КНР для вдосконалення підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів, а також популяризації освітніх напрацювань українських теоретиків та практиків педагогічної освіти в КНР та інших країнах. Матеріали дослідження можуть використовуватися в розроблені освітньо-професійних та освітньо-наукових міждисциплінарних програм, дидактичних комплексів навчальних дисциплін для підготовки майбутніх вчителів за різною спеціалізацією, на навчальних програмах професійного розвитку та післядипломної освіти, підготовці навчальних посібників, спецкурсів і спецсемінарів, для розробки платформ та програм дистанційного навчання, розвитку цифрової освіти. Результати наукового пошуку стануть у пригоді магістрантам, аспірантам, докторантам під час підготовки й реалізації досліджень, а також для вдосконалення професійної компетентності та професійного розвитку вчителів.

Вірогідність та аргументованість дослідження забезпечується ретельно підібраним та коректно опрацьованим змістовним теоретичним матеріалом та методологічним інструментарієм, чітко визначеними вихідними положеннями, збалансованим та актуальним апаратом дослідження; ґрунтовним та системним аналізом теоретичного та емпіричного матеріалу; розмаїттям наукових та

нормативних джерел; періодичним переглядом та корегуванням методів дослідження відповідно до мети, предмета, об'єкта та завдань дослідження.

Апробація матеріалів дисертації. Результати дослідження, висновки наукової роботи оприлюднювались на засіданнях кафедри початкової і професійної освіти (до 2019 р. — кафедра початкової, дошкільної та професійної освіти) Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Гіпотези та результати дослідження були практично апробовані на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: III Міжнародна науково-практична конференція «Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності та майбутнього» (Чернігів, 11–12 квітня 2019), I Всеукраїнська науково-практична конференція «Фізичне виховання та спорт у закладах вищої освіти» (Харків, 22 травня 2020), «Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти» — VI Міжнародна науково-практична конференція (Чернігів, 2020), «Сходознавство. Актуальність та перспективи» — Міжнародна науково-практична конференція (Харків, 19 березня 2021), «Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference» (Rezekne, Latvia, 2021), «3rd International Conference of Ethics. — Institute of Economic Development and Social Research» (October 10–12, 2021), «Modernization of today's science: experience and trends» (Singapore, 09.09.2022), «Сходознавство. Актуальність та перспективи» — Міжнародна науково-практична конференція (Харків, 24 березня 2023).

Публікації. Основні положення роботи висвітлено у 8 працях: 3 статті — у наукових фахових виданнях України, 1 стаття — у виданнях, що включені до наукометричної бази даних Web of Science, 4 тези доповідей у збірках праць на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Особистий внесок здобувача в роботах, які написані в співавторстві, полягає в аналізі визначення феномена прикладної естетики, сфери її застосування та впливу на особистість (Цзи Фенлай, Лі Сінцзе, Н. Г. Тарарак). Можливості прикладної естетики у професійній діяльності викладачів. «Вісник Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка». — Національний

університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, № 157 — URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/visnik-n157/>);

дослідженні соціального потенціалу естетичного розвитку як емоційно-раціонального освоєння дійсності, форм і методів впливу соціуму на естетичний розвиток особистості (Ji Fenlai, Kalashnyk Nadiia, Chernovol-Tkachenko Raisa, Li Sinje, Liu Zhijian. Forming of soft competencies educational process management changes (distance education) May 2021. SOCIETY INTEGRATION EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference 6:285-292.DOI:10.17770/sie2021vol6.6482);

визначенні змін у підходах, формах та методах підготовки вчителів, зокрема формування в них естетичного смаку, в умовах карантинних обмежень та здійснення викладання за допомогою технологій дистанційного навчання, порівняння дієвості різних чинників формування естетичного смаку в умовах навчання онлайн та офлайн (Лі Сіньцзе, Цзи Фенлай. Формування естетичного смаку як складова підготовки майбутніх вчителів: контекст інформаційного суспільства. // «Вісник Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка». — Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, № 163 (7), 2020 — С. 105–110).

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (193 найменувань). Загальний обсяг дисертації становить 208 сторінок, основний зміст викладено на 167 сторінках. Робота містить 3 малюнки, 1 таблицю.

РОЗДІЛ 1: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

1.1. Естетичний розвиток особистості як педагогічна проблема

Актуальність дослідження зумовлена сучасним розвитком суспільства, коли триває експериментально-пошуковий етап розвитку соціально-гуманітарних наук, зокрема, естетики, педагогіки тощо. Масштабні трансформації обумовлені фундаментальними змінами під впливом декількох детермінант: стрімкість науково-технічного прогресу, широкий доступу до різноманітної інформації, зміна акцентів у соціально-економічному балансі світу (економічні успіхи породжують інтерес до економічно-успішних країн, виявляється цікавість до їх систем освіти, закономірностей розвитку суспільства тощо, європоцентризм та домінанта західної концепції розвитку людини поступово відтісняється та доповнюється концепціями інших культур світу) тощо.

Перелічені детермінанти призвели до переосмислення ролі естетичного розвитку у всіх сферах життя: освіти, культури, професійної діяльності, спорту, побутової галузі тощо. Центральною тенденцією є те, що відбувається поступовий відхід від концентрованого об'єкта естетичного розвитку — мистецтва у всіх його проявах. Цей об'єкт стрімко розширюється і переміщується з «чистої» мистецької сфери на прикладні втілення естетичного в усі види діяльності. Навіть виник окремий напрям — прикладна естетика (applied aesthetics), який розглядає застосування закономірностей та засад естетики до різноманітних культурних конструкцій та соціальних явищ [82]. Сучасні дослідження в галузі прикладної естетики вимагають реакції від освітян на потреби внесення естетичного компонента до викладацької діяльності різних дисциплін на всіх рівнях освіти, а відповідно ставлять нові вимоги до підготовки майбутніх викладачів щодо естетичного розвитку учнів.

Сучасний стан досліджень із педагогіки, психології, мистецтва, філософії та філософії освіти, естетики, естетичного виховання, формування

компетентностей у міжнародному науковому просторі та в Україні, зокрема, можна охарактеризувати як хаотичний. Досить широке коло досліджень початку ХХІ ст. присвячені різноманітним аспектам ролі естетичного у формуванні особистості, як-то: роль естетики у формуванні гуманістичної парадигми розвитку людства (Д. Брунер, І.-В. Кінг, М. Р.-О. Олвента, А. Шраме та інші) [55, 58], естетичний розвиток через сприйняття візуальних об'єктів (М. Тилш та М. Мошаген) [107, 75], особливості інтеграції естетики в різні види діяльності у вищій школі (Дж. Бруенбаллоу, К. Гуерін, Е. Венгер, Н. Слітер, К. Шрум, та інші) [143,144] тощо. Ціла низка досліджень присвячена певним вузьким питанням естетичного розвитку під час підготовки фахівців у вищій школі, розбудові індивідуальної траєкторії естетичного під час створення авторських творчих і різноманітних навчальних проектів – музикального твору, танцювального твору, вокального твору, постановки тощо (К. Стивенс, Р. А. Педро, С. Дж. Канрахан та інші)[54,55,71, 104].

Коло українських досліджень сконцентровано здебільшого на теоретичних засадах та методології естетичного виховання особистості, у вищій освіті (М. Євтух, І. Зязюн, В. Майборода, О. Плахотник та ін.) [2,5,7]; підготовка майбутніх вчителів різних кваліфікацій у закладах вищої освіти (Л. Макарова, С. Максимова, А. Мудрик, В. Полішук та ін.) [8]; формування у студентів готовності до педагогічної діяльності, зокрема і до здійснення естетичного виховання (Н. Кузьміна, В. Кан-Калик, Н. Сидорчук, Н. Тарасевич, Л. Хитяєва та ін.) [16, 32,] тощо. Фактично в усіх дослідженнях, які розглядають проблематику педагогіки вищої школи та професійної педагогіки, наголошується на компоненті естетичного виховання та необхідності його реалізації у практичній діяльності майбутніх вчителів.

Предметним полем нашого дослідження є вивчення можливостей для підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у сучасному широкому розумінні як застосування естетичних засад сприйняття та подальше перетворення різноманітних культурних конструкцій та соціальних явищ. Ми фокусуємо нашу увагу на естетичному розвитку особистості в сучасних реаліях (естетизація загально-побутового простору, діджиталізація, зміни у підходах до мистецтва в цифровому суспільстві, принципові зміни в освіті у зв'язку із

протиепідеміологічними вимогами пандемії Covid-19) тощо саме як педагогічній проблемі. Це вкрай важливо, оскільки окреслені вище зміни в естетичному розвитку стосуються всіх типів людської взаємодії, а отже, спонукають до змін і в педагогічній взаємодії.

Взаємодія учня та педагога є базисом педагогічного процесу, провізним засобом, за допомогою якого передаються досягнення суспільного досвіду, культури, норми спільноти, цінності, властиві для різних груп. Крім того, «педагог здійснює вирішальний вплив на формування психологічного клімату в колективі, характер міжособистісних взаємин школярів, їхньої довіри до вчителя. Тому процес педагогічної взаємодії у колективі має ґрунтуватися на взаєморозумінні, взаємодопомозі учасників навчально-виховного процесу, їхньому взаєморозвитку та духовному зростанні» [33, с.46].

Проблеми підготовки вчителів, майбутніх педагогів до взаємодії з учнями на тих чи інших засадах широко відображаються в наукових працях психологів та педагогів (О. Бодальов, В. Гріньової, Т. Довженко, І. Зязюн, В. Кан-Калик, Л. Крамущенко, О. Леонтьєв, Л. Масол, Л. Седова, Н. Тарарак та ін.). Однак аспект готовності до естетичного розвитку учнів має ще невикористані резерви для дослідження, що скеровує наш науковий пошук у напрям прикладних аспектів педагогічної взаємодії педагога та учня з естетичного розвитку.

В педагогічній взаємодії щодо естетичного розвитку учнів важливим є естетичні регулятиви педагогічної майстерності вчителя. Змістом освіти «має стати ціннісна свідомість, ціннісне ставлення. Суб'єктивність дитини зберігається лише в тому випадку, коли педагог обирає об'єктом свого впливу її поведінку, а суб'єктивна свобода її ставлення до соціальних цінностей зумовлюється їх сприйманням, естетичним переживанням і, відповідно, опануванням завдяки власному досвіду» [16, с. 298]. Лише у цьому випадку пізнана цінність стає регулятором поведінки дитини.

На думку видатного українського педагога І. Зязюна «смысл і ціннісна свідомість як форма відображення і проектування реального життя людини, її устремління в майбутнє з урахуванням родового досвіду і переживаної індивідом особистої долі з позиції загального блага є основою нового рівня свідомості, що відображає не лише те, що є, але й уявну побудову своїх дій та їх

результатів, що у цей момент відсутні. Особистісний смисл і особистісний досвід — основні цінності особистості» [7, с. 16]. Отже, під час формування взаємовідносин між суб'єктами (вчитель, учень, колектив, суспільство) освітньої системи для здобувачів освіти важливою є активна інтелектуальна діяльність свідомості, самостійні рішення щодо цінностей тієї чи іншої норми ставлення до явищ, людей, суспільства, певного об'єкта тощо.

На думку вченого, також «необхідно взяти до уваги такий аспект: ціннісна свідомість відіграє важливу роль для становлення в учнів ціннісного ставлення до якостей особистості, до забезпечення оптимальної реалізації потреби у спілкуванні, до розвитку соціально-психологічних якостей як продукту соціальної життєдіяльності особистості та її розвитку як суб'єкта й об'єкта суспільних відносин (ідеали, ціннісні орієнтації, потреби, інтереси, установки). Соціально-ціннісні якості і норми поведінки набувають особистісного смислу і значущості лише тоді, коли дитина розуміє їх сутність, і, головне, коли вони пройшли етап естетизації (переживання почуттів; освоєння як цінності, стійкої для особистості)» [7, с.17–21].

Зрозуміло, що підготовка до входження в соціальне життя відбувається в контексті тієї культури, яка оточувала дитину з моменту її народження. Такий соціально-культурологічний комплексний підхід до розвитку особистості вимагає характеристики контурів сучасної культури для визначення змісту освітнього процесу. Незаперечним є той факт, що важливим складником культури особистості є моральні цінності. Вони є найбільш загальною формою виразу єднання людства; регулюють відносини між людьми; ставлення людини до самої себе, до інших людей, до суспільства.

«У полікультурному, етнічному різноманітному середовищі виховання ціннісної свідомості як основи гуманних взаємовідносин особливого значення набувають засоби полікультурної освіти і особливо народне мистецтво (пісні, живопис, декор, архітектура тощо)» [9, с.17–18]. Концентровано репрезентуючи загальнолюдські цінності, мистецтво в різних своїх проявах дозволяє зрозуміти тонкі нюанси культури, індивідуальність побуту, традицій різних етносів та спільнот, визначає неповторність національного характеру, взаємовідносин між людьми. На превеликий жаль, сучасна шкільна освіта погано виконує одне із

головних завдань — передачу учням досвіду ціннісно-естетичного ставлення до дійсності. «Практика доводить, що активне застосування інноваційних освітніх технологій випереджає процес формування естетичної культури вчителя» [10]. На цій основі виникає протиріччя між наявною естетичною інформацією та більш складною інформацією, необхідною для роботи вчителя з учнями. Результатом цього, як показують дослідження, є «особливо значні прорахунки у знанні вчителем суб'єктивного фактора, процесів і ролі емоційно-почуттєвої сфери, "пристрастей людських", напівусвідомлених мов, якісних оцінок і ставлень, використовуваних у системі освіти» [6, с. 114]. Відповідно майбутніх вчителів треба стимулювати та готувати до постійного вдосконалення власної естетичної культури засобами і методами естетичного розвитку, її оновлення та адаптації в нових соціально-культурних та інформаційних умовах. Отже, це ще раз підкреслює, що підготовка вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти, як і сам собою естетичний розвиток, є педагогічною проблемою, дуже актуальною на сьогодні в світі.

Як варіант вирішення описаного протиріччя та проблеми, яку воно створює, може бути підготовка майбутнього вчителя до культурно-естетичного освоєння світу. Цей процес є одним із головних механізмів існування та розвитку людини і суспільства. Для цього, на нашу думку, науковців-педагогів та психологів, слід застосувати принцип методологічної надмірності, який на логіко-гносеологічному рівні реалізується в теоремі про неповноту К. Геделя. Згідно з цією теоремою, «у досить багатій формалізованій мові існують справжні твердження, які принципово неможливо довести (або спростувати) за допомогою засобів, формалізованих у межах цієї мови» [5, с. 91]. Принцип методологічної надмірності передбачає те, що з розуміння механізму культурно-естетичного освоєння світу людиною слід вийти з досить вузьких рамок актуалізації даного феномена, тобто розглядати його з позиції більш загальної онтологічної бази. Такою базою науковці вважають універсальну синергетичну парадигму розвитку, яку можна назвати універсальним методологічним принципом, що виражає сутність розвитку.

Усе вищезазначене дозволяє екстраполювати еволюцію культурно-естетичного засвоєння людиною навколишньої дійсності через такі напрями:

1) принципи естетики базуються на неподільності людини та навколишньої антропологізованої, психізованої, сакралізованої дійсності;

2) мистецтво цікавиться зовнішніми ознаками предметів, тобто тут виявляється процес розщеплення єдиного ансамблю «людина — навколишній світ» із детальною зверненістю як на внутрішній світ людини, так і на навколишній світ;

3) розвиток онтологічного напрямку, що реалізується через сукупність тих фундаментальних онтологічних аспектів, відповідно до яких відбувається реабілітація мистецтва в його первісній функції «носія істини»; художній твір тут починає апелювати до розуму, до емоцій, мінливих почуттів, звертаючись до людини в цілому, коли актуальним є «подвійне кодування» художнього образу, основним принципом чого є твір «гібрида» (що поєднує «праві» та «ліві» художні форми та смисли) елітарної та масової культури, «монтажу» образів і смислів, «колажу» художніх цитат та текстів [2, с. 96].

Таким чином, на першому етапі розвитку людини (і суспільства), як естетичного суб'єкта, людина і навколишнє його соціоприродне середовище у певному сенсі становили гармонійну, органічну єдність. Твори мистецтва висловлювали естетичний ідеал — сакральний модус цієї єдності, тобто несли гармонійні відносини людини, суспільства, природи, космосу. Ця єдність знаходила реалізацію у відповідних естетичних формах і виразних засобах, в яких правопівкульні та лівопівкульні феномени, що співвідносяться з цими формами та засобами, були представлені в єдності та виражали потужний магічний потенціал, виконуючи роль містичного «коду доступу» до будь-якого явища.

На другому етапі людина і світ (суб'єкт та об'єкт) диференціюються, тобто спостерігається асиметрія суб'єкта та об'єкта, втрата їх екзистенційної цілісності. Це призводить до відповідної асиметризації форм та засобів мистецтва. Естетичний ідеал нівелюється (і набуває телеологічних функцій, тобто постає як віртуальна, потенційна мета художньої творчості), що дозволяє розвивати мистецтво (як форму суспільної свідомості та систему засобів художнього освоєння світу) у напрямку диференціації видів мистецтв.

На третьому етапі спостерігається актуалізація естетичного ідеалу у вигляді синкретичного мистецтва, що виражає гармонійне злиття людини і світу, що реалізується на рівні відповідних півкульних механізмів людської психіки. Такий гармонійний стан є одночасно і педагогічним ідеалом загалом, а також ідеалом естетичного виховання, зокрема, а також ідеалом художньої творчості, спрямований на створення геніальних творів мистецтва, як результату вищої точки розвитку особистості [систематизовано та укладено автором за джерелом 2, с. 101–107.].

З педагогічної точки зору такий підхід до естетичного розвитку має значний потенціал як спосіб формування в майбутніх вчителів інноваційного способу мислення, творчого підходу до професій, а відповідно і формування інноваційного типу мислення через естетичний розвиток в учнів у майбутньому.

Все вищезазначене демонструє важливість естетичного розвитку як педагогічної проблеми не тільки в теоретичній площині, але й у практичній. Трансформації в суспільстві змінюють вимоги до стандартів освіти. Останні півтора десятиріччя докорінно змінили погляди в суспільстві, а також самих викладачів і управлінців у сфері освіти на зміст різних складових освітнього процесу, зокрема і на естетичний розвиток учнів. В контексті предмета нашого дослідження ми наведемо приклади Китайської Народної Республіки та України.

15 жовтня 2020 року Генеральний офіс Центрального комітету Комуністичної партії Китаю та Генеральний офіс Державної ради КНР оприлюднили «Погляди щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в новій ері» (далі – «Погляди»), що додатково підкреслює важливість естетичного виховання в країні та необхідність зміцнення та вдосконалення інфраструктури для естетичного виховання. Після випуску «Поглядів» уряди всіх рівнів адміністративно-територіальних одиниць КНР швидко відреагували, місцеві адміністративні департаменти освіти та школи всіх рівнів і типів активно досліджували шляхи та методи нового естетичного виховання в новій ері з метою вивести естетичне виховання країни на новий історичний етап [157].

Ми спробуємо коротко викласти основні думки, які закладені в основу естетичного виховання в КНР та інтегровані в систему освіти. Так, загальні вимоги наступні.

Перше, це керівна ідеологія. Керуючись думкою Сі Цзіньпіна про соціалізм із китайськими особливостями для нової ери, необхідно повністю реалізовувати політику партії в галузі освіти, дотримуватися напряду управління соціалістичною школою, брати за основу моральне вдосконалення, керуватися основними соціалістичними цінностями та метою вдосконалення естетичних і гуманістичних якостей учнів, просування духу китайської естетичної освіти, навчання людей естетикою (мається на увазі засобами естетики), культивування талантів красою, включення естетичної освіти в увесь процес підготовки у школах усіх рівнів і типів, усіх ступенів шкільної освіти, плекати всебічний розвиток моральності, інтелекту, фізичного виховання, мистецтва і праці у нинішнього та прийдешнього поколінь [170].

Тобто вже тут ми бачимо вихід за межі виключно мистецького сприйняття естетичного виховання, а розширення його об'єкта до інтелектуального, соціального, управлінського тощо.

Принципи роботи щодо вдосконалення естетичного виховання, які передбачаються «Поглядами», такі:

- Триматися в правильному напрямку. Розглядаючи шкільну естетичну освіту як важливий носій розбудови моральності та виховання людей, наполягаючи на просуванні основних соціалістичних цінностей, зміцнюючи освіту китайської традиційної культури, революційної культури та передової соціалістичної культури, а також ведучи учнів до встановлення правильних поглядів на історію, національність, країну та культуру, виховувати благородні почуття, формувати прекрасну душу та підвищувати культурну впевненість у собі.
- Наполягати на тому, щоб взаємодіяти з усіма. Удосконалити механізм шкільного естетичного виховання для всіх, скоротити розрив між містом і селом і між школами, щоб усі учні школи мали можливість отримати естетичне виховання, сприяти розвитку естетичного виховання в школах на всіх рівнях, посилити класне керівництво, заохочувати характерний

розвиток і формувати нову ситуацію в розвитку шкільного естетичного виховання «одна школа, один продукт» і «одна школа, багато продуктів».

Головна мета, яка ставилася у 2020 році під час формування концепції оновленого естетичного виховання в КНР, що знайшло своє втілення через «Погляди», — до 2022 року шкільне естетичне виховання має зробити прорив, курси естетичного виховання будуть повністю розроблені, реформа освіти та навчання досягне значних результатів, розподіл ресурсів постійно оптимізуватиметься, система оцінювання поступово вдосконалюватиметься, механізм управління стане більш досконалим, значно підвищиться ефективність навчання людей, значно підвищиться грамотність. До 2035 року здебільшого буде сформована повноцінна, диверсифікована, якісна сучасна система шкільного естетичного виховання з китайською специфікою [157].

Для цього передбачається:

- постійно вдосконалювати навчальні програми та систему навчально-методичних матеріалів для естетичного виховання;
- закріпити поняття предметної інтеграції. Посилити інтеграцію естетичного виховання з моральним вихованням, інтелектуальним вихованням, фізичним вихованням і трудовим вихованням, а також повною мірою використовувати духовну красу, ритуальну красу, мовну красу, поведінкову красу, наукову красу, порядок, здорову красу, працьовиту красу, художню красу та інші багаті ресурси естетичного виховання (ці напрями будуть дуже важливі для нашого дослідження, коли ми розглядатимемо методику естетичного розвитку учнів у КНР — *примітка автора*);
- органічно інтегрувати зміст естетичного виховання суміжних дисциплін, сприяти глибокій інтеграції викладання курсу, соціальної практики та побудови культури кампусу, а також активно проводити міждисциплінарну освіту та викладання, позакласну та позашкільну практичну діяльність за напрямом естетичного виховання;
- удосконалити навчальну програму. Шкільні курси естетичного виховання — це переважно мистецькі курси, включаючи музику, мистецтво, каліграфію, танці, драму, оперу, кіно, телебачення та інші курси. На етапі дошкільної освіти здійснюється художньо-ігрова діяльність, що відповідає

фізичним і психічним особливостям дітей. Зміст мистецьких курсів збагачується на етапі обов'язкової освіти. На базі музичних, образотворчих курсів і каліграфії поступово відкриваються мистецькі курси, такі як танці, драма, кіно і телебачення. Різноманітні курси мистецтва пропонуються в середній школі, щоб збільшити факультативність курсів мистецтва. Професійна освіта органічно поєднує мистецькі курси з професійними курсами, посилює практику та пропонує широкі мистецькі курси, що відображають характеристики професійної освіти. На етапі вищої освіти встановлюються курси публічного мистецтва з основою культивування естетичної та гуманістичної якості, акцентом на культивуванні інноваційних здібностей, а також успадкуванням і розвитком чудової традиційної китайської культури та класичної художньої освіти як основного змісту;

- розвивати наступність. Створіть систему навчальних програм естетичного виховання, що об'єднує дітей старшого, середнього і молодшого віку, і уточніть цілі курсів естетичного виховання для шкіл усіх рівнів;

- посилити побудову системи навчального матеріалу відповідно до вікових особливостей учнів і закономірностей фізичного та розумового розвитку. Коледжі та університети несуть основну відповідальність за створення підручників з естетичного виховання, здійснюють моніторинг компіляції та використання підручників, а також вивчають формування системи підручників для публічних курсів мистецтва для коледжів та університетів, яка зосереджена на естетиці та історії мистецтва, естетичній оцінці та практиці;

- сприяти реформі оцінювання якості знань учнів, а саме — дослідити можливість включення мистецьких предметів у пілотну реформу вступних іспитів до старших класів середньої школи та включити їх до вступних іспитів до старших класів середньої школи та предметів для підрахунку балів, визначити зміст іспитів відповідно до стандартів навчальної програми;

- інновації та розвиток мистецьких дисциплін. Професійна мистецька освіта дотримується мети бути першокласною, додатково оптимізує дисципліни і спеціальності, які містяться в її структурі, створює високоякісну, диверсифіковану систему мистецьких дисциплін із китайською специфікою, посилює побудову національних мистецьких спеціальностей, оновлює

відповідно до вимог інноваційності механізми навчання талантів у різних видах мистецтва та покращує здатність до розвитку мистецтва. Навчання вчителів мистецтва базується на формуванні високоякісної професійної та інноваційної команди вчителів;

- якісний підбір вчителів естетики. Усі місцевості повинні висунути високі вимоги для набору вчителів естетичного виховання в початкових і середніх школах, а райони, які не повністю укомплектовані викладачами, мають щороку виділяти певну частку для набору вчителів естетичного виховання [157, 165].

Передбачається всебічно поглибити реформу освіти. Поступово удосконалювати режим навчання «базові мистецькі знання та базові навички + мистецько-естетичний досвід + естетична оцінка явищ». На основі оволодіння учнями необхідними базовими знаннями та базовими навичками докладаються зусилля для покращення основної грамотності, такої як культурне розуміння, естетичне сприйняття, художнє вираження та творча практика, а також для того, щоб допомогти учням сформувати спеціальні мистецькі навички [179].

Серед інституційних нововведень – створити національний керівний комітет із викладання естетичного виховання в коледжах та початкових і середніх школах, розвивати низку досягнень шкільного естетичного виховання та відомі вчительські студії, створити низку практичних баз шкільного естетичного виховання та розвивати низку ресурсів високоякісної цифрової освіти для курсів естетичного виховання. Створити приміщення та спеціальні аудиторії, які відповідають потребам викладання естетичних курсів та практичних занять із них. Включити будівництво закладів естетичного виховання в сільських школах до плану збалансованого розвитку місцевої загальної освіти, оснащення малокомплектних шкіл необхідними функціональними кабінетами та приміщеннями за принципом збереження основ і основного. Заохочуйте розвинуті території до створення місць естетичного навчання в початкових і середніх школах і надавайте їм доступ до навколишніх шкіл і громад. Планування міського та громадського будівництва має враховувати потреби естетичної практики студентів, а новим культурним та

мистецьким проектам слід надавати пріоритет у школах або на прилеглих до них територіях.

Планується також збагачувати образотворчу практичну діяльність. Посилити підтримку студентських художніх колективів, національних демонстраційних університетів, середніх шкіл і початкових шкіл, вибрати видатні учнівські художні колективи для участі у великих національних виставах і посилити популяризацію традиційної культури Китаю, революційної культури та передової соціалістичної культури.

Серед напрямів концепції естетичного виховання — посилити постачання соціальних ресурсів для естетичного виховання та сприяти основним проектам громадських культурних послуг для обслуговування шкільного викладання предметів естетичного виховання. Створити механізм підтримки шкіл зі слабкими засадами естетичного виховання. Усі місцевості повинні посилити підготовку вчителів естетичного виховання в сільських школах, а також виховати вчителів загальних предметів, які зможуть викладати естетичне виховання через цільові навчальні проекти для сільських вчителів за державний кошт.

Місцеві партійні комітети та уряди на всіх рівнях мають включити роботу з естетичного виховання в школах до свого порядку денного, включити її до місцевих планів економічного та соціального розвитку та посилити загальне планування реформування та розвитку естетичного виховання в регіоні. Необхідним також вважається удосконалити правову систему естетичного виховання в школі, вивчити та розробити законодавчі акти, що регулюють естетичне виховання в школі.

Цікавим та досить незвичним є напрям щодо створення соціальної атмосфери (соціальної звички) естетичного розвитку населення. Усі місцевості повинні вивчати та впроваджувати конкретні заходи щодо зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в новій ері, а також можуть сформулювати та реалізувати трирічний план дій щодо розподілу вчителів шкільного естетичного виховання та будівництва обладнання на основі реальних умов розвитку певної адміністративно-територіальної одиниці [перекладено та адаптовано автором за джерелом 157].

Зазначимо, що «Погляди щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в новій ері» 2020 року досить великий за обсягом і деталізований за змістом регулюючий документ. Ми окреслили лише магістральні його напрями. Метою викладення цього матеріалу було продемонструвати ставлення до естетичного виховання та естетичного розвитку особистості в КНР. Як ми бачимо, воно є досить ґрунтовним та всебічним, де естетичний розвиток розглядається не як напрям виховання, а як інтегральна компетентність, наскрізна з точки зору міждисциплінарних зв'язків, і, безумовно, в предметному полі педагогіки.

Сучасні підходи до естетичного розвитку учнів в Україні можна визначити, проаналізувавши діючий Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений Постановою КМУ від 30 вересня 2020 р. № 898. В процесі дослідження ми аналізували і стандарти освіти, які передували діючому. Зазначимо, що кожен наступний документ деталізує стандарти порівняно з попереднім [4, 23].

Так, Державний стандарт базової середньої освіти містить опис компетентнісного потенціалу освітньої галузі, де естетичне освоєння дійсності проявляється в усіх основних компетентностях для життя, а саме: «вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність»[26] (Додаток 19). Наголосимо на естетичній компоненті, яка має місце в освітніх галузях фізичної культури, технологічній освітній галузі, інформативній освітній галузі тощо.

В «Стандарті» міститься норма, що наскрізними в усіх ключових компетентностях є такі вміння: «читати з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання й усвідомлення

прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, уміння виявляти приховану й очевидну інформацію, висловлювати припущення, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов'язані з розумінням тексту після його аналізу і добору контраргументів» [26, с. 5]. Тобто йдеться про формування в учнів вміння естетичного опрацювання будь-якої інформації, а не тільки мистецької.

Ця інтегральна сутність естетичного розвитку проявляється в багатьох компетентностях, наприклад: культурна компетентність містить уміння добирати тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) для задоволення власних пізнавальних та естетичних потреб; базові знання з української мови передбачають за мету читання (отримання інформації, виконання завдань, розвиток естетичного досвіду); орієнтири для оцінювання з мови та літератури вимагають від учня вміння визначати ідейно-тематичні та загальні естетичні особливості, зв'язок тексту із ситуацією спілкування; коли йдеться про сприймання, аналіз, інтерпретацію, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) та використання її для збагачення власного досвіду, то передбачається вміння характеризувати взаємозумовленість елементів змісту, структури та мовного оформлення текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) різних типів, стилів і жанрів, епох і культур, зважаючи на культурно-історичний контекст, естетичний та ціннісний потенціал; серед обов'язкових результатів навчання учнів у технологічній освітній галузі є вміння визначити потреби та смаки споживачів обраного об'єкта проєктування, особливості його конструкції, функціональності, естетичності за допомогою проведення невеликих за обсягом і масштабом маркетингових досліджень, виготовлення та відповідно оздоблення готових виробів, естетизації власного побуту тощо; оцінювати естетичність та функціональність організації власного чи спільного життєвого простору, предметного середовища тощо [узагальнено автором на основі Додатків 2, 6, 12 до Стандарту, джерело 26, с. 5].

Наголосимо на складових інформаційно-комунікаційної компетентності, передбаченої цим документом, як показника важливості формування естетичних вмінь в умовах розвитку інформаційного суспільства. Вона передбачає такі уміння: «застосовувати цифрові технології для створення, презентації / самопрезентації й популяризації художніх образів, мистецьких ідей; визначати художню цінність цифрового контенту; добирати й опрацьовувати художню інформацію (зображення, текст, аудіо, відео) для пізнання, творення мистецтва, у пошуково-дослідницькій і соціокультурній діяльності; переводити художню інформацію з цифрового формату в нецифровий і навпаки; використовувати інформаційні технології для здобуття мистецької інформації; використовувати інформаційні технології для формування власного мистецького простору; вирізняти маніпулятивну квазімистецьку інформацію, запобігати негативним інформаційно-технологічним впливам на власний культурний розвиток; оцінювати художню якість створеного цифрового продукту. Мають бути сформовані такі ставлення: усвідомлення естетичного потенціалу цифрових технологій для художньо-творчого самовираження, обробки, поширення мистецьких творів і здійснення віртуальних мистецьких подорожей; розуміння ролі мистецьких засобів у впливі медіатекстів на свідомість людини. Використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації (Додаток 20)» [26].

Отже, сучасні підходи до естетичного розвитку учнів в Україні можна умовно об'єднати в дві групи та класифікувати як безпосередні (такі що реалізуються через мистецьку, художню, музичну та інші види освіти) та опосередковані (що передбачають розвиток естетичного підходу до засвоєння повсякденних немистецьких об'єктів життєдіяльності). Однак глобальна тенденція залишається спільною для України та КНР — наскрізний інтегральний характер естетичного розвитку в усіх без винятку дисциплінах. Саме до цього має бути готовим майбутній вчитель після здобуття освіти, і саме ця потреба суспільства та сучасної системи освіти формує підхід до естетичного розвитку особистості як педагогічної проблеми.

1.2. Термінологічне поле дослідження

Естетичному розвитку належить унікальна роль у загальній стратегії духовно-культурного становлення й відродження суспільства. Розумово та чуттєво опанований світ естетичних цінностей у поєднанні з особистим життєвим досвідом особистості дає можливість людині розвивати власні здібності, повноцінно стверджуватися у різних видах діяльності. В сучасному світі має місце ситуація, коли помилки та / або неправильно визначені стратегічні напрями розвитку державної політики призводять до ігнорування або викривлення культурних надбань людства. Зараз постала гостра необхідність в активізації естетичного розвитку всіх поколінь суспільства, гармонізації їхніх індивідуальностей в умовах цифрового суспільства, розробці відповідних освітніх технологій. Для ефективності зазначених процесів необхідним є уточнення та спільне розуміння різних філософських та освітніх категорій. З огляду на предмет нашого дослідження важливим є правильне розуміння змісту дефініцій «педагогічна взаємодія», «естетична компетентність», «естетичне виховання», «естетичний розвиток» та взаємозв'язок між ними.

У наукових розробках категорія «педагогічна взаємодія» використовується досить часто і зазвичай розуміється як «взаємопов'язаний процес обміну впливів між його учасниками, який веде до формування і розвитку пізнавальної діяльності й інших суспільно значущих якостей особистості» [12,с. 32].

Деякі автори розкривають зазначену категорію через її характеристики. Так, Д. Белухін вважає, що у педагогічній взаємодії містяться такі складові:

1) спілкування як складний, багатоплановий процес встановлення та розвитку контактів між людьми, який породжується потребою спільної діяльності, до якої належать обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття й розуміння іншої людини, пізнання самого себе;

2) спільна діяльність як організована система активності індивідів взаємодії, спрямована на доцільне виробництво об'єктів матеріальної й духовної культури [5, с.130].

На думку значної кількості дослідників-освітян, педагогічна взаємодія є основним системоутворюючим елементом процесу виховання. Її структурними

компонентами є «всі елементи цілісного виховного процесу: мета (педагогічна задача); суб'єкти взаємодії; активність щодо реалізації внутрішніх суттєвих сил суб'єктів взаємодії; матеріальні, соціальні й духовні цінності взаємодіючих сторін; соціальні норми, за якими організується взаємодія; соціально-психологічна ситуація, в якій вона відбувається; особистісно-розвивальний її результат» [3, с. 33].

У педагогічній взаємодії «багатоаспектне діяльнісне спілкування педагога і вихованця має характер договірних відносин, у чому проявляється суб'єкт-суб'єктний характер освіти, що дає змогу діяти адекватно до реальної ситуації, розвиваючи її в потрібному руслі, з урахуванням істинних інтересів особистості вихованця та співвідносно до вимог, які незаплановано виникають у процесі навчання й виховання. Особливістю творчої діяльності педагога є те, що він реалізує свої особистісні й професійні творчі потенції засобами творення особистості вихованця» [15, с.23]. Вчитель самостійно конструює оригінальні, педагогічно доцільні прийоми взаємодії.

У педагогічній взаємодії, на думку дослідників, «істотну роль відіграють дві великі групи чинників: особистісні та операційні. Особистісні чинники — ті, які співвідносяться з педагогом як особистістю. Це, зокрема, його знання, уміння, навички, емоційні прояви, зовнішня презентабельність. До операційних чинників належить усе те, що характеризує сам процес взаємодії: прийоми, засоби, способи взаємодії з іншими, встановлення контакту тощо» [16, с. 296].

Будучи одним із суб'єктів виховного впливу на учнів, «педагог є організатором їх педагогічної взаємодії з природним, предметним та соціальним середовищем» [19, с.58]. Головним в процесі зазначеної взаємодії є забезпечити активну позицію здобувачів освіти щодо досягнення цілей і завдань виховної взаємодії. Отже, необхідно створити належні соціально-психологічні умови для реалізації кожним учнем особистісних духовних можливостей. На думку педагогів–практиків «результат буде кращий, коли вихованець проходить через ситуації, в яких потрібно зробити моральний вибір, зайняти власну позицію, дійти певних висновків. Естетичний аспект взаємодії педагога з вихованцями постає у єдності таких складових: внутрішнього змісту діяльності й зовнішнього його вияву. Педагог мусить навчитися адекватно й емоційно

виразно відображати свій внутрішній стан, думки, почуття, вдало застосовувати вербальні (мовленнєві) й невербальні засоби» [31].

В свою чергу «естетична виразність дій педагога виявляється у привітності, доброзичливості, зібраності, стриманості рухів, упевненості, здатності виявляти адекватні ситуації емоції, жести, міміку, застосовувати прийоми зняття агресії, налаштування на співпрацю тощо. Ефективність педагогічної взаємодії педагога з вихованцями, зокрема щодо естетичного розвитку останнього, визначається рівнем його загальної культури, психолого-педагогічною компетентністю, здатністю нетрадиційно підходити до розв'язання різних психолого-педагогічних ситуацій, умінням організувати свою діяльність на творчій основі» [5, 145-146].

Наступною категорією, яку ми розглянемо, є дефініції «естетичне виховання» та «естетична культура». Питання теорії і методики естетичного виховання опрацьовуються в дослідженнях Н. Калашник, Л. Коваль, І. Кругленко, Лю Сін'їнь, Л. Масол, Н. Миропольської, В. Передерій, Л. Петько, В. Тернопільської, О. Хом'як, Т. Цвілих, Г. Шевченко та інших. Естетична культура у дослідженнях розглядається як особистісне утворення, що характеризується здатністю індивіда сприймати, оцінювати й усвідомлювати прекрасне у повсякденному житті, природі, мистецтві та забезпечує можливість естетично освоювати дійсність за законами краси, адаптацію, самореалізацію його у суспільстві [14].

На думку дослідників цього феномена, естетична культура містить такі складові: естетичні почуття (емоційний стан, який виникає у процесі оціночного ставлення людини до явищ у різних галузях); естетичне сприйняття (здатність виділяти естетичні якості, образи в мистецтві та житті, переживати естетичні почуття); естетичні потреби (в естетичних переживаннях, у спілкуванні з естетичними цінностями); естетичні смаки (здатність оцінювати феномени, естетичні та повсякденні явища з позиції естетичних знань, ідеалів); естетичні ідеали (зумовлені уявленнями особистості про досконалу красу природи, здібності, уміння в галузі мистецтва) [33, с. 41].

Споглядаючи прекрасне, людина не залишиться байдужою, тому важливо, щоб особистість могла розрізняти красиве й потворне. В контексті естетичного

розвитку в студентів формується естетичне ставлення до навколишньої дійсності. Дослідник В. Разумний сформулював алгоритм естетичного виховання: «потреба – переживання – дія». В алгоритмі потреба, породжена діяльністю людини, відчувається й усвідомлюється нею як переживання. Це естетичне переживання діє, доки потреба не буде задоволена дією. Дія, в свою чергу, не припиняється доки існує потреба. Естетична потреба, впливаючи на формування естетичної культури та ідеалів, відображається в кінцевому акті процесу естетичного пізнання — естетичній оцінці [30, с. 32].

У низці наукових праць Л. Петько [18, 19] продовжує розвивати та деталізувати цей алгоритм, додаючи до нього естетичну оцінку. На його думку, естетична оцінка базується на основі визначених установок, норм, критеріїв світовідчуття, соціальної позиції загалом і відіграє роль внутрішньої шкали естетичної культури, допомагаючи йому у визначенні ступеня естетичної цінності, ступеня вдосконалення явища, що оцінюється [18, с. 55]. Відтак оцінку часто ототожнюють із судженням, але судження є результатом оціночної діяльності, певним висновком порівняльного аналізу. Оцінка може бути інтуїтивною, мати яскраво виражений емоційний характер, а може усвідомлюватися поступово. Тобто для неї властивий емоційно-раціональний характер.

Зазначимо, що на результат оцінювання впливає і творчий досвід: якщо досвід багатий — оцінка витончена, усвідомлена, багатогранна, збалансована, якщо ж внутрішній світ особистості обмежений, то і оцінка — примітивна, не індивідуальна, а наслідувана. Н. Крилова визначає її специфіку «в емоційній фіксації відповідності чи невідповідності даного явища очікуваному місцю в системі усталених особистістю норм, цінностей та ідеалів» [31].

Виховання естетичної культури сприяє особистісному розвитку, збагаченню духовних інтересів, розкриттю творчих можливостей і виявленню найважливіших якостей у людини. Оскільки час, коли активно формується естетична культура співпадає зі студентськими роками, більшість дослідників схильні визначати цей процес як «оволодіння молоддю здатністю сприймати, розуміти, цінувати, створювати прекрасне й піднесене в житті та мистецтві від експериментування, пошуку індивідуального стилю діяльності» [34].

Серед особливостей виховання естетичної культури студентів дослідники визначають:

1) яскраво виражену соціально-професійну спрямованість, що припускає підготовку майбутніх фахівців до виконання різноманітних соціально-професійних функцій інтелігенції;

2) врахування особливостей розвитку та становлення студентства як особливої соціально-професійної групи;

3) подвійність процесу соціалізації, що виявляється у двох рівнях розвитку естетичної свідомості студентів [152, с.286].

Первинним середовищем, де відбувається естетичне виховання, його формуючою підсистемою та важливим чинником, на думку науковців, є сім'я. Мова йде про таку родину, де батьки та інші її члени всіляко сприяють естетичному розвитку дитини, її залученню до краси і творчості. Іншою, не менш важливою формуючою підсистемою естетичного виховання є школа, а саме – освітній процес у закладі освіти. Освітній процес має бути побудований таким чином, щоб його взаємодоповнювальними складовими були навчальні дисципліни гуманітарного, природничо-математичного, естетичного циклів, а також фізична культура, трудове навчання і виховання.

Наступна формуюча підсистема – це позааудиторна/позашкільна діяльність учнів. Така діяльність може бути пов'язана з розвитком особистості в різних видах мистецтва. Зазвичай вона містить відвідування різноманітних факультативних курсів, гуртків, студій художньо-естетичного спрямування тощо. «Функціонування цієї підсистеми передбачає необхідність використання творчого підходу до будь-якого виду діяльності дитини, індивідуальних форм і методів активізації її інтересу до творчості, а також здійснення педагогічного контролю за соціально-цінною діяльністю дітей у процесі позакласної та позашкільної роботи, організації дозвілля дітей різного віку. Невід'ємним складником естетичного виховання дитини є самоосвіта і самовиховання, зорієнтовані на вдосконалення якостей особистості, що реалізується через індивідуальні захоплення та сприяє активізації конструктивних здібностей: індивідуальної експресії, інтуїтивного мислення, творчої уяви, подолання стереотипів тощо» [31, с. 20].

Наступна категорія, яку доцільно розкрити в межах нашого дослідження – естетична освіта. Дуже часто терміни «естетичне виховання» та «естетична освіта» використовують як синоніми, але з наукової точки зору це не коректно. Пояснимо нашу думку.

Естетична освіта, у сучасному її розумінні, зазвичай пов'язана з роллю оцінки мистецтва в розвитку особистості учнів. Прихильники цієї точки зору часто протиставлять її інструменталізму, але, роблячи це, вони стикаються з труднощами: як тільки хтось намагається щось виправдати, легко скотитися до розмов про те, для чого це має бути корисним. Найбільше плутанини у розумінні термінів «естетичне виховання» та «естетична освіта» виникає, коли дослідники намагаються працювати із англійськими джерелами, де для визначення обох категорій застосовується один термін «aesthetic education». Коли йдеться про інституційно-функціональний підхід чи педагогічний інструментарій процесу, українською скоріше це відповідає б змісту поняття «освіта», а коли йдеться про формування емоційно-чуттєвого компонента, перетворення за рахунок емоцій внутрішнього світу, тоді це відповідає українському еквіваленту «виховання».

Естетична освіта передбачає ознайомлення з мовами мистецтва та художньою критикою, щоб людина могла бачити світ по-іншому. Естетична освіта спрямована на те, щоб людина могла виражати естетичний досвід. Максін Грін вважає, що естетична освіта не має другорядного значення порівняно з більш «функціональними» навичками, а займає центральне місце в освіті загалом: це безперервний процес, він сприяє творчій інтерпретації світу, і саме завдяки естетичній освіті ми справді вчимося вчитися [117].

Не зважаючи на розширення предметного поля, естетична освіта та естетичне виховання все ж таки тісно пов'язані з мистецтвом. Але якщо естетична освіта є центральною у будь-якому освітньому проекті – незалежно від віку чи стадії – формою навчання, щоб вчитися, – тоді зв'язок між естетикою та мистецтвом виглядає просто умовністю. Ганс Ульріх Гумбрехт (2004) вважає, що естетичний досвід полягає в коливанні між присутністю (загальними зустрічами тут і зараз – скажімо, як глядачі на спортивних змаганнях або глядачі фільмів – точне емпіричне відчуття якого просто

неможливо зрозуміти мовою) і значенням (ті зустрічі, втілені в мові, – наприклад, письмові / усні відповіді на музику). Він хоче відмовитися не від значення, а від «ставлення» до досвіду, «яке може коливатися між ефектами присутності та ефектами значення» [117]. Гумбрехт також визнає, що ми з такою ж (можливо, більшою) ймовірністю відчуємо присутність, коли потрапимо «в момент» спортивних подій, оскільки ми стоїмо перед «великими» витворами мистецтва у музеях. Тип досвіду, який Грін намагався висловити, може виникнути в нашій взаємодії майже з будь-якими предметами світу (спортивними іграми, їжею, рекламою тощо): твори мистецтва є просто найбільш очевидними (і, в контексті естетичного виховання, найбільш привілейованими).

Останні роки відокремлення естетичного досвіду від мистецтва має вирішальне значення, якщо серйозно сприймати естетичну освіту як самоціль: через мистецтво є лише один із можливих способів жити естетично різноманітним життям. Думати по-іншому – означає робити просто знаряддя мистецтва чи естетики, або їх разом. Якщо це справді самоціль, то естетичні переживання слід розуміти як ті, які ми можемо виразити (частково), але які не мають жодної попередньої чи більш фундаментальної причини: я не можу пояснити свою прихильність до цього виду спорту чи цього твору мистецтва поза грубим фактом саме вкладення. Саме характер таких прихильностей, а не їх посилення на певні привілейовані об'єкти є ознакою естетичного.

Виправдовувати її важливість інструментально з точки зору розвитку навичок або працевлаштування означає визнати, що естетична освіта сама собою насправді не є дуже важливою. Сказати, що естетична освіта важлива просто тому, що вона є (оскільки ми схильні дбати про те, ким ми є, про наше місце в нашому світі), є єдиною правильною відповіддю.

Якщо естетична освіта спрямована на те, щоб допомогти людям жити між символами (ідеальним світом) і реальністю, тоді, можливо, доведеться запитати, чи прийнята академічними умовностями стилістика є адекватною (для дослідження чи оцінки). Коли «об'єктом» дослідження є особистий досвід, «ми не можемо не бути нашим власним інтелектуальним середовищем, і ми навіть повинні бути системами відліку для робіт, які нас цікавлять» [58]: у такому

контексті академічна конвенція (або наше сприйняття і відчуття цього) може бути методологічним обмеженням. Отже, дослідження естетичного досвіду та освіти не можуть – або принаймні не повинні намагатися – відокремити питання стилю чи поетики від питань методу.

Ключовим поняттям нашого дослідження є «естетичний розвиток». Відповідно до сучасних розробок естетичний розвиток — це теорія про те, що є емоційно-раціонально-діяльнісна оцінка пов'язана з розвитком людини. Деякі теоретики в цій галузі описують конкретні етапи естетичного розвитку. Інші намагаються точно описати роль естетики в розвитку або окреслити стратегії заохочення розвитку як в естетичному оцінюванні, так і в прикладному.

Еймс Марк Болдуін психолог-дослідник раннього розвитку, що є найбільш відомим своєю теорією «ефекту Болдуїна»; розробник ідеї про те, що соціальні та культурні зміни можуть вплинути на еволюційну біологію. Болдуін був стурбований не описом конкретних кроків прогресу естетичного розвитку, а описом естетичного досвіду та його ролі в розвитку людини. Дослідник описує чотири якості естетичного досвіду: безпосередність, видимість, персоналізація та ідеалізація. Майкл Парсонс, професор мистецтва штату Огайо в Колумбусі, вивчав творчість Болдуїна і окреслив п'ять етапів естетичного розвитку:

- Перша стадія, фаворитизм – це інтуїтивне задоволення від мистецтва без будь-яких запитань.
- Друга стадія – краса і реалізм, описує оцінку мистецтва за його схожість з реальними прекрасними речами.
- Третя стадія – експресивність, передбачає інтерес до теми чи інтерпретації мистецтва.
- Четвертий етап – стиль і форма, передбачає розміщення глядачем витвору мистецтва в його історичному та культурному контексті.
- На п'ятій заключній фазі – автономії, особистість здатна робити незалежні судження про мистецтво [46].

Роботи Стефані Фіні, професора освіти Гавайського університету в Маноа, та Єви Моравчик, тренера вчителів у громадському коледжі Гонолулу, що зосереджена на ролі естетичного розвитку в класі, розглядають такі питання: як діти говорять про мистецтво, вплив учителів на естетику учнів та

вплив естетичного середовища на розвиток дітей. Ебігейл Хаузен пропонує включити до естетичного розвитку чотири рівні. Особистість на першому рівні, конструктивному, не використовує емоції для оцінки мистецтва, натомість вони вирішують, чи відповідає твір навколишньому світу. На другій класифікаційній стадії естетичного розвитку починають застосовувати до мистецтва структури історії мистецтва та класифікації. Третя фаза, інтерпретаційна, передбачає перехід від раціональної класифікації до особистих зустрічей із символами й тонкощами мистецтва. Кінцева, четверта фаза — рекреативна естетична відповідь, вимагає багато років спогадів про мистецькі взаємодії, щоб поєднати особистий досвід із глибшим знанням історії та процесу мистецтва [75].

Цікавим та своєрідним є дослідження Масамі Току. У своїй статті «Художньо-естетичний розвиток дітей: вплив попкультури на дитячі малюнки», представленої на конвенції Міжнародного товариства освіти через мистецтво в Нью-Йорку в 2002 році. Токо описує теорію естетичного розвитку, що базується не на оцінці мистецтва, а на створенні мистецтва. Він розглядає способи малювання дітей у Японії та інших країнах, щоб визначити, чи існують універсальні закономірності у розвитку естетичних навичок [46].

Естетичний смак «як здатність оцінювати явища природи та соціального життя з точки зору краси є тією ланкою, через яку необхідно пройти будь-якому прояву життя для того, щоб потрапити до свідомості людини. Смак має властивість або приймати, або відкидати явище, у чому і проявляється його формуюча функція. Естетичне задоволення супроводжує не тільки творчість, яку ми називаємо художньою, але й інші види діяльності. Коли людина, створюючи суто утилітарну річ, знаходить найбільш доцільну для неї форму, майстерно використовує властивості матеріалу, досягає гармонії складових частин, то саме це означає, що вона прагне до задоволення своїх естетичних потреб» [9, с.17]. Можна говорити, що до естетичної насолоди в таких випадках долучається і весь спектр почуттів, які відповідають за задоволення професійних естетичних потреб особистості.

Змістовні риси, що характеризують естетичний смак відображаються також у положеннях Державних стандартів освіти. Аналіз змісту Державного стандарту дошкільної освіти, Державного стандарту початкової загальної

освіти, Державного стандарту вищої освіти за спеціальностями «Психологія», «Дошкільна освіта», «Музичне мистецтво», «Професійна освіта», «Соціологія» демонструє, що як обов'язкова для формування загальна компетентність в них міститься така: «здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя» [4]. Наведена здатність передбачає, що здобувач освіти має вміти емоційно-раціонально засвоювати явища та процеси оточуючої дійсності. Як ми роз'яснювали вище, це є властивість естетичного смаку.

Зважаючи на розуміння формування естетичних смаків як складової системи естетичного виховання, постає гостра потреба у розробці та впровадженні комплексного підходу до розвитку всіх її компонентів. Актуальним та критичним за важливістю завданням є забезпечення умов та готовності викладачів працювати за новими стандартами освіти в умовах інформаційного / діджитал суспільства. Мова йде не виключно про майбутнє покоління вчителів – сьогоdnішніх студентів, які зараз здобувають фах у закладах вищої освіти. Також необхідно гарантувати умови для розвитку для працюючих педагогів. Система професійного розвитку працівників освіти, на жаль, не спроможна в нинішніх умовах забезпечити швидку та якісну перепідготовку, отже, дієвими в цьому випадку, є програми самоосвіти.

Також суттєвим для розкриття змісту дослідження є категорія «естетична компетентність». На думку Л. Масол «естетичну компетентність можна визначити як інтегральний духовно-естетичний феномен, готовність і здатність особистості мобілізувати персональні ресурси — організовані в систему естетичні знання, уміння, ставлення, здібності, якості, необхідні для ефективного вирішення художніх завдань у типових і нестандартних ситуаціях, у побудові власної траєкторії життєтворчості» [15, с.233].

Цю думку деталізували в контексті викладання гуманітарних дисциплін Т. Койчева, О. Галіцан, Лян Цзе. Вони конкретизували, що «естетична

компетентність учителя гуманітарних спеціальностей — це інтегративна особистісно-професійна характеристика вчителя-гуманітарія, що спирається на його здатність вибудовувати професійно-педагогічну діяльність за естетичними законами (розуміти маркери трагічного і комічного, прекрасного і потворного, піднесеного і низького); складається з динамічного комплексу спеціальних знань та вмінь (уміння вирішувати професійні завдання, керуючись естетичними ідеалами, культуротворчими та гуманістичними цінностями); реалізується через ідентифікатори естетичної та гуманітарної підготовки: естетичний смак, естетична свідомість, естетична культура» [11]. Також дослідники розробили критеріальний підхід до формування естетичної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. Розробка адекватних засобів формування естетичної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти, на їх думку, вимагає передусім добору надійних та уніфікованих критеріїв її діагностування у студентів з метою перевірки результативності здійснених формувальних впливів. Визначати рівень сформованості естетичної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей дозволяє система критеріїв та показників, які відповідають компонентам структури досліджуваного явища. Спираючись на результати аналізу наукових напрацювань учених Г. Сотської, М. Нечепоренко, О. Горожанкіної та власний викладацький досвід, дослідники припустили, що «структура естетичної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей складається зі світоглядно-професійного, інструментально-діяльнісного, особистісно-настановного компонентів» [11].

Також категорію естетичної компетентності досліджують науковці А. Карам [10] та І. Білан [1]. А. Карам аналізує визначення естетичної компетентності особистості за різними авторами, наприклад, Л. Михайлова подає таке широке трактування, як «розвиненість в особистості художніх інтересів, смаків, потреб, ідеалів та естетичних ціннісних орієнтацій у галузі мистецтва, художньо-образного мислення, опанування мовами різних видів мистецтва, здатність бути слухачем, глядачем і творцем, уміння сприймати, інтерпретувати й оцінювати художні твори, висловлювати особисте ставлення до них, аргументуючи свої думки та оцінки, готовність використовувати

отриманий досвід у самостійній творчій діяльності». У свою чергу, С. Чернишова вважала, що «естетична компетентність особистості має охоплювати такі компоненти: художньо-естетичні знання, уміння (теоретичні знання і практичні вміння з рисунку, композиції, кольорознавства, технології художньої обробки матеріалів); досвід успішної практичної діяльності зі створення творів образотворчого мистецтва; сформовану мотивацію до творчої художньо-естетичної діяльності і творчого зростання; здатність до осягнення загальної когнітивної складності картини світу, до сприйняття, розуміння й інтерпретації творів мистецтва; сформований естетичний смак і прагнення до естетичного перетворення навколишнього простору; готовність навчати художньо-естетичній творчості майбутніх учнів» [10, с. 83].

Сам А. Карам дотримується думки, що естетична компетентність – «це поняття надзвичайно широке, оскільки охоплює мотиваційну, перцептивну, когнітивну, творчо-діяльнісну й рефлексивну сфери структури особистості. У такому розумінні ця категорія стосується дітей, залучених до художньо-естетичної культури, та дорослих людей, які захоплюються мистецтвом або займаються ним на професійному рівні. Очевидно, що художньо-естетичною компетентністю мають володіти фахівці різного мистецького профілю: музиканти, хореографи, живописці, графіки, дизайнери, майстри декоративно-прикладного мистецтва й художники-педагоги. Однак якщо це поняття диференціювати на такі різновиди, як естетична й художня компетентність, то виявиться, що кожна з них для певного мистецького фаху водночас має загальний і специфічний зміст» [10, с. 83].

Проблема естетичного розвитку особистості є достатньо розробленою в педагогічній науці, проте одночасно вона не втрачає свого попиту, є надзвичайно актуальною і необхідною для подальшого дослідження, а термінологія потребує наукового обґрунтування. Естетичний розвиток особистості залежить від соціуму та соціокультурного середовища, в якому перебуває особистість, а також зумовлений загальнокультурним і психофізіологічним розвитком безпосередньо особистісних якостей людини, її здібностей і властивостей. Можна підсумувати, що естетичний розвиток певним чином зумовлений природною обдарованістю та індивідуалізмом особистості,

спонтанно формується в умовах соціокультурного, сімейного середовища та суспільства, детермінується освітою, життєвим і художньо-естетичним досвідом, актуалізується через усвідомлені чи неусвідомлені потреби тощо.

Наведене визначення чітко демонструє, що сама категорія «естетичний розвиток» є ширшою за категорії «естетична освіта», «естетичне виховання», «естетична культура» особистості. Через поступове розширення предметного поля проявів естетичного у сучасному світі, ми вважаємо за доцільне та перспективним напрямом говорити саме про естетичний розвиток особистості, а не якісь вужчі за змістом категорії.

1.3. Забезпечення естетичного розвитку особистості в умовах криз сучасного світу

Як ми обґрунтували у попередніх підрозділах в теорії та практиці освіти, зокрема й естетичної, естетичний розвиток особистості означає вид освітньо-виховної взаємодії, що має за мету навчити людину взаємодіяти із навколишнім середовищем крізь призму розуміння красивого та потворного, соціально сприйнятого та асоціального тощо. Характеристика естетичного розвитку означає ту унікальну властивість, якою він відрізняється від морального розвитку, когнітивного розвитку, фізичного розвитку, діяльнісної реалізації намірів, одночасно гармонізуючи їх. Унікальна властивість естетичного розвитку визначається фахом естетичної діяльності та рівнем естетичних запитів навколишнього середовища. Відповідно зміна соціальних умов та видів діяльності неминуче позначається і на естетичному розвитку особистості.

Останні декілька років у світі були сповнені масштабними соціальними кризами і необхідністю реагувати на них, іноді непопулярними методами. Сучасне суспільство переживає небачену досі кризу, спричинену світовою пандемією Covid-19, пов'язані з нею карантинні обмеження, перегляд цінностей і підходів до балансу індивідуального та спільного (соціального), і все це на фоні добровільної чи вимушеної соціальної ізоляції людей, різкої втрати чи принципової зміни навичок спілкування, переоцінки процесу безпосереднього спілкування як цінності та базової умови для розвитку. До цього додаються

тектонічні зрушення в економіках країн світу, військові конфлікти, трудові і кризові міграції, зміни пріоритетів на ринку праці, а відповідно і зміни у системі освіти, яка має швидко адаптуватися та реагувати на зазначені виклики.

Всі перелічені соціальні обставини впливають і на естетичний розвиток особистості, відповідно актуальним є перегляд значення естетичного розвитку в сучасній системі освіти, а також визначення мейнстрімів естетичного розвитку в умовах криз сучасного суспільства. Сучасні дослідники різних аспектів забезпечення естетичного розвитку особистості перебувають у пошуку ключових ідей, які б допомогли вирішити проблему стихійності естетичного розвитку через перенасичення інформацією діджитал-простору, а відповідно і непрогнозованості його результату.

Більшість фахових робіт можна визначити межею до 2019 року і після. Теоретичний базис досліджень інноваційних напрямів естетичного розвитку особистості останніх років представлений науковими розробками таких вчених, як С. Кайман, Б. Якобсон (роль естетичної практики та досвіду) [60], М. Гірод, Д. Вонг (естетичні перспективи в змісті навчання) [75], Ванг Сюсіао (естетична освіта та всебічний розвиток людини) [139] та інших. Серед українських дослідників слід звернути увагу на роботи таких науковців, як Л. Одерій. А. Роздимаха, Н. Сидорчук (естетичний розвиток особистості на різних освітніх рівнях)[17] та інші.

З початком пандемії Covid-19 та подальших соціальних перетворень, на яких наголошувалося вище, дослідження щодо естетичного розвитку особистості переважно фокусуються на вирішенні конкретної проблеми, що виникає в умовах кризи. Питання прикладного аспекту естетичного розвитку досліджували Лю Чжицян [85], Лі Сіньцзе [13], О. Мкртічан [5], Н. Тарарак [38], Т. Довженко [5] та інші науковці.

Одним із найбільш досліджуваних напрямів проблематики естетичного розвитку стало коло питань пов'язане з його реалізацією засобами дистанційної освіти (В. Бао, Р. Черновол-Ткаченко, Н. Калашник та інші) [57,85]. Щодо мейнстрімів естетичного розвитку особистості в сучасних умовах, то ми спробуємо проаналізувати, систематизувати окремі дослідження і на підставі

аналізу визначити магістральні напрями у подоланні проблем естетичного розвитку здобувачів освіти в сучасних умовах.

На зв'язок між естетикою та освітою наголошували в усі періоди розвитку суспільства, з давнини люди свідомо пов'язували одне з одним. Естетичний розвиток — це вид розвитку, основним засобом якого є естетична діяльність. З точки зору методики навчання, естетичний розвиток є комплексним процесом, що знаходить свою реалізацію у багатьох дисциплінах, як вже обґрунтовувалося вище. Відповідно потрібні певні педагогічні технології та методи, які б мали фактичні прояви дуалістичності естетичного розвитку в реальності. Якщо говорити про педагогічні засоби, це повинні бути речі, які можуть принести людям почуття естетичної насолоди, і існування речей повинно мати образ чуттєвості, який можна побачити і відчутти. Люди входять в естетичний світ, відчуваючи образ чуттєвості, потім сприяють розквіту своєї чуттєвості та залишають різноманітне відлуння явного світу, щоб перейти до неявної сфери естетичних об'єктів [32, с.86]. Процес естетичного розвитку це вільний рух, у якому відмовляються від прагнення до матеріальної вигоди і на перший план виступають почуття вищого порядку, що обумовлені у єдності двома складовими — власне індивідуальним сприйняттям людини та соціальними обставинами (культурною матрицею) існування цієї людини.

Особливість естетичного розвитку — він може зробити те, що моральний, інтелектуальний та фізичний розвиток не можуть зробити окремо, оскільки естетичний розвиток їх об'єднує та гармонізує. Це і є метою естетичного розвитку. Здебільшого він включає три аспекти. По-перше, це культивування естетичних здібностей, які включають культивування відчуття, уяви та розуміння (ментальна сила) і культивування естетичних навичок (здібності передавати та творити). По-друге, це виховання естетичного смаку, тобто виховання інтересу та почуття. По-третє, це плекання естетичного ідеалу, тобто плекання духу, особистості та життєвої філософії [17, с. 110]. Отже, естетичний розвиток безпосередньо стосується всебічного розвитку людини.

Іншими словами, це необхідна умова всебічного розвитку людини, яка в подальшому відіграватиме вирішальну роль у розвитку суспільства. Таким чином, стає зрозумілим значення та призначення естетичного розвитку,

особливо в умовах тектонічних змін у соціальній інфраструктурі суспільства. Наприкінці ХХ і на початку ХХІ століття деякі педагоги та вчені по всьому світу активно розвивали ідеї проєвропейських підходів до естетичного розвитку, намагалися з'ясувати, яким чином можна використати потенціал естетичного розвитку для реформування суспільства. Таким чином поступово формувався напрям думки про естетичний розвиток як баланс діалектичної єдності протилежностей у суспільстві: індивідуального та загальносуспільного, норми та унікальності у судженнях та сприйнятті, чуттєвого (емоційного) та інтелектуального тощо [75, с.206].

Якщо взяти за приклад КНР, то науковець Лян Цічао є першим дослідником та діячем освіти, який представив західну естетику китайською мовою та інтегрував її з китайською традиційною естетикою як відкриття китайської естетичної освіти. Тоді вперше була представлена концепція виховання інтересів, яка фактично є вихованням чуттєвості або естетичним вихованням, щоб сприяти всебічному вдосконаленню людини [97, с. 43]. Нині підхід такий. З початку ХХ століття до 1990-х років впровадження естетичного виховання в китайських школах переважно покладалося на художню освіту як основний зміст, естетичне виховання в китайських школах здебільшого здійснювалося в обов'язковій формі у системах загальної освіти та середньої педагогічної освіти. Коли Китай вступив у ХХІ століття, вища освіта почала активно долучатися до естетичного виховання. Коли Китай вступив у нову еру, він надавав великого значення запровадженню естетичного виховання в школах та на подальших рівнях освіти, вимагаючи, щоб воно було освітою протягом усього життя, важливим показником оцінки індивідуальної всебічної якості та якості роботи школи. Китайська шкільна естетична освіта просувається, активно рухається вперед та твердо йде шляхом розвитку естетичного виховання в модернізації соціалізму з китайською специфікою [120, 121].

Особливий статус естетичного розвитку в системі освіти пояснюється різницею між чуттєвим і когнітивним розвитком, їхнім взаємозв'язком і обов'язковим втіленням у практичну діяльність особистості. Відповідно ця компонента має обов'язково бути врахована в освітніх рекомендаціях і проектуванні всіх без винятків освітніх компонентів. Когнітивна компонента

розвитку призначена для активного розвитку знань та інтелекту людини, а чуттєвий розвиток – для формування етики та волі людини, відповідно естетичний розвиток – для розвитку особистості в цілому.

У дискусії про статус естетичного розвитку в освіті вихідною позицією є заперечення проти того, щоб естетичний розвиток був залежним від морального. Естетичний розвиток повинен мати власний статус, який був би на тому ж рівні, що й моральний розвиток, як чинник (одночасно і засіб), що формує менталітет. Одним із провідних напрямів сучасних наукових розробок у сфері формування особистості є підхід, коли моральне виховання (моральний розвиток) є центром усього процесу формування особистості, але реалізація морального розвитку впродовж усього життя здійснюється за допомогою когнітивного розвитку, чуттєвого розвитку та естетичного розвитку у поєднанні [57, с.112].

Під час когнітивного розвитку вчитель навчає здобувачів освіти концепцій, суджень та образів (ідеалів) через знання. Він прагне прозорості в концепції, і правдивості в судженні, і строгості в образах (ідеалі). Безпосередньо це впливає на відчуття людини. Образне виховання також використовується для виховання менталітету, оскільки об'єкт, від якого залежить естетичне виховання, включно з художніми творами, сам собою є важливим ресурсом знань. Для людини, незалежно від індивідуума чи групи, розвиток здатності мислення проходитиме шляхом процесу від реалістичного до абстрактного та від чуттєвості до чуття. На початку розвитку людства, саме тоді, коли наші пращури еволюціонували, щоб бути відокремленими від тварин, вони не мали здатності формувати уявлення про речі та судити. У той час усі їхні знання виходили майже з інтуїтивістської чуттєвості. Теж саме ми спостерігаємо і у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Завдяки безперервному розвитку людської практики та знань виникла та поступово розвинулася здатність людини формувати абстрактні судження, а потім і концепції. Розвиток мисленнєвих здібностей індивідуума у процесі дорослішання відбувається за тим самим сценарієм, що й розвиток мисленнєвих здібностей людства. Набуття знань і формування когнітивних здібностей у дитинстві багато у чому залежить від виховання інтуїтивної

чуттєвості. Дорослішаючи, особистість, оскільки образ легко вразливий, часто його використовує для отримання знань, розширення кола знань і набуття досвіду в житті. Але кінцева мета когнітивного розвитку полягає в тому, щоб сформувані «справжні» судження, тоді все в когнітивному розвитку, від реалістичного до абстрактного, слугує становленню алгоритмів формування цих суджень і їх засвоєнню засобами аргументації.

Основним методом у моральному розвитку є аргументація. Завдяки моральному вихованню люди можуть приймати та виконувати всі правила поведінки, встановлені для всіх членів певної соціальної спільноти. Але формування іміджу в процесі морального виховання неможливий тільки за рахунок когнітивної аргументації. Зокрема, використання образів у мистецтві може зробити те, чого не може зробити аргумент, оскільки художній образ походить із реального життя. Він не тільки містить судження та оцінку всіх ситуацій, що відбуваються в суспільстві, від митців, але й має сильний вплив завдяки своїй естетичній формі [60, с.156–164].

Коли люди отримують задоволення від мистецтва, насолода прекрасним і потворним у художніх образах буде запрограмована на оцінку справжнього, фальшивого, доброго й злого в змісті світосприйняття в цілому. Тоді люди виберуть правильне й відкинуть неправильне, уникатимуть зла, але сприйматимуть добро. Таким чином, естетичний розвиток важливий для морального виховання, і до того ж повчання (настанови) з естетичного виховання часто виявляє одухотворення в моралі, щоб дозволити людям бути добродієчними. Але мета морального виховання також вимагає процесу від візуального до абстрактного для обслуговування аргументу. Як і виховання розуму, виховання образу не є основним методом морального виховання. У результаті моральне виховання і естетичне виховання можна відокремити одне від одного.

Відповідно питання визначення місця естетичного розвитку особистості у різних видах виховання є наступним магістральним напрямом дослідження у сучасній науці. Але наголосимо, що вказаний мейнстрім естетичного розвитку має скоріш прикладний, а не загальнотеоретичний характер.

В естетичній діяльності, через натхнення від естетичного об'єкта, особа, яка бере участь в естетичній діяльності, спочатку матиме своєрідне чуттєве ставлення до естетичного об'єкта, яке є ствердним або негативним ставленням. Ставлення є ключем до вирішення питання про те, чи можна сприятливо проводити естетичний розвиток. Якщо вихователь чи викладач сприймає негативне ставлення в чуттєвості до буття естетичного предмета як до необхідного середовища естетичного виховання, то естетична діяльність припиняється. З іншого боку, якщо вихованець займе позитивне ставлення, він сам за власним бажанням піддається досвіду від естетичного об'єкта.

Досвід (ще можна сказати — практична компонента) є засобом, що об'єднує суб'єкт і об'єкт, і є інстинктивним відчуттям справжнього значення естетичного об'єкта [9, с.126]. Просто в досвіді внутрішня інформація про життя демонструється людям і змушує людей отримувати від цього користь. Світ досвіду сам собою є світом чуттів. Естетична діяльність полягає не в тому, щоб давати людям знання і техніку, і не в тому, щоб надавати світу якісь правила поведінки, а в тому, щоб направляти чуттєвість акцептора. Можливо, це дозволить людям щось любити чи ненавидіти, відчувати щось добре чи погане. І люди сприймуть чуттєвий зміст, коли відчують чуттєвість. Естетичний розвиток використовує чуттєвість, щоб рухати людину вперед, спонукати її до певної поведінки, а не переконує людину теоретичними судженнями на противагу до когнітивного розвитку в чистому виді. Він зосереджується на чуттєвості замість почуття. Характеристика визначає, що вихователь може дійти до мети естетичного розвитку саме під час реалізації естетичного досвіду.

Чуттєвий досвід в естетичному розвитку відрізняє його від морального виховання і когнітивного виховання. Когнітивне виховання належить до наукового знання, і діячі науки вважають, що воно перебуває в тій сфері, де чуттєвість потреби бере участь найменше. Те, що він (когнітивний розвиток) прагне — це об'єктивна достовірність знання, і те, що він показує, — це сила чуття. Аксиома спрацює залежно від того, чи сприймуть люди її розумом.

Звичайно, в процесі когнітивного розвитку особистість відчуватиме задоволення, коли відкриває щось нове або підкорює складне. Але таке задоволення приходить від підтвердження чуттєвих здібностей людини, і це

результат, який не виникає в процесі, а пов'язаний із практикою діяльності та результатом. Моральне виховання має на меті змусити людей прийняти певну моральну волю та моральне уявлення, щоб їх поведінка була стандартною. Це більше стосується розуміння людьми та судження про добро і зло. Незважаючи на те що розуміння та судження пов'язані з чуттєвістю людей, це різновид чуттєвості, який робить особливий наголос на чуттєвості та тісніше пов'язаний із соціальною ідеологією [75, с. 202]. І на судження впливають об'єктивність і групова (суспільна) свідомість, воно відрізняється від унікального досвіду чуттєвості індивіда, коли він отримує естетичну освіту. У результаті чуттєвий досвід естетичного виховання є головною ознакою, яка відрізняє естетичне виховання від морального виховання та виховання розуму.

Таким чином, за останні роки сильно змістилися акценти в балансі між спільним (суспільним) та індивідуальним. Вимушена ізоляція та втрата або переформатування стійких ланцюжків зв'язків спілкування через вимушену міграцію змістили ці зв'язки в бік індивідуалізації та свідомої відмови від соціалізації. Додатково на це вплинув перехід із реального спілкування на віртуальне, перенесення до віртуальної площини величезного обсягу соціальних дій — як результат, скорочення реальної соціальної взаємодії у житті особистості. Зважаючи на це мейнстрімом естетичного розвитку є пошук інструментарію гармонійного естетичного розвитку особистості в умовах дистанційної освіти та віртуального спілкування через всі доступні компоненти розвитку (когнітивний, чуттєвий та практичний).

В аспекті прогнозованості результатів естетичного розвитку та досягнення бажаного ефекту його засобами можна говорити про своєрідне виховання щастя (у сенсі досягнення відчуття задоволення). Можна сказати, що естетичний розвиток з цієї точки зору — це такий вид розвитку, в межах якого вихованець може відчувати себе щасливим і навчений отримувати задоволення від певних аспектів інтелектуальної активності, чуттєвого освоєння дійсності та практичної діяльності [138].

Звідси випливає ще ціла група провідних напрямів у дослідженні естетичного розвитку особистості, таких як: обсяги та контент інформації задля досягнення естетичного задоволення, спрямування змісту тієї інформації та

чуттів, що спричиняють задоволення, вікові, професійні та інші специфіки естетичного розвитку тощо. І оскільки нині провідним джерелом інформації є соціальні мережі, що мають власну логіку та мету наповнення контенту, то постає питання естетичної привабливості того чи іншого контенту і його вплив на естетичний розвиток особистості.

Ще одним із провідних напрямів, які породжені сучасними викликами розвитку суспільства, – є розвиток напряму прикладної естетики. Протистояння суспільства споживання та необхідності скорочувати споживання заради стабільного розвитку планети є передумовою розгляду цієї концепції, дуже популярної в західноєвропейській науці. Само поняття «прикладна естетика» є певною новелою для української та китайської педагогічної науки.

Як ми досліджували в наших працях, прикладний напрям в естетиці в роботах північноамериканських і західноєвропейських вчених розробляється з кінця ХХ ст. Більшість англомовних джерел трактує прикладну естетику («applied aesthetics») як «творчу і соціальну практику, що стосується здатності особистості відчувати та освоювати світ навколо, а також брати участь в існуванні цього світу у всій його багатозначності» [82]. Науковці з Міжнародного інституту прикладної естетики дійшли висновку, що «прикладна естетика є процесом, практикою, досвідом та дією у взаємозв'язку. Вона охоплює спільні історичні та соціальні ресурси, які використовує творець (людина, яка щось створює) для підтримки взаємного залучення до дій, виробництва та відтворення конкретних способів взаємодії зі світом» [82]. В цьому випадку мова йде про всі можливі прояви та втілення естетичного не в мистецькому, а в повсякденному середовищі.

В сучасному житті найпоширеніше втілення прикладної естетики є такі: «урбаністичний вплив на особистість (втручання закономірностей життя у місті на внутрішній світ, погляди та поведінку особистості), публічне (масове) мистецтво, реляційні (взаємовідносини між людьми) та спільні проєкти, соціальна конструкція спільнот, громадянське залучення, спільні та колективні проєкти. До загальних шляхів втілення прикладної естетики належить: діалогічне мистецтво, сполучна естетика (естетика побудови різних типів систем спілкування), реляційна естетика (естетика стосунків між близькими

людьми), екологічне мистецтво, естетика обслуговування та виробництва, цифрове мистецтво, інформаційні технології (привабливість інтернет-джерел та ресурсів), PR-технології тощо» [36]. Застосування прикладної естетики в сучасному світі є багатограним і широким.

На думку фахівців, прикладна естетика є дієвим механізмом спілкування у сфері суспільних відносин, дизайну, мистецтва, педагогіки та інших галузях, де фокус зосереджується на взаємодії людей. У загальному сенсі — прикладна естетика – це «парасольковий» термін для узагальнення творчого вирішення проблем, навчання у виконанні певної дії, мистецтва на практиці та реагування на потреби або досвіду певної локальної спільноти [82].

Коли мова заходить про реалізацію потенціалу прикладної естетики в педагогіці сучасної вищої школи, наголошують, перш за все, на візуально-чуттєвому сприйнятті предмету викладання, а також естетичній компетентності самого викладача. Науковці апелюють до таких можливостей прикладної естетики у процесі викладання навчального матеріалу як : «дотримання балансу часу, сили, шоку (епатажу), гумору, іронії, драматичності, емоційності, очікування і чуттєвості у подачі знань. На сьогодні, в умовах конкурентного середовища у сфері надання освітніх послуг, успішне викладання вже не обмежується виключно фізичною реальністю. Процес викладання має додатково містити естетичні елементи масштабних дій, уяви і складної структури міжпредметних зв'язків. Вважається доцільним свідомо змішувати естетику декількох форм задля досягнення високопродуктивного результату, особливо яскраво це презентується в інтерактивних технологіях навчання. Рольові ігри в навчанні іноді сприймаються як виконавське мистецтво з власною естетичною структурою» [38].

Розвиток ідей та розкриття потенціалу прикладної естетики в професійній діяльності безпосередньо пов'язують із концепцією розвитку спільнот практиків. «Спільнота практиків розуміється як група людей, які поділяють певний вид діяльності або професію» [40, с.71]. Ця концепція вперше була запропонована когнітивним антропологом Жаном Лаве і теоретиком-освітянином Етьеном Венгером у роботі «Ситуативне навчання» (Lave &

Wenger, *Situated Learning*) [95]. Потім Венгер значно розширив цю концепцію у своїй книзі «Спільноти практики» (Wenger, *Communities of Practice*) [143].

У контексті дослідження можливостей прикладної естетики у підготовці фахівців через естетичний розвиток зазначимо, що «спільноти практиків можуть розвиватися природно через спільну зацікавленість членів у певній галузі чи сфері діяльності, або такі спільноти можуть бути створені навмисно з метою отримання знань, пов'язаних із певною галуззю. Саме через процес обміну інформацією та досвідом із групою, члени спільноти навчаються одне в одного і мають можливість розвиватися особисто і професійно» [86].

Практичні працівники «можуть взаємодіяти у звичайних умовах, наприклад, в приміщенні для обіду на роботі, на робочому місці, на фабричному поверсі або в інших місцях навколишнього середовища, але члени спільноти практиків не повинні обов'язково перебувати в єдиному фізичному просторі. Єдиний простір як умова взаємодії тим паче став необов'язковим із розвитком інформаційно-комунікативних технологій. Формуються «віртуальні спільноти практиків», члени яких співпрацюють в Інтернеті, наприклад, в дискусійних чатах, форумах і групах новин, або «мобільні спільноти практиків», коли учасники спілкуються один з одним за допомогою мобільних телефонів і беруть участь у роботі спільнот у динаміці» [135].

З точки зору освітнього процесу у вищій школі та навчання дорослих спільноти практиків не є новим явищем: цей тип навчання та обміну знаннями існував доти, доки люди вивчали та обмінювалися своїм досвідом за допомогою розповіді. Ідея набула нового усвідомлення та поширення в контексті американського прагматизму, особливо крізь призму ідей «спільноти пізнання» С. Шейра Пірса [107], а естетичний компонент розроблявся, відштовхуючись від принципів навчання Дж. Дьюї через навчання, яке базується на освоєнні світу через естетичний досвід [123].

Важливим аспектом і функцією спільнот практиків є підвищення продуктивності виконання фахівцями певних дій, у тому числі і за рахунок естетичної привабливості презентації результатів дії та самого процесу її виконання. Визначають «чотири сфери діяльності організації чи будь-якої структури, на які можуть вплинути спільні практики:

- зниження рівня навчання нових співробітників;
- швидке реагування на потреби та запити клієнтів;
- зменшення подальшого доопрацювання, вдосконалення, виправлення помилок у професійній діяльності та запобігання таких явищ, як «винахід колеса» у кожному окремому випадку, коли вже існують ефективні технології;
- продукування нових ідей для продуктів і послуг» [82].

Саме на перелічені сфери діяльності слід орієнтуватися викладачам в процесі підготовки майбутніх фахівців різних спеціальностей, зокрема майбутніх вчителів. Можна говорити про певну кількість чинників, що суттєво впливають на успішність та продуктивність освітнього процесу, який зорієнтований на результат та майбутню ефективну практику. Це – особистість (безпосередньо її якості), мотивація, присутність у соціумі та взаємодія. В перелічених чинниках є місце для прикладної естетики, що відіграє роль гармонізатора соціальних конструкцій, є інструментом, що допомагає особистості відчувати та освоювати оточуючий світ, зокрема брати участь у функціонуванні та розвитку цього світу в усьому його розмаїтті.

Перший чинник, на якому ми наголошуємо – це особистість кожного учня, майбутнього фахівця, учасника спільноти практиків. «Учасники спільнот практиків вважаються більш ефективними та дієвими каналами інформації та досвіду, ніж надання теоретичного матеріалу у чистому вигляді. Хоча вища школа, як правило, надає перевагу навчальній літературі для задоволення потреб у навчанні своїх здобувачів, спільноти практиків допомагають сприяти процесу передавання практичного досвіду, що, у свою чергу, допомагає їм зміцнити свої компетентності, які будуть необхідні їм у майбутньому» [100; 95, с.43].

Дослідження показали, що «працівники витрачають третину свого часу на пошук інформації і в п'ять разів частіше звертаються до співробітника, а не до джерел інформації (книга, посібник або база даних). Час заощаджується шляхом спілкування з членами спільнот практиків. Члени спільноти мають знання та компетентності, які важко зберігати і здобути ззовні. Оптимальне виконання роботи, як і оптимальна підготовка до професійної діяльності вимагають перетворення теорії на практику. Спільноти практиків допомагають

окремо подолати розрив між знанням того, що і як вони знають. Такою самою спільнотою практиків є педагогічний колектив» [95, с.45].

Роль прикладної естетики у професійній діяльності викладачів втілюється через реалізацію можливостей поєднати власний досвід (кожного викладача), можливість відчувати й освоювати максимально широкий освітній і життєвий простір, брати участь в опрацюванні повсякденних професійних багатокомпонентних завдань.

Присутність у соціумі, як ще один чинник успішної професійної діяльності викладачів, містить в собі обов'язкове спілкування з членами професійної спільноти. Такий вид спілкування в професійному оточенні визначають «як ступінь виразності людини у взаємодії і, як наслідок, виразність міжособистісних відносин. Вважається, що присутність впливає на те, наскільки ймовірним є участь людини в спільноті практиків (особливо в онлайн-середовищі). Управління спільнотою практиків часто стикається з багатьма бар'єрами, які перешкоджають людям брати участь в обміні знаннями. Деякі з причин таких перешкод – це егоїзм та особисті амбіції, особистісна неприязнь, надто широка розгалуженість спільноти практиків та брак часу» [95].

Прикладна естетика, в цьому випадку, допомагає зануренню до професійної діяльності вчителів через роботу із спільними соціальними та професійними ресурсами, котрі використовуються викладачами з метою підтримки залучення кожного окремо та всієї спільноти в цілому до професійної освітньої діяльності, а також відтворення певних способів та алгоритмів взаємодії викладачів зі здобувачами освіти.

Ще один чинник – мотивація. Вона є надзвичайно важливою для успішної професійної реалізації у спільнотах практиків, особливо мотивація до обміну знаннями. Дослідження демонструють таке: «учасники мотивуються стати активними членами спільноти практиків, коли вони розглядають знання як призначені для суспільного блага, морального зобов'язання та / або як інтерес спільноти. Члени спільноти практикуючих фахівців також можуть бути мотивовані до участі за допомогою таких методів, як матеріальні прибутки (заохочення, підвищення або бонуси), нематеріальні прибутки (репутація,

самооцінка) та інтерес громади (обмін знаннями, пов'язаними з практикою, взаємодія)» [95] .

З позиції можливостей прикладної естетики чинник мотивації в сфері професійної діяльності викладачів може бути визначений як «творча і соціальна практика, що стосується здатності особистості відчувати задоволення від певних дій (у цьому випадку – викладацькій діяльності), а також опора на власний естетичний досвід у вирішенні, яку з естетичних форм застосувати для формування у здобувачів тих чи інших компетентностей» [71].

Співпраця важлива для забезпечення успішної діяльності спільнот, внутрішньої взаємодії між учасниками локальної професійної спільноти освітнього середовища. Дослідження демонструють, що певні чинники можуть вказувати на вищий рівень співпраці в обміні знаннями в рамках професійної мережі; досвідченіші колеги докладають багато зусиль щодо розвитку культури співпраці. Додатково до того, вищий рівень освіти (мається на увазі рівні вищої освіти) передбачає стійку тенденцію до сприяння професійній співпраці.

Дослідники Міжнародного інституту прикладної естетики виходять з позиції, що «прикладна естетика є процесом, практикою, досвідом та дією у взаємозв'язку» [82]. У професійній співпраці у сфері викладацької діяльності різні аспекти прикладної естетики знаходять свою реалізацію в реляційних та спільних проєктах викладачів, а також здобувачів освіти та викладачів; в соціальній структурі спільноти викладачів і сфері освіти в цілому; в залученні стейкхолдерів з різних сфер (але не сфери освіти), спільних та колективних проєктах здобувачів освіти тощо.

Реалізація потенціалу прикладної естетики у професійній діяльності викладачів зумовлена безпосередньо її предметом, а саме: застосуванням засад і закономірностей естетики до різних соціальних і культурних конструкцій, суспільних явищ. В попередніх дисертаційному дослідженнях ми вже обґрунтовували тенденції розвитку прикладної естетики в сучасному світі та наголошували на тому, що:

- «останніми роками відбувається актуалізація естетизації життя як нової парадигми розвитку суспільства через емоційно-раціональні форми освоєння дійсності;

- відповідно підвищується інтерес до естетичного забарвлення професійної діяльності, важливим є не тільки зміст професійної діяльності та оплата праці, а й сприйняття зовнішніх форм та внутрішнього наповнення (емоційне сприйняття) роботи в цілому та робочого місця зокрема;

- зазначена загальна тенденція характерна й для освітнього процесу, тим паче коли йдеться про професійну діяльність та підготовку фахівців тих професій, у яких естетичний компонент є професійно визначальним (музика, хореографія, вокал, акторське мистецтво, хоровий спів, кінематографія тощо);

- можливості прикладної естетики у викладацькій діяльності пов'язані із візуально-чуттєвим сприйняття предмета викладання та самого викладача, дотриманням балансу часу, гармонії, гумору, іронії, драматичності, емоційності, очікування, чуттєвості тощо у подачі знань» [39, с.30-31].

Ще одним мейнстрімом у дослідженнях з естетичного розвитку особистості є його неперервність та інституційна підтримка. На цьому етапі більшість країн стикається з низкою труднощів і Україна та КНР не виняток. До означених складнощів можна віднести такі.

Існують довгострокові, складні, незбалансовані аспекти зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного розвитку, і неминуче існують деякі проблеми та недоліки, такі як брак ресурсів у дитячих садках; низка проблем у початкових і середніх школах, таких як погане естетичне освітнє середовище, вузьке розуміння деякими вчителями та учнями естетичного виховання, відсутність фінансування заходів естетичного розвитку. Це переважно пов'язано з вузьким усвідомленням цінності естетичного розвитку. І це неможливо подолати швидко, оскільки естетично не розвинута людина (людина з обмеженим естетичним досвідом) буде взаємодіяти з іншими на своєму рівні, і для зміни типу взаємодії необхідною умовою є естетичний розвиток усіх учасників взаємодії.

Не секрет, що навіть у розвинутих країнах ресурси естетичного розвитку в системі формальної освіти – закладах освіти різного рівня, є відносно

дефіцитними. Насправді явище незбалансованого розподілу ресурсів естетичного розвитку є досить розповсюдженим. Тривалий час нерівномірний розвиток обов'язкової освіти між регіонами, між містом і селом у багатьох країнах призводив до нерівномірного розподілу ресурсів естетичного розвитку. І «вирівнювання» цього дисбалансу потребує часу. Оскільки міста традиційно розвиваються швидше, по сільській місцевості доводиться рухатися вдвічі швидше, щоб не програвати у розвитку [90].

Середовище естетичного розвитку в деяких школах досі є поганим. Реалізація естетичного розвитку вимагає хорошого зовнішнього середовища та атмосфери, включаючи просторово-часове естетичне освітнє середовище, яке забезпечується шкільною освітою, сімейним вихованням і соціальним вихованням. Лише тоді, коли всі три компоненти утворюють хорошу освітню синергію, ми можемо створити добре сформоване естетичне освітнє середовище для учнів. Але лише силами системи освіти створити таке середовище неможливо, компоненти сімейного виховання та соціального впливу реалізуються у взаємодії, але все ж таки поза прямої відповідальності системи освіти [91].

Проведений аналіз сучасних особливостей здійснення естетичного розвитку особистості на теперішньому етапі розвитку суспільства дозволив визначити такі мейнстріми в умовах криз сучасного світу:

- залежність естетичного розвитку особистості від зовнішніх соціальних умов;

- питання визначення місця естетичного розвитку особистості в різних видах виховання; прикладні напрями естетичного розвитку через швидку зміну соціальних чинників впливу в умовах криз;

- пошук інструментарію гармонійного естетичного розвитку особистості в умовах дистанційної освіти та віртуального спілкування через всі доступні компоненти розвитку (когнітивний, чуттєвий та практичний);

- обсяги та контент інформації задля досягнення естетичного задоволення, спрямування змісту цієї інформації та чуттів, що спричиняють задоволення, вікові, професійні та інші специфіки естетичного розвитку тощо;

- питання естетичної привабливості того чи іншого контенту і його вплив на естетичний розвиток особистості тощо;
- забезпечення неперервності естетичного розвитку між рівнями освіти та безперервного навчання;
- проблеми фінансової та інституційної забезпеченості естетичного розвитку особистості з боку держави та / чи громади.

Отже, визначаючи напрями забезпечення естетичного розвитку особистості в умовах криз сучасного світу ми можемо послуговуватися переліченими особливостями та загальними тенденціями, як індикаторами, що на які маємо орієнтуватися та враховувати під час розбудови індивідуальних траєкторій навчання здобувачів освіти щодо їх естетичного розвитку.

Висновки до Першого Розділу

У Розділі проаналізований сучасний стан досліджень із філософії та філософії освіти, педагогіки та психології, мистецтва, естетики, естетичного виховання у розробках українських, китайських дослідників, а також науковців інших країн. Дослідження початку XXI ст. присвячені різним аспектам естетичного у формуванні особистості: роль естетики у формуванні гуманістичної парадигми людства, естетичний розвиток через різні форми сприйняття, інтеграція естетики до практичної діяльності, зокрема і педагогів, естетичної готовності вчителів до діяльності за фахом (окремо досліджувалися митці різних жанрів, математики, управлінці тощо) та інші. Українська педагогічна наука зосередилася на дослідженні теоретичних засад естетичного виховання особистості; підготовці майбутніх вчителів різними мистецькими засобами; формуванні у студентів професійної готовності до здійснення естетичного виховання тощо. Незалежно від предмета дослідження, в усіх наукових розробках наголошується на необхідності реалізації компоненти естетичного у практиці діяльності майбутніх учителів.

Виявлено, що в сучасних реаліях освіти існує протиріччя між наявною у вчителя естетичною інформацією та інформацією, необхідною для роботи вчителя з учнями. Це визначає коло проблем у підготовці вчителів до естетичного розвитку учнів через швидку зміну потреб сучасного суспільства. Педагогічні потреби в сучасних реаліях сконцентровані переважно на естетизації загального побутового простору, діджиталізації, змінах у підходах до мистецтва в цифровому суспільстві, масштабних перетвореннях в освіті через пандемію Covid-19 тощо. Все окреслене є дотичним до всіх типів людської взаємодії, тобто провокує зміни у педагогічній взаємодії також.

Визначено педагогічний потенціал естетичного розвитку як способу формування в майбутніх вчителів творчого підходу до професій та інноваційного способу мислення, а отже – у майбутньому формування інноваційного типу мислення в учнів.

Проаналізовано ключові керуючі нормативні акти КНР («Погляди щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в

новій ері» 2020 року) та України (Державний стандарт базової середньої освіти 2020 року) щодо вимог до естетичного розвитку учнів як критерію підготовки майбутніх вчителів. Виявлено спільну для України та КНР тенденцію, а саме — естетичний розвиток учнів розглядається не як окремий напрям виховання, а як інтегральна компетентність, наскрізна з точки зору міждисциплінарних зв'язків в усіх без винятків дисциплінах. Це треба враховувати, готуючи вчителів за всіма галузями знань, і саме ця потреба сучасної системи освіти та суспільства в цілому формує підхід до естетичного розвитку особистості як педагогічної проблеми.

У розділі досліджено дефініції «естетичний розвиток», «педагогічна взаємодія», «естетична освіта», «естетична компетентність», «естетичне виховання», а також взаємозв'язок між ними. Обґрунтовано, що в умовах поступового розширення предметного поля проявів естетичного у сучасному світі, категорія «естетичний розвиток» є ширшою за категорії «естетичне виховання», «естетична освіта», «естетична культура» особистості.

Досліджено особливості розвитку суспільства, які можуть впливати на здійснення естетичного розвитку особистості. Світова пандемія Covid-19, карантинні обмеження, перегляд цінностей і підходів до балансу спільного (соціального) та індивідуального в умовах загроз, соціальна ізоляція, різке обмеження чи принципова зміна типів спілкування, зрушення в сфері економіки, зміни пріоритетів на ринку праці, військові конфлікти, кризова та трудова міграція, а отже, і зміни у системі освіти, котра має швидко реагувати на ці виклики. Актуальним є перегляд місця та змісту естетичного розвитку в сучасній системі освіти, а також визначення магістральних напрямів естетичного розвитку в умовах криз сучасного суспільства. До таких ми віднесли:

- визначення місця естетичного розвитку в різних видах виховання;
- визначення потенціалу та пошук методів гармонійного естетичного розвитку в умовах дистанційної освіти та діджитал-спілкування;
- визначення вікових, професійних та інших специфічних вимог щодо обсягів та контенту інформації, необхідної для естетичного розвитку різних категорій здобувачів освіти;

- можливості прикладної естетики у викладацькій діяльності, а саме забезпечення естетичного розвитку учнів, що пов'язано із дотриманням балансу часу, іронії та гумору, гармонії, драматичності, емоційності та раціональності, чуттєвості, очікування тощо у подачі знань;

- естетичний розвиток особистості, його неперервність;

- створення та забезпечення державних регіональних політик естетичного розвитку, їх фінансова та інституційна підтримка.

Перелічені соціальні умови детермінують й естетичний розвиток особистості, а відповідно мають бути органічно інтегровані в систему освіти, враховані в систему професійної підготовки вчителів.

Основні положення Розділу 1 висвітлені у наступних публікаціях автора дослідження:

1. Цзи Ф., Лі С., Тарарак Н.Г. . Можливості прикладної естетики у професійній діяльності викладачів. *«Вісник Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка*. 2019.157. 204-209. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/visnik-n157/>. С. 204-209
2. Цзи Ф.. Мейнстріми естетичного розвитку особистості в умовах криз сучасного світу. *Збірник наукових праць «Педагогічний альманах»*. 2022. 52. 29-35. DOI: <https://doi.org/10/37915/pa.vi52> С.107-113. с. 29-35
3. Цзи Ф. Сучасні підходи до змісту естетичного розвитку учнів. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. для студ., аспірантів, докторантів, молодих учених, Харків, 14 трав. 2020 р. Харків : ХНПУ 2020. 365–366*
4. Цзи Ф.. Зміна концепцій естетичного розвитку учнів під впливом суспільних змін *Сходознавство. Актуальність та перспективи* : тези доп. II Міжнар. наук.-метод. конф., Харків, 19 берез. 2021 р. Харків : ХНПУ. 2021. 93–96.

РОЗДІЛ 2: АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ДО ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ КНР

2.1. Генеза системи естетичного виховання в КНР

Кожна культурна спільнота, регіон зі спільними суспільними традиціями та навіть країна мають власне розуміння естетичного виховання. Якщо говорити про розуміння естетичного виховання в глобальному сенсі, то воно також є неоднорідним залежно від епохи, ідеології, властивої для певної країни чи регіону, різних світоглядних концепцій науковців, лідерів держав чи пануючої еліти, також на розбудову системи естетичного виховання може впливати політична система країни, ситуативні потреби національного розвитку та економічного розвитку тощо. В цьому розділі йтиметься про генезу системи естетичного виховання саме як прояву формальної освіти, а не цілеспрямованого формуючого процесу. Логіка викладу матеріалу полягає у тому, щоб простежити передумови, а відповідно, і нинішні особливості функціонування освітніх, і не тільки, інституцій, які здійснюють заходи естетичного виховання, зрозуміти вимоги до вчителів від основного замовника послуг – держави.

Розглядаючи розвиток естетичного виховання в китайській школі за останні сто років, ми намагаємося узагальнити зміст поступового розвитку як механізму формування, ідеологічного керівництва, методичного керівництва та регуляторних особливостей, які мають чітке теоретичне та практичне значення для розуміння розвитку історії та перспективних напрямів розвитку естетичного виховання в КНР.

Якщо брати історичну ретроспективу, то система естетичного виховання була досить розвинута в Китаї ще з давнини. З давніх часів, про які в нас є документаційні згадки, у Китаї існувала певна теорія та практика естетичного виховання. Ритуали, танок, музика, гра на інструментах, вимоги до поведінки тощо існували та процвітали разом, створюючи цілу культуру церемоній для певних випадків та верств населення. Синтез церемонії, музики, поезії, танцю

збагачував не лише розгалужену суспільну ієрархію, але й був органічною складовою етичних кодексів і соціальних освітніх засобів. Думки про естетичне виховання у ранній династії Цін, наприклад, яскраво це демонструють. Так, Конфуцій виступав за поетичну освіту та музичну освіту, так зване «процвітання в поезії, заснування в церемонії, успіх у музиці» [140]. Наприкінці епохи династії Хань – початку Вей, у творі «Аналекти Чжун», Ксі Ган вже застосовував термін «естетичне виховання» і, ґрунтуючись на відповідних записах у «Чжоу Лі», описав шляхи та методи, які попередні царі використовували для виховання певних груп населення, і стверджував, що метою естетичного виховання є розвиток особистості гідної людини. Шість мистецтв у стародавній китайській освіті (етикет, музика, стрільба з лука, їзда верхи, книги, математика) [151] охоплює зміст естетичного розвитку.

Можна навести велику кількість прикладів, але це тема цілого комплексу досліджень. Ми сфокусуємося на визначенні становлення естетичного виховання у системі формальної загальної освіти. У часових рамках це приблизно останні 100–120 років, коли почали створюватися загальноосвітні школи, освіта стала обов'язковою та більшість населення перейшла від домашньої освіти до шкільної.

Після Опійних війн середини-кінця XIX сторіччя ослаблений Китай почав історичну трансформацію від традиційного феодального сільськогосподарського суспільства до індустріального суспільства, яке в культурній та освітній площині разом із механізацією перейняло низку західноєвропейських та японських концепцій. Серед них були західна естетика, теорії естетичного виховання, також найбільш тісно пов'язані з естетичною освітою, такі як західна література та мистецтво, сучасна психологія, етика, освіта тощо. У той час у Китаї пануючим стало бачення ролі мистецтва та естетики в суспільстві, що ґрунтувалося на німецькій класичній естетиці, переважно праць І. Канта. У Китаї найбільш раннім поширенням західної естетики та обговоренням у філософському дискурсі естетичної освіти є «Філософія» Цая Юаньпея в 1901 році [97]. Цай Юаньпей висунув концепцію «естетичного виховання» та пропозицію щодо естетичної освіти, яку можна виразити гаслом «освіта замінює релігію». Цей дослідник розробив підхід, який

і нині має важливе теоретичне значення та академічну цінність. Завдяки сформульованим Цай Юаньпеєм теоретико-методологічним засадам естетичного виховання в Китаї воно стало вважатися окремим освітнім напрямом, так само як моральне виховання, розвиток розумових здібностей. Базуючись на філософії Канта, дослідник визначив природу естетичного виховання як емоційне виховання, що, складаючи свою дисциплінарну конструкцію, перебувало всередині загальної рамки сучасної освіти та вище рівня знань сучасної філософії, естетики, психології та педагогіки від початку [97]. Хочемо наголосити, що цей базовий підхід покладений в основу сприйняття місця естетичного виховання і в сучасній системі освіти КНР.

Так, період кінця XIX-початку XX століття можна назвати періодом зародження естетичного виховання в школах Китаю. На той момент фракція уряду, яка дотримувалася ідей залучення Китаю до світових індустріальних процесів, виступала за те, щоб вчитися у західних розвинутих країн, змінити бідний і слабкий соціальний статус Китаю, аби відродити країну та протистояти іноземному вторгненню. В освіті вони скасували імперську систему іспитів і приватних шкіл та виступили за освітню реформу, що передбачає вивчення традиційної китайської культури як основної частини та передових західних технологій як допоміжної.

13 січня 1904 року уряд Цін оприлюднив перші правила шкільної освіти, сформульовані династією Цін. Серед них ігри мали «робити їх щасливими та жвавими, а також виховувати темперамент дітей, щоб вони любили людей і насолоджувалися групою»; і клас пісень вимагав «використання горла та язика, щоб допомогти їм розвиватися та зробити їх щасливими як якість чесноти». Курс основ праці / рукоділля необхідно було «використовувати в корисних цілях і як засіб для розвитку розуму і волі» [124]. Однак ці заняття були лише факультативними заняттями і не входили до обов'язкового навчального плану школи. 8 березня 1907 р. було оприлюднено Статут початкової жіночої школи та Статут нормальної жіночої школи, згідно з якими заняття музикою були включені до шкільної програми, головна мета якої: «Щоб полегшити вивчення і елегантні музичні пісні, де тексти обрані або підготовлені, вони повинні бути обрані з огляду на їхню відповідність етиці повсякденного використання та на

користь духу та освіти, щоб бути достатніми, аби надихнути їхній темперамент і виховати їхню чесноту» [148].

1900–1911 рр. належать до періоду просвітництва естетичного виховання в китайській школі. Китайське суспільство досі перебувало в стадії феодального правління, і реформа освіти виступала за вивчення передової культури Заходу як допоміжний засіб, а паросток естетичного виховання з'явився в політиці шкільної освіти. Ван Говей був першою людиною в Китаї, яка провела дослідження щодо співставлення естетичного виховання з моральним вихованням та інтелектуальним вихованням, а також зробив важливий внесок в естетичне виховання в цей період. У період Просвітництва розуміння естетичного виховання в шкільній освіті залишалось на рівні «конотування чесноти» й оцінювало виховну роль музичного виховання як одного з ефективних засобів морального виховання. Тому відсутність глибокого і всебічного розуміння музичного мистецтва призвела до неспроможності відігравати роль і значення естетичного виховання як виховання «цілісної людини» в цілісному вихованні [124].

Наступні роки можна назвати періодом становлення естетичного виховання в школі як системи. З появою «руху за нову культуру 4 травня» естетичне виховання ставало дедалі важливішим. У 1919 році було ініційовано створення в Шанхаї «Китайського товариства естетичного виховання», членами якого були здебільшого викладачі музики та мистецтва в університетах, середніх і початкових школах. З квітня 1920 р. до квітня 1922 р. товариство видало сім номерів журналу «Естетичне виховання». У ньому було опубліковано багато статей із питань естетичного виховання, музики та мистецтва, які також відіграли активну роль у сприянні розвитку естетичного виховання в школі. У 1927 році, коли було створено націоналістичний уряд Нанкіна, Цай Юаньпей став деканом Нанкінського національного університету. Щоб оновити склад Міністерства освіти зібрали відомих учених і митців з метою створення комітету з мистецької освіти, сподіваючись «підвищити інтерес нації до мистецтва через "артизацію" освіти, щоб виховати шляхетний, чистий і самовідданий розум». У 1928 році в Ханчжоу була заснована Національна академія мистецтв для розвитку спеціальних мистецьких талантів і

сприяння естетичній освіті в суспільстві, Національна консерваторія була заснована в Шанхаї, а регіональні Академії мистецтв були засновані при університетах з метою «сприяння духу безкорисливої і прекрасної творчості» [70, с.18].

З 1911 до 1929 роки естетичне виховання в Китаї вступило в початковий етап інституалізації та масового впровадження. Ідеї естетичного виховання Ця Юаньпея надали вирішальну теоретичну підтримку для розбудови системи естетичного виховання в школах, а виховання естетичного почуття було зазначено як мета шкільної освіти. Мистецькі дисципліни, такі як музика та образотворче мистецтво, набували дедалі більшої уваги з боку Міністерства освіти та стали обов'язковими в шкільній освіті. Згідно зі статистичними даними в 1929 році після оприлюднення Плану навчального процесу для початкової та середньої школи, складеного Національною профспілкою освіти в Китайській Республіці, навчальний план із мистецтва в початкових школах досяг 18 % від обсягу в молодшій і близько 8 % у середній школі. Покращилось виконання навчальної програми з мистецтва після включення естетичного виховання до мети навчання. Проте в центрі реалізації естетичного виховання в цей період досі стояло моральне виховання. Хоча це було покращенням порівняно з періодом правління Цін [151].

Наступні серйозні перетворення відбулися в період так званого «Руху Спасіння» кінець 1920-х-початок 1940-х рр. В цей період відбувалися протистояння між різними урядами на території Китаю, а також Японська експансія. Але естетичне виховання в школах не зникло з поля зору керівництва держави того часу. У вересні 1927 року Чан Кайші з Гоміньдану створив Нанкінський національний уряд. У 1929 році націоналістичний уряд видав «Три принципи освіти для трьох народних принципів», головним змістом яких були націоналізм, громадянські права та засоби до існування людей, жодна з яких не згадувала естетичне виховання. У період опору проти Японії Міністерство освіти республіканського уряду видало серію постанов щодо використання музики та драми для пропаганди війни, які показують, що мистецька освіта під керівництвом національного уряду служила військовим зусиллям і що

естетичне виховання в шкільній освіті обмежувалося лише створенням образів для ідеологічного впливу на учнів.

У 1929 р. на Гутянській конференції Комуністична партія Китаю вперше запропонувала керівний принцип, згідно з яким «література і мистецтво є засобами пропаганди, а література і мистецтво служать революційній боротьбі», що спрямувало бурхливий розвиток літератури і мистецтва, але не в творчому пошуку, а певного спрямування.

Після початку антияпонської війни в 1937 році Мао Цзедун у своїй статті «Про новий етап» періоду антияпонського національного об'єднаного фронту сказав: «Згідно з принципом "усе для війни", культурні та освітні заходи повинні бути пристосовані до потреб війни; широко розвивати народну освіту, організовувати різноманітні виправні школи, кампанії ліквідації неграмотності, драматичні кампанії, співочі кампанії, спорт і засновувати різноманітні місцеві газети до та після ворога. Уряд повинен широко розвивати народну освіту, організовувати всі види виправних шкіл, кампанії ліквідації неграмотності, театральні кампанії, співочі кампанії, спорт і створювати всілякі місцеві газети до і після ворога, щоб підняти національну культуру і національну свідомість народу» [99, с.34]. Ця ідея і скерувала магістральний напрям розвитку естетичного виховання в Китаї, його ідеологічну спрямованість, яка як тенденція має відголоски і в сучасній системі освіти.

18 березня 1940 року Центральний комітет Комуністичної партії Китаю видав «Інструкцію Центрального комітету про розвиток національної освіти в антияпонських етнічних регіонах», в якій зазначалося, що «основний зміст національної освіти повинен бути визначений як виховання нової демократії, тобто виховання національно-демократичної революції і виховання науки з марксистськими теоріями і методами як відправною точкою» [124, с.23]. У сфері естетичного виховання вказувалося на те, що слід робити наголос на використанні навчальних матеріалів із національними ознаками та «жваво розвивати театральну та співочу діяльність на селі, але звертати увагу на популяризацію, розповсюдження, націоналізацію, і локалізацію театрального мистецтва та співу, з особливою увагою до використання старих форм і трансформації старих форм». У прикордонних районах Радянського Союзу та

Ваньчуань навчальний план із мистецтва був інтегрований у рекреаційні заняття, включаючи спів, танці, драму, ігри тощо. Цей особливий китаєцентриський підхід до популяризації традиційного мистецтва та використання естетичного виховання в підтримці патріотизму населення застосовується і нині.

Наступні декілька десятиріч до кінця 1970-х були переважно «турбулентними» не тільки для розвитку шкільного естетичного виховання, але і всієї освітньої та культурної сфери в КНР.

Після заснування Нового Китаю в 1949 році (мається на увазі Китайська Народна Республіка) було офіційно створено перше покоління центрального керівного колективу з товаришем Мао Цзедунем на чолі. У березні 1951 року Міністерство освіти провело Першу національну конференцію з питань середньої освіти. На ній було оголошено, що «головна ціль і освітня мета загальноосвітньої середньої школи полягає в тому, щоб дати можливість молодому поколінню досягти всебічного розвитку в усіх аспектах інтелектуального, морального, фізичного та естетичного виховання, щоб вони могли стати свідомими та активними членами нового демократичного суспільства». 18 березня 1952 року Тимчасові правила для початкових шкіл (проект), виданий Центральним міністерством освіти, стверджував, що метою естетичного виховання є «дати дітям поняття любові до прекрасного і початкові здібності до оцінки мистецтва», розвивати творчі здібності до мистецтва, здійснювати освітню політику всебічного розвитку морального, розумового, фізичного та естетичного виховання. У травні 1955 року Державна рада запропонувала на Національній конференції з питань культури та освіти, що «для підвищення якості початкової та середньої освіти ми повинні здійснювати політику всебічного розвитку, приділяти увагу інтелектуальним, моральним, фізичним та естетичним навчання студентів, а разом з тим поетапно впроваджувати базове виробничо-технологічне навчання». Того ж року Міністерство освіти у своїй доповіді про політику всебічного розвитку освіти конкретизувало загальну функцію естетичного виховання: «Естетичне виховання не тільки виховує в учнів любов до прекрасного, але й ненависть до поганого і потворного» [120, с. 219–227].

Сектор освіти гостро обговорював питання «всебічного розвитку». Деякі педагоги вважали, що естетичне виховання слід віднести до морального виховання і воно є методом і засобом здійснення морального виховання, інші висували ідеї відмежування естетичного та морального виховання як окремих, хоча і пов'язаних напрямів виховання. У лютому 1957 року Мао Цзедун чітко висунув «три політики освіти», тобто «моральне виховання, інтелектуальне виховання та фізичне виховання», у своїй промові про «Правильне поводження з внутрішніми протиріччями людей», і естетичне виховання як окремий напрям опинився поза державною політикою освіти [120, с. 246–247].

У липні 1963 року Чжоу Еньлай виступив із промовою на тему «Всебічний розвиток, щоб бути освіченими робітниками з соціалістичною свідомістю» на конференції для нових випускників пекінських коледжів і університетів, повторюючи, що моральне виховання, інтелектуальне виховання та фізичне виховання — це три основні завдання, конкретні аспекти «всебічного розвитку» [80, с. 28]. Естетичне виховання вийшло з державної політики освіти, але мистецтво, як революційна література, кіно, пісні тощо, відіграло роль у підвищенні комуністичного морального виховання.

Під час Культурної революції, що почалася в 1966 році, через надзвичайно високий ідеологічний вплив освіта стала вкрай політизованою, інструментом класової боротьби, а літературні та художні твори зберегли свої політичні та моральні виховні функції. Поступово втрачалася виховна функція естетичного виховання. У цей період естетичне виховання стало забороненою сферою. Його називали продуктом «худоби та привидів» та «експлуататорського класу» [80, с. 29], така ситуація тривала до передодня реформи освіти та курсу на відкритість у 1978 році.

Період відбудови шкільного естетичного виховання почався з моменту, коли у 1979 році Чжан Ченсянь, тодішній заступник міністра освіти, на зборах Міністерства освіти КНР сказав: «Музика, як і мистецтво, є важливим засобом естетичного виховання. Естетичне виховання є важливою частиною сприяння всебічному розвитку моральності, інтелекту та фізичних здібностей учнів» і наголосив, що «всі три аспекти — мораль, інтелект та фізичний розвиток містять компоненти естетичного виховання, і що естетичне виховання

проходить через моральне, інтелектуальне та фізичне виховання» [76, с.67]. Це було вперше після реформування та прийняття курсу на відкритість, коли було утверджено роль естетичного виховання в загальному розвитку учнів.

У 1980 році Чжу Гуанцянь, відомий китайський естетик, та інші спільно написали до Міністерства освіти, а в 1985 році 37 відомих музикантів з усієї країни видали спільний «Ініціативний лист» сподіваючись на те, що партія і держава спроможні повернути естетичному вихованню належне йому місце і завдання в освіті. Нарешті в 1986 році було прийнято «Закон КНР про обов'язкову освіту» та План розвитку сьомого п'ятирічного плану [76,с.70], в якому зазначалося, що школи повинні здійснювати політику всебічного розвитку моральності, інтелекту, фізичних здібностей і естетичності. У листопаді 1989 р. Національний генеральний план шкільної художньої освіти (1989–2000) знову підкреслив, що основоположним завданням шкільної освіти в Китаї є виховання нового покоління зі всебічним розвитком моралі, інтелекту, статури, естетики та праці, а також для покращення якості всіх людей. Мистецьке виховання є основним змістом і способом реалізації естетичного виховання в школі, потужним засобом підсвідомого підвищення морального рівня учнів, виховання благородних почуттів, сприяння здоровому інтелектуальному, фізичному та розумовому розвитку. Це знаменує шлях здорового розвитку шкільного естетичного виховання в Китаї [76, с.72]. Тут ми бачимо чітку тенденцію щодо розбудови естетичного виховання в школах, але має місце його ототожнення з мистецьким розвитком учнів.

У лютому 1993 року Центральний комітет Комуністичної партії Китаю опублікував План реформи та розвитку освіти Китаю, в якому естетичне виховання було зазначено як стратегічна мета національної реформи освіти та припущено, що естетичне виховання відіграє важливу роль у вихованні учнів. У серпні 1994 року Центральний комітет Комуністичної партії Китаю оприлюднив «Погляди щодо подальшого зміцнення та вдосконалення морального виховання в школах», в яких пропонувалося продовжити реалізацію навчальної програми з музики, фізичного виховання та естетики на етапі дев'ятирічної обов'язкової освіти та активно пропонувати мистецькі курси за вибором у загальноосвітніх коледжах і середніх школах, щоб культивувати

почуття та покращувати мистецьке вдосконалення та оцінку учнів. Видно, що держава поставила естетичне виховання на провідне місце в якісній освіті, а вища школа також почала приділяти увагу якості естетичного виховання та відігравати важливу роль у моральному вихованні. У червні 1999 року Центральний комітет Комуністичної партії Китаю зазначив у «Рішенні про поглиблення реформи освіти та всебічне сприяння якісній освіті», що «запровадження якісної освіти для покращення якості нації є основною метою, щоб культивувати інноваційний дух і практичні здібності учнів як центр шкільної освіти, інтелектуального виховання, морального виховання, фізичного виховання, естетичного виховання, трудового та технічного виховання та соціальної практики виховання взаємопроникнення, узгодженого розвитку, сприяння загальному розвитку та здоровому росту учнів» [76, с.74]. Тут вперше визначається роль естетичного виховання як чинника формування інноваційного мислення здобувачів освіти. Також це вперше, коли держава включила естетичне виховання у вищій освіті до окремої національної політики та запропонувала впровадити естетичне виховання в шкільну освіту на всіх її рівнях, а не тільки молодшій та середній. Естетичне виховання стало одним із суттєвих чинників реалізації якісної освіти всіх рівнів.

На початку 2010-х починається побудова сучасної системи естетичного виховання в нову добу. У листопаді 2012 року Сі Цзіньпін був обраний «ядром» нового покоління лідерів партії, і з того часу Китай відкриває сторінку нової ери «соціалізму з особливими характеристиками». У листопаді 2013 року «Рішення Центрального комітету Комуністичної партії Китаю щодо кількох основних питань всебічного поглиблення реформи» вперше зробило «естетичне виховання» центральним змістом і запропонувало «вдосконалити викладання естетичного виховання та підвищити естетичне виховання учнів, їх гуманістичні якості», що є метою естетичного виховання в нову епоху, а також метою партії і держави з моменту заснування Китаю. Це вперше з моменту заснування Нового Китаю, коли партія та держава включили конкретне питання естетичного виховання до основних питань реформування на найвищому рівні, що є віхою в історії китайської політики естетичного виховання [116].

У вересні 2015 року Генеральна канцелярія Державної ради оприлюднила «Висновки» щодо всебічного зміцнення та вдосконалення естетичного виховання в школах, у яких визначено зміст останнього як «естетичне виховання», «виховання почуттів» і «виховання особистості», і чітко зазначено, що це «може не тільки покращити естетичну якість людей, але також може неявно впливати на емоції людей, темперамент, широту поглядів, веселощі, надихати дух людей, зігрівати серця людей», а також вказано, що «естетичне виховання та моральне виховання, інтелектуальне виховання, спорт доповнює одне одного, а зв'язок між естетичним вихованням і моральним вихованням, інтелектуальним вихованням і фізичним вихованням доповнює одне одного і взаємопідсилює» [116]. Щоб сформувати сучасну систему естетичного виховання з китайською специфікою, в якій всі рівні освіти взаємодіють, аудиторна і позакласна діяльність інтегруються одна з одною, народна освіта та професійна освіта сприяють одна одній, шкільна естетична освіта та суспільне і сімейне естетичне виховання пов'язані між собою.

У квітні 2019 року Міністерство освіти КНР опублікувало «Висновки щодо ефективного посилення роботи з естетичного виховання у вищій освіті в новій ері», зазначивши, що вдосконалення та зміцнення роботи з естетичного виховання є важливим завданням вищої освіти зараз і в майбутньому. У центрі уваги естетичного виховання у коледжах та університетах — «зміцнення масової мистецької освіти», «поліпшення професійної мистецької освіти», «поліпшення освіти викладачів мистецтв» [56]. 15 жовтня 2020 р. Генеральний офіс ЦК КПК оприлюднив «Висновки щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в новій епісі», що є ще одним спеціальним проєктом щодо шкільного естетичного виховання після «Висновків», виданих у 2015 р., підкреслюючи, що шкільне естетичне виховання повинне «керуватися соціалістичною думкою Сі Цзіньпіна з китайськими особливостями в новій ері, з основою морального виховання як коренем, з основними цінностями соціалізму як керівництвом, покращити естетичні та гуманістичні якості учнів як мету, просувати дух китайського естетичного виховання, навчати людей красі, прикрашати людей, розвивати

красу, інтегрувати естетичне виховання в увесь процес навчання талантів на всіх рівнях і типах шкіл, у всіх сегментах шкільної освіти» [56].

Центральний комітет Комуністичної партії Китаю видав вказівки «Погляди щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в новій ері» щодо розбудови естетичного виховання. З моменту їх оприлюднення та впровадження, згідно зі статистичними даними Міністерства освіти, «93,5 % провінцій, автономних регіонів і муніципалітетів, безпосередньо підпорядкованих центральному уряду, на рівні обов'язкової освіти мають загальну навчальну програму з музики та мистецтва, що становить 9 % від національних вимог; на рівні середньої школи 92,1 % шкіл по всій країні можуть запропонувати шість кредитів обов'язкових курсів мистецтва; 75,7 % середніх професійно-технічних навчальних закладів по всій країні включили мистецькі курси до своїх обов'язкових державних базових курсів; 84,6 % коледжів і університетів країни пропонують курси публічного мистецтва для всіх студентів» [161]. Міністерство освіти заснувало 126 експериментальних округів з мистецької освіти в сільській місцевості в 31 провінції (автономних регіонах і муніципалітетах) по всій країні, скорочуючи розрив у розвитку мистецької освіти між містом і селом. Було створено 1885 шкіл у початкових і середніх школах по всій країні, які передають чудову китайську культуру та мистецтво. Що стосується вчителів естетичного виховання, то до 2021 року кількість вчителів мистецтва (музики та образотворчого мистецтва) у системі обов'язкової освіти по всій країні досягла 830 000, що на 52,3 % більше, ніж десять років тому, і майже 87 % учнів отримували художню освіту в початковій та старшій школах. Щодо шкільних приміщень для естетичного виховання, то 96,48 % початкових шкіл у країні оснащено стандартним музичним обладнанням, 96,45 % шкіл оснащено стандартним художнім обладнанням, 97,51% початкових шкіл у країні оснащено стандартним музичним обладнанням і 97,49% шкіл оснащено стандартним художнім обладнанням. У наукових дослідженнях естетичного виховання за останні три роки було створено 17 проєктів, пов'язаних з «естетичним вихованням», кількість яких рік за роком зростає. Окремі провінції та муніципалітети встановили інтеграцію естетичного виховання в школах і

університетах та модель «одна школа з одним продуктом» і «одна школа з кількома продуктами» [161].

У 2000-х рр. держава визначила роль естетичного виховання як «виховання духу патріотизму та колективізму». У нову епоху шкільне естетичне виховання «бере за основу встановлення морального виховання» і ставить головними соціалістичні основні цінності в усьому процесі естетичного виховання, яке втілює моральні норми та ціннісні орієнтири на національному, соціальному та індивідуальному рівнях. Звідси можна зробити висновок, що естетичне виховання в китайській школі завжди базувалося на «чеснотах», що відображало естетичний принцип «єдності краси і добра» в успадкуванні та просуванні традиційної китайської культури та демонструвало дух китайського естетичного виховання. З початку ХХ століття до 1990-х років впровадження естетичного виховання в китайських школах здебільшого покладалося на художню освіту як основний зміст, а з початку ХХ століття до 1990-х років естетичне виховання в китайських школах переважно здійснювалося в обов'язковій формі. освіти та середньої педагогічної освіти. Коли Китай вступив у ХХІ століття, вища освіта стала частиною системи естетичного виховання. Сучасний Китай надає великого значення запровадженню естетичного виховання в школах, вимагаючи, щоб воно було освітою протягом усього життя та важливим показником оцінки індивідуальної всебічної якості та якості роботи школи.

Зрозуміло, що пандемія Covid-19 вплинула на всю систему освіти, зокрема і на естетичне виховання. Але це стосується скоріш питань методики викладання, а не концептуальних підходів до розбудови системи.

Якщо ми візьмемо юридично-формальний підхід до розвитку естетичного виховання в КНР і простежимо його наявність або відсутність у нормативних документах сучасного Китаю (з моменту створення КНР), то побачимо таке. Оскільки перший Закон про освіту сучасного Китаю був прийнятий у 1951 році, то ми почнемо облік саме з цієї віхи.

Види виховання в КНР відповідно до освітнього законодавства

Роки	Види виховання відповідно до чинного законодавства КНР певного періоду
1951–1955	Моральне виховання, виховання знань, фізичне виховання, естетичне виховання
1956–1985	Моральне виховання, виховання знань, фізичне
1985–1995	Моральне виховання, виховання знань, фізичне виховання, естетичне виховання, трудове виховання
1995–1999	Моральне виховання, виховання знань, фізичне
1999 – до тепер	Моральне виховання, виховання знань, фізичне виховання, естетичне виховання

Майбутнє естетичного виховання в Китаї, безсумнівно, обере напрямок побудови соціалістичного розвитку з китайською специфікою як це зафіксовано в керуючих документах. Це передбачає, що поєднуються нові проблеми та виклики, з якими стикається сучасна епоха, і висуваються нові ідеї, характерні для розвитку нової ери розбудови держави та світу в цілому. Одна з цих характеристик – діджиталізація та прикладний характер естетичного розвитку, його відхід від виключно мистецького концепту, що спостерігалось ще двадцять років тому.

Естетичне виховання в Китаї завжди відображало напрям розвитку культури з китайською специфікою. Головне правило сучасного Китаю в естетичному розвитку населення – успадкуйте та розвивайте чудову традиційну китайську культуру та дух китайського естетичного виховання, створюйте твори, які відповідають провідній темі сучасності та духовним потребам людей відповідно до потреб часу.

Естетичне виховання в закладах освіти різного рівня завжди дотримується основного принципу виховання народу, беручи за основу виховну мету,

акцентуючи увагу на ролі естетичного виховання в утвердженні моралі, вихованні моралі, розумінні моральності, у вдосконаленні естетичних якостей учнів у школі, загального розвитку людей. Цей концепт зберігається вже більше ніж сто років. А певні його риси проявлялися ще з давнини. Тому поєднання морального та естетичного виховання в КНР є надзвичайно сильним.

Мистецьке виховання є основним способом естетичного виховання, але не єдиним; воно дотримується традиційних естетичних норм єдності між красою та добром; зважаючи на національні умови і потреби розвитку країни, воно наполягає на вивченні ідей естетичного виховання та освітніх концепцій у країнах усього світу та неухильно йде шляхом розвитку естетичного виховання з китайською специфікою та ідеологічним забарвленням. За останні роки змінилися погляди на сучасне мистецтво як один із засобів реалізації естетичного виховання в Китаї. Мистецтво, на думку розробників «Поглядів», дозволяє сформувати у студента систему духовних цінностей, розкрити таланти та набути навичок, необхідних для професійного зростання. Мистецтво Китаю є невід'ємною частиною глобального культурного простору, а сучасне мистецтво Китаю виконує функції рефлексії культури, посідаючи важливе місце в розвитку культурної ідентичності держави. В умовах глобалізації надзвичайно важливим є вивчення не лише китайського, а й світового сучасного мистецтва, а також особливостей його викладання в навчальних закладах КНР у рамках руху мультикультуралізму [147, с.32]. В період пандемії Covid-19 фокус зусиль змістився на розробку онлайн-платформ для викладання та вивчення сучасного мистецтва в Китаї, визначення особливостей підготовки вчителів мистецтва та естетики, визначення методів і тенденцій викладання сучасного мистецтва в китайській системі середньої та вищої освіти, а також визначення найефективніших методик викладання сучасного мистецтва в Китаї.

У всьому світі естетична освіта стала суперечливою сферою, а освіта стала освітньою концепцією набуття необхідних навичок і надання інформації для підвищення конкурентоспроможності людей на глобальному ринку. Окрім виховання інноваційного духу та творчих здібностей, естетичне виховання також має приділяти більше уваги внутрішній регуляції та балансу в узгодженні людського тіла та розуму та прагненні до кращого життя. Таким чином,

розробки китайських науковців пов'язують естетичне виховання в інституціях освіти з ідеями сталого розвитку.

2.2. Естетичний розвиток особистості в системі освіти КНР

Детальний аналіз генези системи естетичного виховання в Китаї демонструє розширене міждисциплінарне розуміння цієї категорії в сучасній освіті. Естетичне виховання стало одним із суттєвих змістів реалізації якісної освіти всіх рівнів. Воно розглядається як чинник формування інноваційного мислення здобувачів освіти. Якщо проаналізувати «Закон про освіту КНР», то як мета освіти в ньому зазначені інтелектуальний, фізичний, моральний та естетичний розвиток особистості [29]. Саме розвиток, а не виховання чи освіта. Це ширше та всеосяжне поняття, інтегральне для різних видів діяльності та впливів. В цьому розділі ми дослідимо сучасну систему естетичного розвитку особистості в КНР.

Для цього визначимо сучасний стан, освітню структуру, систему цінностей, соціокультурні, соціально-економічні та ідеологічні впливи.

Сьогодні Китай є одним зі світових лідерів у сфері економіки, яка переважно формується державою. Китайська влада вкладає значну частину бюджету в освіту, яка може принести в країну цінні кадри. Так, у 2020 році витрати Китаю на освіту становили \$831,3 млрд. [105]. Політика Китаю в галузі освіти обумовлена потребою у фахових, талановитих людях із нестандартним мисленням, чийі знання та навички можуть принести користь державі, посилити та зміцнити її позиції у світовому масштабі. Система освіти КНР базується на принципах соціальної справедливості з гарантією рівних можливостей для здобуття освіти для всіх дітей. З огляду на це школярі отримують безкоштовне навчання, а студентам виділяються гранти та стипендії. Китай охоче приймає іноземних студентів, розширюючи свої соціокультурні кордони та обмінюючись досвідом з іншими країнами.

У 1990-х роках лише 4 % громадян у КНР мали вищу освіту, рівень освіти та науково-дослідної діяльності країни був низьким і лише жорсткі законодавчі

заходи дозволили позбутися тотальної неписьменності. Станом на 2021 рік відсоток громадян із вищою освітою становив 15,5 % [184].

Розвиток освіти зумовлений технічним та інформаційним прогресом КНР, який спостерігається останніми десятиліттями. Розширення космічних програм, досягнення в робототехніці та інженерії, розвиток медицини і фармакології зробили Китай світовим лідером і підвищили соціальний і матеріальний рівень населення. Китай став суб'єктом міжнародної торгівлі та політики, а також одним з основних експортерів технічного та хірургічного обладнання, ядерних реакторів, телевізійного обладнання, комп'ютерів тощо. Також є одним із лідерів світового ІТ-ринку. У 1998 році прийняття «Закону про вищу освіту КНР» зробило національні навчальні заклади університетами світового рівня, укомплектованими висококласними професорами та інноваційними лабораторіями [21].

Вища освіта гарантує громадянам Китаю гідну оплату праці та високий соціальний статус; таким чином, наполегливе навчання та отримання затребуваної спеціалізації є основними цілями китайців. Усвідомлення важливості освіти розвивається у людей з дитинства. ЗМІ пропагують необхідність здобуття вищої освіти; ця ідея культивується в сім'ях, розвивається в дитячих садках і школах. Початкова та середня освіта має на меті підготувати студентів до університету, розвиваючи їхню самосвідомість і бажання продовжувати освіту.

Сьогодні Китай орієнтований на збільшення темпів економічного, соціального та культурного зростання в умовах високої міжнародної конкуренції, що зумовлює необхідність підготовки висококваліфікованих кадрів у різних галузях. Професійна підготовка в умовах постійної зміни інформаційних потоків, технологічної та культурної еволюції потребує ефективної системи підготовки компетентних викладачів, серед якої однією з системоутворюючих вважається естетична підготовка.

Педагогічна освіта в Китаї базується на ідеях Конфуція та поєднує традиційні цінності китайської нації з сучасними цінностями держави і суспільства, а також орієнтується на світову історико-педагогічну практику [158]. На відміну від традиційної освіти, що зосереджувалася на академічній

успішності та ігнорувала систему цінностей і соціальний розвиток особистості, сучасний підхід до освіти в КНР спрямований насамперед на формування моральної, гуманної та творчої особистості з потужними знаннями та здатністю застосовувати їх на практиці.

У 2022 році попри те, що ще тривали карантинні обмеження, КНР зробила значні кроки в суспільному розвитку, зосередившись на освіті як центральній основі суспільства. Наведемо короткий опис освітніх досягнень Китаю у 2022 році з розподілом за рівнями та предметними областями.

У 2022 році в Китаї функціонувало 518 500 навчальних закладів усіх видів та рівнів, у яких навчалось 293 мільйони студентів. Чисельність штатного педагогічного персоналу становила 18 803 600 осіб. Вступники 2022 року мають пересічно навчатися 14 років у закладах формальної освіти [128].

Дошкільна освіта. У 2022 році загальний показник охоплення дошкільною освітою становив 89,7 %, що на 1,6 відсоткового пункту вище, ніж у попередньому році. По всій країні функціонувало 289 200 дитячих садків, у тому числі 245 700 інклюзивних дитячих садків, що становить 84,96 % дитячих садків по країні. Кількість дітей, охоплених дитсадками, досягла 46 275 500 осіб. У доступних дитячих садках зареєстровано 41 440 500 дітей, що на 1,77 % більше, ніж у попередньому році, або 89,55 % зареєстрованих дошкільнят.

Чисельність викладачів і персоналу дитячих садків становила 3 244 200 осіб, що на 1,67 % більше, ніж у попередньому році. Відсоток штатних вихователів дошкільної освіти, що відповідають кваліфікаційним вимогам, досяг 99,39 %, з них 90,30 % мають повну вищу освіту.

Зауважимо, що дошкільна освіта не є обов'язковою в КНР. Щодо естетичного розвитку, то він інтегрований до значної частини програм дошкільних закладів, переважно це спів, танці, малювання, казки, вистави, ігри тощо.

Обов'язкова освіта. У 2022 році рівень завершення обов'язкової дев'ятирічної освіти склав 95,5 %, що на 0,1 відсоткового пункту вище, ніж у попередньому році.

Початкові школи. У КНР по всій країні функціонувало 149 100 початкових шкіл із 107 мільйонами зареєстрованих учнів. Новоприйнятих учнів (першокласників) у 2022 році було 17 013 900 осіб.

Чисельність викладачів і співробітників початкової школи становила 6 629 400 осіб. Відсоток штатних вчителів початкової освіти, що відповідають кваліфікаційним вимогам, сягнув 99,99 %, з них 98,90 % мали не менше трирічної вищої освіти. Площа звичайних початкових шкіл по всій країні охоплювала 889 618 000 м², що на 18 328 200 м² більше, ніж у попередньому році. У 2022 році зріс відсоток шкіл із приміщеннями та обладнанням, що відповідають чинним стандартам, а саме: 93,52 % шкіл відповідали вимогам щодо території спортивного майданчика (стадіону); 97,07 % виконали вимоги до спортивного інвентарю; 96,81 % виконали вимоги до музичних інструментів; 96,79 % задовольнили вимоги до художнього забезпечення; 96,62 % відповідали вимогам до лабораторних інструментів та обладнання [128].

Нагадаємо, що до обов'язкового обладнання шкіл згідно з концепцією естетичного виховання 2020 року «Погляди щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в новій ері» [157] тепер належать і кабінети та обладнання для естетичного розвитку.

Великі та надкомплектні класи з наповнюваністю 56 і більше учнів становили 13,8 тис. осіб, що на 7,2 тис. менше, ніж у попередньому році, або 0,48 % від загальної кількості класів і на 0,25 % менше, ніж у попередньому році. Естетичний розвиток у початковій школі зосереджено на роз'ясненні моральних, фізичних та естетичних засад у взаєморозвитку [166]. Переважно це здійснюється методами привчання та продовжуючи методи гри, розважальних форм навчання тощо, які застосовуються в дошкільній освіті.

Молодші школи. Функціонує 52,5 тис. молодших середніх шкіл, у яких навчалось 51,206 тис. учнів. З них 17 313 800 новоприйнятих у 2022 році.

Викладацький склад і персонал молодших середніх шкіл становив 4 025 200 осіб. Кількість штатних викладачів, які відповідають кваліфікаційним вимогам, становила 99,94 %, з них 91,71 % мають вищу чотирирічну освіту (бакалавр).

Площа приміщень молодших шкіл по всій країні охоплювала 786 483 500 м², що на 30 546 500 м² більше, ніж у попередньому році. Відсоток шкіл із приміщеннями та обладнанням, що відповідають діючим стандартам, склав: 95,68 % шкіл відповідали вимогам щодо території спортивного майданчика (стадіону); 98,08 % виконали вимоги до спортивного інвентарю; 97,88 % виконали вимоги до музичних інструментів; 97,88 % виконали вимоги до художнього забезпечення; 97,75 % відповідали вимогам до лабораторних інструментів та обладнання. Особливо хочемо звернути увагу на показник приміщень із художнім забезпеченням, а саме 97,88 %. Зрозуміло, що акцент робиться на мистецьких засобах — музичні інструменти, устаткування для малювання, хореографічні класи тощо, але звернення і контроль за вимогами художнього забезпечення свідчить про цілеспрямовану увагу держави до цього напрямку освіти [128].

Великі та надкомплектні класи з 56 і більше учнями становили 4522, що на 2703 менше, ніж у попередньому році, або 0,40 % від загальної кількості класів, і на 0,25 відсоткових пунктів менше, ніж у попередньому році [167].

Старші середні школи. У 2022 році загальний показник охоплення старшою середньою школою становив 91,6 %, що на 0,2 відсоткового пункту вище, ніж у попередньому році. По всій країні було 15 000 звичайних старших середніх шкіл, що на 441 більше, ніж у попередньому році. Загальна кількість нових абітурієнтів у цих школах становила 9 475 400, що на 4,71 % більше, ніж у попередньому році, а кількість зареєстрованих учнів становила 27 138 700, що на 4,18 % більше, ніж у попередньому році.

По всій країні було 7201 професійно-технічних середніх шкіл, що на 93 менше, ніж у попередньому році. Кількість нових студентів у 2022 році становила 4 847 800 осіб, що на 0,86 % менше, ніж у попередньому році. Зареєстрованих студентів у старших професійно-технічних школах було 13 392 900, що на 2,09 % більше, ніж у попередньому році.

Викладацький склад і персонал у звичайних старших середніх школах становили 2 133 200 осіб. Відсоток штатних викладачів, що відповідають кваліфікаційним вимогам, досяг 99,03 %, з них 13,08 % мають ступінь магістра [128].

Чисельність викладачів і співробітників старших професійних шкіл становила 718 300 осіб. Відсоток штатних викладачів, що відповідають кваліфікаційним вимогам, досяг 94,86 %, з них 8,91 % мають ступінь магістра. Вчителі подвійної кваліфікації (з досвідом викладання та виробничим досвідом) становили 56,18 % штатного викладацького складу, що на 0,67 відсоткових пунктів більше, ніж у попередньому році.

Загальна площа шкільних будівель у звичайних старших школах збільшилася на 36 728 000 м² порівняно з попереднім роком до 680 349 000 м². Відсоток шкіл із приміщеннями та обладнанням, що відповідають діючим стандартам, склав: 94,46 % шкіл відповідали вимогам щодо території спортивного майданчика (стадіону); 96,50 % виконали вимоги до спортивного інвентарю; 95,85 % виконали вимоги до музичних інструментів; 96,05 % виконали вимоги до художнього забезпечення; 96,18 % відповідали вимогам до лабораторних інструментів та обладнання. Рівень художнього забезпечення на 96,05 % відповідно до вимог є трішки нижчим, ніж у молодших школах, але різниця не суттєва. Рівень інституційної підтримки дуже високий.

Загальна площа шкільних приміщень у звичайних старших школах збільшилася на 7,39 % порівняно з попереднім роком до 275 160 900 м², а площа приміщень учня становила 20,55 м². Вартість освітніх приміщень та обладнання на одного студента досягла 8 504,32 юанів [181].

Вища освіта. У 2022 році валовий показник охоплення вищою освітою сягнув 59,6 %, що на 1,8 відсоткового пункту вище, ніж у попередньому році. У Китаї було 3013 вищих навчальних закладів (ВНЗ). З них 1239 звичайних (у тому числі 164 самостійних коледжі). Серед них 32 політехнічні коледжі, 1489 вищих професійних навчальних закладів. Також було 253 вищих навчальних заклади для дорослих, працювали 234 науково-дослідні установи, які готували аспірантів. Кількість зареєстрованих студентів у всіх вищих навчальних закладах по всій країні склала 46,55 мільйона, що на 2,25 мільйона більше, ніж у попередньому році.

Кількість зареєстрованих студентів у всіх ВНЗ по країні склала 10 145 400, що на 6,11 % більше, ніж у попередньому році. У звичайних ВНЗ навчалось приблизно 4 679 400 студентів, що на 5,25 % більше, ніж у

попередньому році. У професійно-технічних коледжах навчалося 76,3 тис. студентів, що на 84,39 % більше, ніж у попередньому році, а у вищих професійно-технічних закладах — 5389,8 тис. студентів, у тому числі 542,9 тис. — на п'ятирічних програмах, починаючи з молодшого рівня.

Загальна кількість зарахованих аспірантів зросла на 5,61 % до 1 242 500, з яких 139 000 були докторськими ступенями та 1 103 500 магістрами. Кількість зареєстрованих аспірантів склала 3 653 600 осіб, що на 9,64 % більше, ніж у попередньому році. Докторантів було 556,1 тис., а магістрантів — 3,097,5 тис. [128].

4 000 200 студентів було зараховано на програму бакалаврату у ВНЗ для дорослих, що збільшило загальну кількість зареєстрованих студентів до 9 336 500; в той час як 2 808 900 студентів було нещодавно зареєстровано на онлайн-програми вищої освіти, в результаті чого загальна кількість зареєстрованих студентів досягла 8 446 500.

1 977 800 штатних викладачів було у вищих навчальних закладах, у тому числі 1 315 800 у звичайних коледжах бакалаврату; 27 800 — у професійно-технічних коледжах бакалаврату; 619,5 тис. — у вищих професійних навчальних закладах; 14 700 — у школах вищої освіти для дорослих. 78,54 % мають ступінь магістра або вище, що на 1,04 відсоткового пункту більше, ніж у попередньому році. Загальна площа регулярних вищих навчальних закладів досягла 1,1308055 млрд м², що на 3,97 % більше, ніж у попередньому році. Площа студентських містечок становила 51,63 м², а площа студентського корпусу — 25,21 м². Вартість освітніх приміщень та обладнання на одного студента досягла 17 527,82 юанів [105].

На жаль, спеціальної статистики не велося щодо обладнання приміщень для художнього розвитку, але можемо зазначити дві особливості. У 2022 році майже вся вища освіта перебувала у дистанційному форматі та, починаючи з 2020 року, для закладів вищої освіти є обов'язковим розвивати простір з урахуванням естетичного розвитку здобувачів та викладачів.

Спеціальна освіта. По всій країні було 2314 спеціальних шкіл, що на 1,14 % більше, ніж у попередньому році. Загальна кількість студентів, які здобувають спеціальну освіту всіх видів, становила 146,3 тис. осіб. Загальна

кількість зареєстрованих студентів, які здобувають таку освіту, склала 918 500, з них: тих, хто відвідує звичайні класи в звичайних школах, було 335 700, що становить 36,54 % від загальної кількості зареєстрованих студентів, які здобувають спеціальну освіту в країні. Штатних викладачів було 72 700, що на 4,85 % більше, ніж у попередньому році [128].

Недержавна освіта. До системи забезпечення естетичного розвитку особистості в КНР входить і сектор неформальної освіти. У 2022 році в Китаї було 178 300 приватних шкіл, що становить 34,37 % усіх шкіл у країні. Кількість учнів, які відвідують недержавні школи, склала 52 827 200, що становить 18,05 % усіх студентів Китаю. Детальніше:

- 160,5 тис. недержавних дитячих садків, які обслуговують 21,267,8 тис. дітей;
- 10,5 тис. недержавних початкових і середніх шкіл, у яких навчається 13,568,5 тис. учнів, у тому числі 7,363,7 тис. учнів на державному фінансуванні;
- 4300 недержавних звичайних старших шкіл, у яких навчається 4977,9 тис. учнів;
- 2073 недержавних професійно-технічних навчальних закладів, у яких навчається 2762,4 тис. учнів;
- 764 недержавних вищих навчальних заклади (в т. ч. 390 звичайних університетів / коледжів, 22 професійно-технічні училища бакалавра, 350 вищих професійних навчальних закладів, 2 вищих навчальних заклади для дорослих), які відвідують 9248,9 тис. осіб [укладено автором на основі 105, 128].

Нагадаємо, що відповідно до законодавства про освіту КНР провідними напрямками розвитку особистості є естетичний, фізичний, моральний, інтелектуальний [29]. Щодо інших видів освіти естетичне виховання має свої особливості. По-перше, з точки зору засобів навчання, це іміджева освіта, освітні засоби якої повинні мати форму осмисленого образу, привабливого для людей. Лише через інтуїтивне сприйняття образу люди отримують естетичне відчуття і входять у вищу сферу естетики, тобто переживають світ, щоб нарешті через досвід зрозуміти глибший зміст об'єкта.

По-друге, з точки зору способу навчання здобувачів, це емоційна освіта, яка прагне стимулювати емоційну діяльність тих, хто навчається, і через емоційний досвід впливати на їхній внутрішній світ. Естетичний розвиток полягає не в тому, щоб передавати знання, відпрацювати навички, надати людям певний кодекс поведінки, а в тому, щоб дати здобувачам освіти орієнтацію емоцій, любові, ненависті, добра і зла, прийняти раціональний зміст в емоційному прийнятті.

Нарешті, з точки зору навчального ефекту, це своєрідна освіта для задоволення, тобто естетичний розвиток є освітньою діяльністю, яка може змусити здобувачів освіти почуватися приємно та розважально. Вона дає почуттям і духу повну насолоду і задоволення. Оскільки естетичний розвиток має характеристики образу, емоції, задоволення, воно може виконувати свою унікальну місію: збагачувати та розвивати чуттєвість людини. Емоції та раціональне формують людський дух, обидва з яких гармонійно та бездоганно переплітаються, сприяючи покращенню психічного функціонування людини.

Сприйняття та емоції людини, як найглибше динамічне джерело людської діяльності, втілюють природу людини. Але через звуження раціонального емоційне поступово відступає, або не має власного поля, або повертається до тваринної природи. Удосконалення та розвиток сприйняття, лише вдаючись до моральної освіти, освіти знань, фізичного виховання не може бути досягнуто, може бути завершено лише естетичною освітою, яка повною мірою підкреслює сприйняття та емоції. Тільки з нею можна виховувати всебічний розвиток людини [97].

На початку XXI століття китайська освіта стала повертатися до власних стійких національних традицій, що було порушено в період Культурної революції, також вдалося частково знизити ідеологічний тиск, почалася часткова автономізація творчого процесу, розширилася тематика та різноманітність методичних засобів. У гуманітарному циклі фокус уваги поступово переміщався з соціальної та ідеологічної проблеми до особистісно-психологічних та духовно-моральних [147]. Що призвело до активних зрушень у системі естетичного розвитку, урізноманітнило засоби впливу на естетичний розвиток.

Сучасний стан позиції суспільства щодо естетичного розвитку в Китаї виражається в балансі між естетичною спадщиною та модернізаційними метаморфозами, існуючи в постсоціалістичному контексті та посттрадиційних рамках [136,с.3]. Це демонструє зіткнення індивідуальної світоглядної свободи з політикою китайського уряду, китайських традицій із модернізацією, китайської ідентичності зі світом мистецтва в рамках глобалізму [98, с.40]. Сучасне мистецтво входить до навчальної програми китайської шкільної системи як ключовий засіб естетичного розвитку; воно також включено у вивчення дизайну, архітектури, інженерії, комп'ютерної графіки, художньої фотографії, сценічної режисури, журналістики, психології та маркетингу тощо [149].

Одним із основоположних чинників забезпечення ефективного процесу викладання з урахуванням вимог до естетичного розвитку в КНР є високий рівень методичної підготовки викладача, здатного гармонійно організувати навчальний процес для розкриття та розвитку талантів студентів, результатом чого є реалізація їх креативних ідей, удосконалення особистості, формування відповідальності в соціокультурному середовищі, а також творче осмислення та перетворення різноманітності реального світу [74, с.75].

Китайська національна культура значно вплинула на викладання сучасного мистецтва. Свідченням цього є зміни в організації навчальної діяльності в школах, де учні були зобов'язані відвідувати різні масові заходи, пов'язані з мистецтвом, наприклад, музеї традиційного та сучасного мистецтва, культурні пам'ятки тощо. Система відвідування сучасних культурних закладів також була започаткована, для шкіл сконструювали спеціальні виставочні прилади чи навіть окремі приміщення, щоб читати лекції та демонструвати свою творчість; також організовуються волонтерська робота студентів та виступи в будинках престарілих для людей похилого віку [92, с.105].

Технології в галузі викладання дозволяють учням розвивати інноваційні здібності та творче мислення, допомагають оволодіти основами моделювання, графіки та створення різноманітних видів образотворчого мистецтва за допомогою графічних редакторів, відеоредакторів та програм для 3D-дизайну [122, с.33]. Це виводить естетичний розвиток в іншу площину. За період

пандемії відбувся справжній сплеск розвитку методів викладання та опрацювання інформації за допомогою дистанційних технологій.

Цифрові технології навчання допомагають готувати та передавати інформацію в процесі навчання за допомогою інтерактивного обладнання. Вони сприяють візуальному сприйняттю інформації, дозволяють користувачам розглянути деталі різноманітних творів мистецтва, підвищують мотивацію та наочність уроку. Технологія дає можливість демонструвати учням будь-який тематичний матеріал за допомогою фото- та відеоматеріалів, графічних моделей, а також дистанційно відвідувати музеї та проводити екскурсії [50, с. 32].

Цифрові технології відкривають широкий доступ до різноманітної інформації, в тому числі до матеріалів інтерактивних музеїв, архівів нематеріальної культурної спадщини, онлайн-виставок, галерей тощо. Доступ до різноманітних об'єктів мистецтва в цифровому просторі сприяє розширенню знань студентів, допомагає їм ознайомитися з розумінням різних напрямів сучасного мистецтва, сприяє формуванню естетичного смаку студентів, дозволяє їм сформувавши власну точку зору, допомагає ознайомитися з теорією мистецтва та практикою створення різноманітних творчих проєктів [73, с. 16].

Швидкий розвиток цифрових технологій суттєво вплинув на трансформацію сучасного мистецького простору Китаю, заходи мистецтва стали більш масовими та доступними. Цифрові матеріали, технології та інновації розширили творчі рамки та відкрили нові шляхи для розвитку особистості. Навчальний процес у Китаї стрімко переходить у цифровий простір — онлайн-опитування та тести замінюють усні опитування, домашні завдання виконуються за допомогою інтернет-ресурсів, блогів, відеохостингів та платформ соціальних мереж. Системи управління онлайн-навчанням, такі як Moodle, ILIAS або Stud, активно впроваджуються. Здійснюється дистанційне навчання за допомогою програм відеоконференцзв'язку Zoom і Meet, а також модульних платформ типу WebTutor [103, с.1035].

Теорія і практика естетичного розвитку в сучасній КНР, побудована на зверненні до різних видів сучасного мистецтва та інших продуктів перформансу, життєдіяльності, всіх об'єктів, що можуть викликати естетичне почуття,

продукти якого створюються у віртуальному середовищі, отримала назву «digital arts pedagogy» [103, с.1037]. Для цифрового естетичного розвитку характерна віртуальність об'єктів художньої діяльності та її інтерактивність, що демонструє новий освітній напрям — ускладнення дій естетичної оцінки при спрощенні операцій.

Так, на основі описаних характеристик склалися такі методи естетичного розвитку, які застосовують:

- інтегрований метод, що поєднує творчу практику і вивчення теорії;
- методи, спрямовані на ознайомлення здобувачів освіти із творчою практикою (опора на систему дедалі складніших творчих завдань, метод пояснення послідовності дій та операцій у конкретному цифровому просторі / мистецтві / виду діяльності, метод авторського самоаналізу);
- методи, спрямовані на засвоєння знань, необхідних для здійснення певної діяльності (подання теоретичного матеріалу в систематизованій формі, застосування правил взаємодії виразних засобів, прийом образних моделей теоретичних понять тощо);
- методи, що стимулюють творчі прояви учнів, формують інноваційний тип мислення;
- методи комп'ютерного моделювання художньо-творчого процесу [59].

Необхідно зазначити, що окреслені групи методів естетичного розвитку в сучасній освіті склалися майже стихійно, виходили з практики в умовах браку часу при необхідності виконання педагогічних завдань. Тому наведена класифікація є досить умовною. Хоча засади дистанційної педагогічної взаємодії формувалися в КНР ще з 2012 року, їх попит з боку суспільства був досить низьким. Пандемія змінила ситуацію докорінно.

Останніми роками в Китаї гостро постала проблема професійної підготовки викладачів сучасного мистецтва у зв'язку з розвитком медіаполя, в якому стрімко з'являються та розвиваються нові напрями мистецтва, наприклад, постінтернетне мистецтво, брандалізм, GPS–малювання тощо. Сучасне мистецтво не обмежується живописом, балетом, скульптурами та декоративно-прикладним мистецтвом. Воно розвивається і змінюється разом із прогресом ІТ. Рухи, такі як цифрове мистецтво, відеоарт, системне мистецтво та медіаарт,

створити потребу в моделюванні та реалізації навчального процесу за допомогою ІТ-інструментів через онлайн-навчання, яке враховує як особливості китайського сучасного мистецтва, так і світові тенденції [100]. Ми звертаємося до підготовки викладачів сучасного мистецтва як прикладу тому, що саме на мистецькі дисципліни припадає основне навантаження щодо естетичного розвитку особистості в сучасному КНР, принаймні зараз.

Мусимо визнати, що методика викладання сучасного мистецтва в Китаї не спрямована на вивчення окремих напрямів освіти та їх особливостей, а є узагальненою, що робить професійно-педагогічну діяльність викладачів поверхневою та менш ефективною в естетичному розвитку особистості. Інноваційні навчальні програми переважно орієнтовані на окремі стилі сучасного мистецтва чи функціонування в інтернет-просторі незалежно від дисципліни, характерні більшою мірою індивідуально розробленим курсам, підготовці вчителів чи галузевим спеціальностям, але комплексної розробленої шкільної та університетської програми немає на відміну від традиційного мистецтва чи інших гуманітарних дисциплін.

Професійна компетентність викладачів мистецтва Китаю має свої особливості, що зумовлено специфікою менталітету та тенденціями у сприйнятті ними світового традиційного та сучасного мистецтва. У ХХІ столітті в рамках політики «м'якої сили» та мультикультуралізму влада КНР спрямувала державні ресурси на розвиток мистецтва, зокрема сучасного. Політика розвитку різних напрямів китайського мистецтва та виведення його на світовий рівень передбачає засвоєння педагогічних основ зарубіжних і національних освітніх традицій для формування нового типу педагога [94, с.405].

Розвиток у Китаї культурного плюралізму, політики рівності всіх членів суспільства, незалежно від етнічних, расових, статевих і релігійних відмінностей, став основою для виникнення в країні полікультурного суспільства. Мультикультуралізм – це політика прийняття різноманітності та рівності різних культур. Характеризується терпимістю до культурних відмінностей, прагненням захистити різноманітність ідентичностей, інтересів різних груп суспільства. Ця політика прагне до розмаїття суспільства, оскільки

культурний обмін є цінністю сучасного світового суспільства в рамках глобалізму.

У Китаї суспільство протягом кількох століть було сумішшю багатьох етнічних і культурних ідентичностей, тому мультикультуралізм у цій країні виступає як розмаїття культур у межах однієї національності. Домінуючою національністю є «хань». Мультикультуралізм у сучасному Китаї заохочує соціальний динамізм, що призводить до стрімкого розвитку культурної сфери держави. Це також сприяє підвищенню творчого потенціалу особистості та стимулює розвиток сучасного мистецтва шляхом стирання соціальних кордонів, викорінення упередженого ставлення в суспільстві до представників інших культур та етнічних груп, стимулює розвиток критичного мислення та спонукає людей шукати нестандартні, новаторські підходи до мистецтва [101, с.77]. Мультикультуралізм сприяє і естетичному розвитку, розширюючи та урізноманітнюючи емоційно-раціональну сферу, таким чином збагачуючи внутрішній світ людини. Але мета такої політики в тому, що при всіх варіантах емоційної оцінки, перевага має надаватися китайській традиційній культурі.

Професійна компетентність сучасного викладача в Китаї передбачає розвинену уяву, просторове мислення, вміння створювати гібридні матеріали та композиції, знання основ інформатики та новітніх графічних редакторів, а також адекватне сприйняття художніх творів, пов'язаних із різними стилями та течіями світового та китайського мистецтва. Найважливішою складовою компетенції вчителя образотворчого мистецтва в Китаї сьогодні є навички професійного й емоційно точного сприйняття й аналізу творів і напрямів сучасного мистецтва [103, с. 1032].

У процесі викладання китайські викладачі мистецтва намагаються зосередитися на естетичному розвитку студентів, а не на окресленні основ дисципліни, допомагають учням досягнути психоемоційну, мистецьку та естетичну складову світового та національного сучасного мистецтва. Рівень професійної підготовки молодих педагогів сучасного мистецтва визначається сформованістю та розвитком їхнього композиційного мислення. Вирізняється виявленням таких якостей студента, як самостійність, оригінальність мислення,

асоціативність, фігуративність, управління композиційним змістом, відчуття колірної гармонії та дисгармонії, зорова пам'ять [132].

Для розвитку цього напрямку підготовки вчителів необхідний комплекс досліджень особливостей викладання різних дисциплін з урахуванням естетичних компонент у мультикультурному контексті, а також розробка універсальних онлайн-платформ для викладання естетичного розвитку здобувачів освіти. Дослідження має бути зосереджене не лише на теоретичних знаннях, а й на створенні власних проєктів, заснованих на здобутих знаннях про світове та китайське сучасне мистецтво.

Стрімкий розвиток нових тенденцій сучасного мистецтва, пов'язаних з інформаційними технологіями, модернізацією системи освіти в Китаї та впливом на неї процесів глобалізації, поєднується зі стихійно розробленою програмою викладання сучасного мистецтва у контексті середньої та вищої освіти у великих масштабах. Оскільки сьогодні в Китаї більшість занять із сучасного мистецтва базується на наданні учням теоретичних знань, а класична дидактика навчання мало впливає на творчий потенціал учнів, необхідно розробити оптимальну інноваційну модель, яка зможе систематизувати різноспрямовані тенденції сучасного естетичного розвитку.

Це також може допомогти викладачам підвищити свою кваліфікацію, розширити знання та дати студентам різного віку і спеціальностей не лише знання про сучасне мистецтво Китаю та світу, а й навчити практичних навичок його застосування у творчій та професійній діяльності. Таким чином, студенти можуть отримати ширше уявлення про культуру людства та глибини соціокультурного контексту певних творчих сфер, збалансований розвиток, зокрема й естетичний.

2.3 Система підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР

Для того щоб деталізувати систему підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР, необхідно чітко

усвідомлювати її структуру, а також розуміти, на яких шаблях освіти готуються вчителі для навчальних закладів різних рівнів освіти.

Нині діюча система підготовки та підвищення кваліфікації вчителів почала закладатися в КНР на початку 2000-х, зрозуміло, що за останні двадцять років відбулися перетворення, але концептуально структура не змінювалася. Хоча важливою особливістю останніх років (приблизно з початку 2010-х) є пильна увага з боку держави до збору відомостей та статистичних даних у галузі освіти, починаючи від кількості учнів, закінчуючи нарахуванням балів вчителям за підвищення кваліфікації та вплив кваліфікації на успішність учнів.

Наприклад, у провінції Шеньсі в Китаї виявили, що наявність вчителя з найвищим рангом кваліфікації (сертифікат, заснований на щорічних оцінках місцевими адміністраторами) мала більш позитивний вплив на досягнення студентів, ніж наявність вчителя, який ще не отримав найвищого рангу. Зараз велика увага освітнього менеджменту та науковців приділяється пошуку ефективних методів підвищення якості підготовки та викладання вчителів, їх навчання [79, с.90]. Хоча в КНР донедавна не було суворих вимог до підготовки вчителів, це не означає, що уряд Китаю не визнає важливості підвищення якості вчителів.

Як і в будь-якій країні світу, освіта вчителів є дуже важливою для розвитку китайської системи освіти. Це важливе завдання — підготувати вчителів для всіх рівнів китайської освіти, тим паче, враховуючи кількісні об'єми та території. Основною ідеєю є те, що тільки чудові вчителі можуть виховати відмінних учнів. Від вчителів вимагають вдосконалювати свої знання та вміння. Країна прагне реформувати стару систему педагогічної освіти та підготовки вчителів, щоб вона могла виховувати кращих учителів для закладів освіти.

На початку 2010-х рр. було проведено реформи педагогічної освіти та підготовки вчителів. Одним із провідних напрямів було поступове відкриття закладів педагогічної освіти. До 2009–2010-х рр. педагогічний університет і педагогічний коледж були основними інституціями, які готували майбутніх учителів та викладачів для системи підвищення кваліфікації в Китаї. З 2010 р. Педагогічний університет і Педагогічний коледж перестають бути єдиними

зкладами, які виконують завдання підготовки майбутніх учителів початкової та середньої школи. Країна скористалася ресурсами загальноосвітнього університету для підготовки вчителів. Уряд Китаю дозволив загальноосвітнім університетам створювати в своїй структурі освітні коледжі (College of Education) або педагогічні коледжі (Teachers College), щоб рівень підготовки вчителів можна було й надалі покращувати [51].

З того часу як загальноосвітнім університетам дозволили готувати вчителів для різних рівнів освіти (початкова школа, різні рівні середньої та старшої школи) була напрацьована практика та зміст для підготовки вчителів на освітніх програмах звичайних університетів. До традиційних для університетів освітніх компонент за спеціальностями додаються освіта та психологія, а також деякі нові курси, що були включені до навчальної програми початкової та середньої школи в Китаї відносно недавно, наприклад, комп'ютер, психологічне консультування тощо. Сучасну навчальну програму звичайних університетів для підготовки вчителів можна розділити на чотири частини:

Частина 1: Основні курси:

- Політична теорія (думка Мао Цзедуна та теорія Ден Сяопіна, це пояснюється тим, що обидва були педагогами за фахом і їх педагогічні твори обов'язкові для вивчення майбутніми педагогами).
- Теорія освіти (педагогіка та психологія).
- Іноземна мова (англійська).
- Освітні технології та комп'ютер (під освітніми технологіями розуміють технічні засоби навчання, теле- та дистанційна освіта тощо).

Частина 2: Основні курси:

- Обов'язкові — за спеціальністю.
- Факультативні — за спеціальністю.

Частина 3: Навчально-практична:

- Професійне стажування на території школи поблизу кампусу.
- 6–8 тижнів для навчальної практики на території школи.
- 2 тижні для макровикладання в кампусі (фактично йдеться про менеджмент освіти та організації простору життя та дозвілля учнів).

Частина 4: Курси розвитку навичок громадської активності:

- Студентська спільнота (як взаємодіяти з групою).
- Організація громадських та культурних заходів [52].

Проаналізувавши навчальні програми підготовки майбутніх вчителів у вищих педагогічних закладах КНР та загальноосвітніх університетах, можна зробити висновок, що вони будуються відповідно до однакових вимог Міністерства освіти КНР. Їх внутрішня логіка передбачає компоненти та засоби естетичного розвитку, які можна графічно відобразити так (див. Рис. 2.1).

Рис. 2.1. Складові естетичного розвитку в навчальних програмах учителів педагогічних ВНЗ у КНР.

У 2010 році уряд КНР почав реалізацію Національного проекту підготовки вчителів (NTTP). З 2010 до 2013 рік центральний уряд виділив майже 4,3 мільярди юанів (це приблизно 660 мільйонів доларів США) на підтримку навчальних заходів щодо підготовки та перепідготовки вчителів по всій країні [108]. Політики на національному та провінційному рівнях також розробили та впроваджували програмні документи, що свідчить про цілі

урядових зусиль щодо підготовки вчителів. Серйозним кроком у розвитку вчителів стало те, що Міністерство освіти зобов'язало кожного вчителя в Китаї отримати 360 годин навчання протягом наступних 5 років. Зрозуміло, що NTTP є одним із ключових шляхів реалізації мети уряду щодо покращення якості підготовки вчителів. Для нашого дослідження важливим є те, що заходи, передбачені «Поглядами щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в новій епосі» 2020 року щодо оновлення компетентностей вже діючих вчителів для естетичного розвитку учнів, планується здійснювати саме через NTTP.

Розвиток педагогічної освіти породив велику кількість теоретичних досліджень та розмаїття практики. Зазвичай дослідження діляться на дві частини: освіта вчителів — мається на увазі їх підготовка у вищих навчальних закладах (педагогічних чи загальноосвітніх) — і підготовка вчителів (той самий Національний проєкт підготовки вчителів NTTP). Ці напрями є різними аспектами однієї проблеми.

На думку більшості педагогів, відмінне викладання — це концепція безперервного розвитку, так вважають і керівники системою освіти в КНР. Учитель повинен розвивати свої здібності до безперервного навчання. Є кілька способів підвищити компетентність учителів. Підвищення кваліфікації вчителів є найважливішим способом вдосконалення здібностей вчителів. Наприклад, навчання шляхом викладання, навчання у колег тощо. Тому багато країн світу роблять акцент на підготовці вчителів без відриву від роботи, КНР не виключення.

З 1993 року, коли був прийнятий Закон КНР «Про викладачів» [20] уряд Китаю почав наголошувати на підготовці вчителів без відриву від роботи. Оскільки було багато вчителів із «нижчими» дипломами, багато вчителів у країні не були належним чином підготовлені і не відповідали вимогам швидкого економічного росту КНР, відповідно — не могли і підготувати учнів. Отже, до кінця 1999 року була розроблена система підвищення кваліфікації вчителів, яка потім розвилася у Національний проєкт підготовки вчителів в 2010 році.

Структура курсів підвищення кваліфікації вчителів у межах Національного проєкту підготовки вчителів у навчальних закладах Китаю:

- Педагогічний коледж у провінції.
- Педагогічний коледж районного / міського рівня.
- Школа підготовки вчителів на окружному рівні.
- Центр підготовки вчителів початкових класів.

Інші навчальні заклади:

- Центр підготовки вчителів у педагогічному університеті.
- Неповний робочий день педагогічної освіти в педагогічному коледжі / педагогічному університеті.
- Літня школа підготовки вчителів.
- Підготовка викладачів у телеуніверситеті.
- Підготовка викладачів до екзамену на кваліфікаційний рівень для тих, хто здійснює самонавчання [110].

Ці навчальні заклади дають можливість викладачам підвищити свій дипломний рівень і розвинути свої професійні здібності. У цих закладах, Педагогічний коледж і Центр підготовки вчителів у педагогічному університеті, переважно зосереджуються на підготовці вчителів середньої школи. Школа підготовки вчителів на окружному рівні та навчальний центр головним чином зосереджені на підготовці вчителів початкової школи та вихователів дитячих садків. Інші навчальні заклади — це як вчителі початкової школи, так і вчителі середньої школи. Загалом, традиційна навчальна програма ділиться на три частини:

Частина 1: Теорія освіти (три курси)

- Педагогіка
- Психологія
- Методика викладання

Частина 2: Професійний курс (інший розділ)

- Математична секція
- Секція китайської мови
- Секція англійської мови
- Секція історії
- Секція географії
- Секція фізики

- Секція хімії
- Секція фізичного виховання
- Секція музики та образотворчого мистецтва

Частина 3: Практичний курс

- Навчальна практика
- Відвідування занять іншого вчителя
- Оцінювання аудиторної роботи

За останні роки багато вчителів стали кваліфікованими вчителями відповідно до національних вимог підвищення кваліфікації [111].

Існують певні проблеми з підготовкою сільських вчителів початкової та середньої школи. З початку 2016 року Міністерство освіти Китаю почало реалізацію трьох проєктів із підготовки вчителів, завучів та директорів. Мета полягає в тому, щоб підвищити якість вчителів, щоб вони могли відповідати новому попиту в новому столітті. Це три проєкти: «Проєкт підготовки вчителів», «Проєкт підготовки директорів» і «Проєкт продовження освіти». Перший проєкт («Проєкт підготовки вчителя») у Китаї також називається «Проєкт Юандін». Юандін означає «садівник», тобто людина, яка працює в саду. Він день у день і рік у рік обробляє квіти та дерева. Праця вчителя начебто така сама, як і садівника [111]. Таке образне зіставлення має на меті підвищити престижність та повагу до професії.

Міністерство освіти Китаю впроваджує цілорічне підвищення кваліфікації вчителів. Уряд Китаю вклав у проєкти значні кошти. Навчання ділиться на три рівні:

- Національне навчання для 10 000 вчителів.

Це завдання виконується загальноосвітніми університетами, якими керує безпосередньо Міністерство освіти провінції. Навчальний план складається з трьох частин: навчальної, дослідницької та практичної. Їх називають базовими вчителями національного рівня. Після навчання вони стануть найкращими вчителями у своїй школі.

- Другий рівень — це навчання провінції для 100 000 вчителів.

Це завдання виконується загальноосвітніми університетами або педагогічними коледжами, якими керує безпосередньо Міністерство освіти провінції.

- Третій рівень — навчання міста / району для 1 000 000 вчителів.

Це завдання виконує педагогічний коледж, яким безпосередньо керує міський / районний відділ освіти [52].

Постає питання, де місце естетичного розвитку самих вчителів та їх підготовка до естетичного розвитку учнів у системі підготовки вчителів у КНР. Політика Міністерства освіти КНР передбачає, що кожна навчальна програма підготовки вчителів має містити 10 % від змісту навчання, що має бути присвячено особистісному розвитку, 40 % змістовним знанням за напрямом та 50 % – педагогіці [112]. Саме у 10 % особистісного розвитку закладено компонент естетичного розвитку. За вимогою Міністерства освіти КНР у межах особистісного розвитку має здійснюватися ще й етичне виховання. В цьому знову проявляється традиційна для китайського суспільства концепція поєднання етичного та естетичного виховання. Також мистецька та естетична складова має бути представлена в предметах на вибір (факультативах) в освітніх програмах для підготовки вчителів.

У провінції Шансі було проведено дослідження щодо дотримання балансу змісту підготовки в навчальних програмах підготовки вчителів. Опубліковані результати свідчать про те, що академічний зміст, охоплений навчанням на місцях у межах реалізації НТТР, дещо відрізняється від того, що вимагається освітньою політикою.

Офіційні відомості щодо викладання предметів у межах навчальних програм НТТР показують, що 44 % вчителів, які відвідують навчання НТТР на місці, пройшли підготовку з основних навчальних предметів, включаючи математику, китайську та англійську мови. Окрім основних навчальних предметів, 35 % учителів, які відвідували НТТР навчання на місці, пройшли підготовку з предметів за вибором, таких як уроки науки, мистецтва та історії (освітні компоненти естетичного спрямування мають бути представлені). Решта 21 % вчителів проходили інструктаж з інших предметів, наприклад, управління школою [52].

Згідно з політикою Департаменту освіти уряду провінції Шеньсі з 2011 до 2013 роки, частка вчителів, які проходять підготовку з академічних, факультативних та інших предметів, повинна складати 36 %, 35 % і 19 % відповідно [53]. Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що:

- частка вчителів, які проходять підготовку з предметів за вибором, відповідає цілям політики;

- незначно відхиляється частка вчителів, які проходять підготовку з профільних навчальних та інших предметів [53].

Крім того, дані свідчать про те, що розподіл змісту навчання за темами, пов'язаними з поведінкою викладання (наприклад, етика та особистісний розвиток, знання змісту та педагогіка), не відповідає стандартам, передбаченим політикою. Однак, використовуючи дані опитування директорів і вчителів, виявили, що лише 57 % слухачів отримували навчання з питань етики та особистісного розвитку, 79 % відсотків слухачів отримували навчання змісту знань і 71 % слухачів отримували навчання з педагогіки. Насправді лише 18 % учителів повідомили, що отримали всі три компоненти через NTTP. Це свідчить про те, що фактичний зміст навчання часто не відповідає вимогам національної політики [78,с. 91].

В провінції Шаньсі підготовка вчителів проводилася в чотирьох типах місць:

- кампусах коледжів;
- початкових школах;
- молодших школах;
- закладах професійної підготовки вчителів.

Результати дослідження свідчать про те, що найпоширенішою є підготовка, яка відбувалася в кампусах коледжів, оскільки 81 % викладачів у вибірці дослідження пройшли підготовку в кампусах коледжів. З усіх навчальних сесій у провінції Шаньсі, які проводилися в кампусах коледжів, 93 % проходили в місті Сіань. Проте лише 11 % слухачів у вибірці були з Сіаню. Хоча навчання в Сіані може означати вищу якість інструкторів та викладацького складу, це одночасно впливає на вартість супутніх розходів на навчання з боку

викладачів, які проходять навчання. Зрозуміло, що коли навчання проводиться поза місцем проживання, власні витрати та альтернативні витрати можуть бути високими для вчителів.

Також можуть виникнути проблеми щодо відповідності змісту навчання для всіх слухачів. Завдяки спостереженням та інтерв'ю, які проводилися в межах дослідження, виявили, що в кожній навчальній програмі бере участь багато інструкторів та викладачів. Згідно з програмними документами Міністерства освіти КНР команда викладачів для програм підготовки вчителів має складатися з експертів коледжу, досвідчених викладачів та дослідників освіти. Комбінація професій, залучених до навчання, покликана забезпечити високий рівень якості навчання. Проте дані спостережень показали, що для забезпечення узгодженості змісту навчання було мало комунікації між викладачами програми. Якщо цей брак спілкування є поширеним, це може знизити ефективність навчальної програми в цілому, незалежно від здібностей інструкторів та викладачів.

Крім того, згідно з даними інтерв'ю в межах дослідження, навчальні заняття для вчителів, які проводяться в університетах, як правило, проводили викладачі університетів. Хоча ці професори можуть мати більш просунуте розуміння методів навчання, можливо, професори коледжу викладають на надто теоретичному рівні для розуміння сільськими вчителями. Це припущення було підтверджено результатами інтерв'ю, коли більшість опитаних вчителів повідомили, що вони вважають, що викладачі коледжу недостатньо розуміють реальність викладання в сільській місцевості [77,79].

Метою сучасних досліджень та збору статистичних відомостей щодо підготовки вчителів, зокрема і складової підготовки до естетичного розвитку учнів, є розуміння поточної ситуації стосовно підготовки вчителів у Китаї. Зокрема, йдеться про доступність підготовки вчителів, як з точки зору NTTP, так і інших форм підготовки, досліджуються типи вчителів, які відвідують навчання на місці NTTP, зміст навчання. Вивчаються способи навчання вчителів і досліджуються суб'єктивні оцінки директорів / вчителів щодо різних типів підготовки та їх ефективності для діяльності вчителів. Понад 80 % викладачів у Китаї проходять певну форму підготовки вчителів.

Навчання NTTP забезпечує найбільше навчальних годин, але більшість викладачів, які відвідують NTTP, беруть участь у навчанні онлайн, а не в безпосередньому спілкуванні. Попри те що це відповідає заявленим освітнім політикам, поки відсутні чіткі доказові бази щодо того, якою мірою онлайн-навчання може покращити якість викладачів. Інші дослідження показують, що лише невеликий відсоток учителів (загалом менше 25 %) розглядає онлайн-навчання як ефективний підхід до навчання [63,с. 12].

В сучасній ситуації навчання NTTP відхиляється від цілей офіційної освітньої політики в кількох вимірах. По-перше, предмети, які викладаються в рамках навчальних програм, не повністю відповідають політиці. По-друге, хоча і з'ясували, що слухачами є переважно вчителі молодших класів із сільської місцевості, можливості для навчання пропонуються меншій частці сільських учителів, ніж міських. По-третє, хоча уряд і має детальні вимоги до змісту та структури змісту навчання, на практиці зміст навчання не повністю відповідає положенням політики. Існування цих проблем відповідності свідчить про те, що спосіб впровадження NTTP наразі не відповідає повною мірою меті покращення якості вчителів, особливо сільських вчителів Китаю.

Хоча набуття практичних навичок пропонується і передбачається в різних місцях (професійне стажування на території школи поблизу кампусу, навчальна практика на території школи, кампусу), переважна більшість навчання здійснюється в кампусах коледжів. Крім того, багато уроків викладають професори коледжу, які можуть викладати на надто теоретичному рівні для сільських учителів. Також спостерігається, що викладачі рідко спілкуються один з одним щодо змісту та структури курсу. Цей брак спілкування може перешкоджати слухачам систематично вивчати педагогіку та зміст.

Уряд Китаю вклав значні кошти в національну підготовку, але вчителі та директори дають національній підготовці вчителів нижчу оцінку, ніж іншим видам навчання. У майбутньому державним адміністративним департаментам і навчальним закладам може знадобитися оцінити потреби вчителів для кращої розробки навчальних курсів.

Недоліки у поточному впровадженні NTTP в КНР викликає у дослідників занепокоєння щодо майбутнього зростання людського капіталу країни.

Студенти в сільських районах Китаю відстають від студентів у містах як за кількістю, так і за якістю здобутої освіти. Якщо цю ситуацію не врегулювати, це може обмежити поточний і майбутній розвиток людського капіталу в КНР. Майбутня політика НТТР має бути зосереджена не лише на розробці програм, які можуть підвищити якість викладачів, але й на забезпеченні того, щоб впровадження програми здійснювалося таким чином, щоб допомогти досягти цілей програми. Пропонується приділяти більше уваги наданню можливостей навчання більшій частині сільських вчителів, збільшенню зв'язку та узгодженості змісту та тематики занять між викладачами на навчальних програмах НТТР, а також забезпеченню того, щоб фактичний зміст уроку відповідав передбаченим освітніми вимогами тематикам та розподілу балансу змісту [65, с. 16]. Нагадаємо, на особистісний розвиток, де ключовим є естетичний, має відводитися 10 % часу навчальної програми, плюс посилюватися ця компонента має за рахунок факультативних (вибіркових) предметів, але їх треба зробити цікавими та привабливими для вчителів у процесі їх підготовки.

Поліпшення моніторингу впровадження НТТР може допомогти зменшити поширеність програмних недоліків і надати статистичні та фактичні дані, які можуть допомогти у визначенні майбутньої політики на принципах доказовості.

Зауважимо, що система підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР включає державну і недержавну складову. Система підготовки вчителів використовує очну і заочну форми навчання, а з 2020 року через карантинні обмеження — дистанційну форму навчання, яка стала майже 100-відсотковою і тільки з кінця 2022 року почала поступатися і переходити на змішану. Держава підтримує використання радіо, телебачення, листування, інтернет-ресурсів та інших форм дистанційної освіти для здобування вищої освіти, зокрема і підготовки вчителів, що стало надзвичайно актуальним із початком пандемії.

Вищі навчальні заклади всіх типів повинні покладатися на свої переваги відповідних дисциплін та місцеві освітні ресурси, розширювати зміст та форми викладання, скеровувати студентів до виховання, вдосконалення особистості,

зміцнювати свідомість культурних інновацій, покращувати почуття відповідальності та почуття місії для подальшого розвитку традиційної китайської культури [181]. Саме в цих напрямках відбувається естетичний розвиток в освітніх програмах у вищих навчальних закладах КНР.

Розбудова естетичної підготовки майбутніх вчителів у закладах освіти КНР має брати за основу курси мистецтва, інтегрувати різні предмети, звертати увагу на базові естетичні знання, просувати комплексні програми для зміцнення естетичних практик, транскультурного співробітництва. Ефективний естетичний розвиток передбачає культивування естетичних якостей, гуманістичних якостей та інноваційних здібностей [153].

Окрему увагу в підготовці майбутніх вчителів до естетичного розвитку учнів приділено групі компетентностей, які дозволять працювати в системі закладів поза системи базової освіти. В КНР держава встановлює плани розвитку сфери освіти, створює навчальні заклади та інші освітні організації. Навчальні заклади та інші освітні організації повинні виконувати такі обов'язки: дотримуватися законів та інших нормативно-правових актів; впроваджувати державну політику в сфері освіти, застосовувати встановлені державою стандарти освіти і навчання, гарантувати якість освіти і навчання (це стосується й естетичного розвитку) [105]. Тобто естетична компонента також обов'язкова.

Зазначимо, що в КНР державні органи, військові частини, організації у підприємницькій сфері, громадські об'єднання та інші громадські організації й приватні особи повинні відповідно до законодавства створювати сприятливе соціальне середовище для фізичного і психологічного здоров'я й зростання дітей, підлітків та учнівської молоді. Це є дуже важливим, оскільки згідно з дослідженнями 2010-х років у КНР з естетичним розвитком поза інституцій освіти люди стикаються частіше [146, с. 8].

Саме тому одним із напрямів вдосконалення естетичного розвитку населення є посилення інституційних гарантій. Передбачається:

- дослідити зміст та розробити нормативні акти на рівні провінцій, округів, міст, районів та різних інституцій, що регулюють естетичний розвиток, удосконалити правову систему естетичного виховання в школі;

- заохочувати місцеві органи влади реалізовувати прийнятні програми підтримки та нормативні акти щодо системи шкільного естетичного виховання та естетичного розвитку поза системи формальної освіти;
- удосконалити систему контролю та оцінювання результатів навчання, включити до процесу поточного контролю та системи оцінювання політики та заходи, як показники оцінювання діяльності щодо естетичного розвитку учнів та підтримки шкіл у здійсненні естетичного виховання;
- удосконалити моніторинг якості загальнодержавної загальної освіти та естетичного виховання, оприлюднити результати моніторингу;
- розглянути різноманітні активності щодо естетичного розвитку здобувачів освіти та їх результати як важливий показник оцінки діяльності коледжів та університетів;
- включити показники активностей з естетичного розвитку здобувачів освіти до системи індексів оцінки викладацької роботи бакалаврів у коледжах та університетах [157].

Окрім того нормативно передбачена дисциплінарна відповідальність для керівників місцевих органів влади, адміністративних департаментів освіти та шкіл, які не впроваджують чинну політику, а рівень проходження студентами оцінки художньої якості продовжує знижуватися. Керівники державних підприємств також зобов'язані організовувати заходи щодо естетичного розвитку працівників [157].

З розвитком економіки та поступовим збагаченням населення дедалі яскравіше проявляється тенденція до естетизації навколишнього світу, вже не достатньо, щоб містобудування чи послуги були просто зручними та функціональними. Міста, вулиці, площі, магазини, парки спроектовані та побудовані з урахування естетики, навколишнє середовище, машини, одяг тощо — вже давно увійшли до життя людей, і люди, самі того не помічаючи, живуть і взаємодіють із об'єктами краси. З виховною метою батьки кожні вихідні беруть із собою дітей у ліс чи парк, щоб відчувати красу природи або відправляють своїх дітей до навчальних закладів за межами школи, щоб вони вивчали музику, мистецтво, танці, чули та відчували красу мистецтва. За позиції, що естетичне виховання є корисним для загального розвитку людини,

концепція всебічного розвитку засобами естетичного, розумового, фізичного і морального розвитку здобула підтримку серед людей, які по-різному втілюють прагнення до краси, але погоджуються, що це необхідно.

Саме на принципі погодження та взаємодії будується наступна засада підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів — взаємодія заходів формальної освіти та родини, а у ширшому розумінні — спільноти / громади, суспільства в цілому. Отже, для успішного естетичного розвитку необхідно створити відповідну соціальну атмосферу. Усі місцевості повинні вивчати та впроваджувати певні практики та приклади успішних заходів щодо зміцнення та вдосконалення естетичного розвитку в формальній та неформальній освіті, а також соціальній взаємодії в нову еру. Навчальним закладам пропонується розробити, подати на державну чи муніципальну (від провінції) підтримку трирічний план дій щодо розподілу (підготовки та підвищення кваліфікації) вчителів до здійснення естетичного виховання та будівництва обладнання на основі реальних умов [157].

Посилити публічність, створити консенсус і хорошу соціальну атмосферу для всього суспільства, щоб спільно сприяти удосконаленню та стимулюванню естетичного розвитку.

Що стосується проблем та перспектив підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів, то існують певні регіональні особливості. Ми вже висвітлювали досвід провінції Шаньсі. У свою чергу Північнокитайський регіон (Пекін, Тяньцзінь, Хебей, Шаньдун) традиційно є китайським політико-економічним та культурним центром і вважається розвиненим регіоном. Тут спостерігається значна увага до практики естетичного виховання, поєднання морального виховання та естетичного виховання, наукового виховання та естетичного виховання, наполягаючи на тому, що естетичний розвиток учнів не тільки має бути вбудований у моральну, фізичну освіту та освіту знань, але й повинен визначитися у незалежний або спеціалізований напрямок, головним завданням якого є використання певних спеціалізованих засобів навчання для побудови естетичної психологічної структури (складова емоційного інтелекту). Але інші регіони можуть не мати такої підтримки.

Інвестиції в освіту розподіляються по Китаю нерівномірно. Студенти в сільській місцевості Китаю відстають від студентів у містах як за чисельністю, так і за якістю освіти. У Китаї рівень успішності сільських дітей у школі є низьким, а рівень відсіву з академічних і професійно-технічних середніх шкіл стабільно високий на всіх рівнях навчання. Низка місцевих досліджень показала, що в деяких провінціях рівень відсіву молодших школярів серед сільських учнів коливається від 18 % до 31 %, на етапі переходу до середньої загальноосвітньої чи професійної школи. Аналіз цих досліджень показує, що серед сільських учнів, які вступають до початкової школи, лише 37 % закінчують середню школу [79, с. 100].

Крім того, успішність сільських школярів гірша, ніж міських. Студенти з бідних сільських округів мають значно гірші результати на вступному іспиті до коледжу, ніж студенти з небідних округів. Використовуючи дані опитування та тест «Тенденції в міжнародному дослідженні математики та природничих наук», розроблений для слухачів Міжнародною асоціацією з оцінки освітніх досягнень [54], виявлено, що учні шкіл-мігрантів перевершують сільських учнів на 2,7 бала. Оскільки ймовірно, що розрив у досягненнях був би ще більшим, якби учні-мігранти вступили до звичайних міських державних шкіл, ці результати свідчать про те, що сільські учні початкових класів перебувають в особливо несприятливому становищі з точки зору якості освіти.

Така ж тенденція простежується і з естетичним розвитком, оскільки неготовність самих вчителів та відсутність економічної й інфраструктурної підтримки естетичного розвитку не дає можливість розвивати учнів. Існує багато можливих причин того, чому сільські учні, особливо з бідних сільських районів, так сильно відстають від міських учнів у розвитку. Такий великий розрив у досягненнях можна пояснити фундаментальними відмінностями у фінансових і людських ресурсах між сільськими та міськими районами [79, с. 101]. Оскільки середній дохід у містах більш ніж у три рази перевищує рівень доходу в селі, батьки міських студентів також мають більше ресурсів, щоб інвестувати в освіту своїх дітей, їхній естетичний розвиток, не кажучи вже про естетичність та різноманітність формуючого середовища в містах. Річ також у

тім, що батьки міських студентів мають набагато вищий рівень освіти і, як правило, мають більше часу та можливостей допомагати своїм дітям у навчанні.

Саме тому «Погляди» 2020 року передбачають зміцнення організаційного керівництва та фінансової безпеки з метою «вирівнювання». Місцеві партійні комітети та уряди на всіх рівнях мають включити до місцевих планів економічного та соціального розвитку питання естетичного розвитку населення, а також посилити загальне реформування та розвиток різноманітних заходів естетичного виховання в регіоні. Усі місцеві органи мають (усі (!), а не тільки освітні) створити систему спільних зустрічей для посилення шкільних відділів естетичного виховання та покращення загального механізму координації.

Також мають включити естетичний розвиток у відповідні плани підготовки керівних кадрів. Уряди всіх рівнів повинні скорегувати та оптимізувати структуру видатків на освіту та вдосконалити механізм інвестування, а органи місцевого самоврядування мають забезпечити загальні заходи щодо фінансових трансфертів платіжних коштів та фінансових ресурсів на своєму рівні для підтримки естетичного розвитку. Заохочувати та спрямовувати соціальні фонди на підтримку розвитку шкільного естетичного виховання та заходів поза закладами освіти, залучати соціальні пожертви та збільшувати інвестиції різними каналами.

Тобто можна зробити висновок, що до системи підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР належать безпосередньо заклади вищої педагогічної освіти (які корегують естетичний розвиток через зміст, форми підготовки вчителів, перелік освітніх компонентів та міждисциплінарних зв'язків, поєднання теоретичної і практичної підготовки тощо), заклади вищої освіти (загальноосвітні університети, які тепер також мають право готувати вчителів та активно взаємодіють із закладами вищої педагогічної освіти), навчальні програми Національного проекту підготовки вчителів NTTP (які реалізуються як через загальноосвітні університети та коледжі, так і через педагогічні заклади освіти, а також заклади підготовки вчителів на рівні провінцій, міст, районів, округів), недержавні освітні заклади, заклади неформальної освіти (якщо вони мають право реалізовувати відповідні програми), навчання без відриву від робочого місця, самонавчання,

інституційна підтримка з боку урядів різного рівня та освітнього менеджменту, різноманітні підприємства та організації, суспільство.

Висновки до Другого Розділу

У Розділі досліджується генеза естетичного розвитку в КНР. З'ясовано, що система естетичного виховання існувала в Китаї ще з давнини. Синтез музики, поезії, церемонії, танцю охоплював та регулював не лише розгалужену ієрархію суспільства в різні історичні епохи, але й був невід'ємною частиною етичних норм і соціальних освітніх традицій. Детально проаналізовано становлення естетичного виховання у системі формальної загальної освіти КНР за 120 років. Історичні рамки окреслені створенням загальноосвітніх шкіл та започаткуванням обов'язкової освіти в Китаї.

Умовно становлення системи естетичного виховання в КНР за окреслений період розділено на такі етапи:

- кінець XIX - початок XX століття — період зародження естетичного виховання в школах Китаю, визнання його необхідності в програмі середньої школи;
- 1900–1911 рр. — період просвітництва естетичного виховання в китайській школі, інтенсивна розробка теоретико-методологічних засад;
- 1911–1929 рр. — початковий етап інституалізації та масового впровадження в практику освіти шкіл;
- 1930 р. - початок 1940-х рр. — ставлення до естетичного виховання як інструменту ідеології, формування китаєцентриського підходу, популяризації традиційного мистецтва та використання естетичного виховання в підтримці патріотизму;
- кінець 1940 - 1979 рр. — «турбулентність». Естетичне виховання як напрям освіти вийшло з фокусу державної освітньої політики, через Культурну революцію застосовувалися лише певні прийоми, як-то революційна література, пісні, кіно тощо, роль у підвищенні комуністичного морального виховання;
- 1979-1990-ті рр. — відбудова шкільного естетичного виховання, естетичне виховання проходить становлення як стратегічна мета національної реформи освіти;

- початок 2000-х-2010-ті рр. — розбудова сучасної системи естетичного виховання в нову добу, концепція «всебічного естетичного виховання з китайською специфікою», естетичне виховання стає обов'язковим у вищій школі;
- пандемія Covid-19 - теперішній час — стрімка діджиталізація естетичного виховання. Але це стосується передусім питань методики викладання, а не концептуальних підходів до розбудови системи, де пануючим залишився підхід «естетичне виховання з китайською специфікою».

Узагальнено зміст розвитку естетичного виховання в китайській школі за останні сто років як механізму формування особистості, методичного керівництва, ідеологічного керівництва та регуляторних особливостей, що мають визначене теоретичне та практичне значення.

Встановлено, що сучасний естетичний розвиток особистості в КНР побудований на зверненні до різних видів сучасного мистецтва та інших продуктів різних сфер життєдіяльності, всіх об'єктів, які здатні викликати естетичне чуття. Для цифрового естетичного розвитку в сучасних умовах властивими є віртуальність об'єктів опанування та їх інтерактивність, ускладнення дій естетичної оцінки при спрощенні функціональної складової.

Сучасне китайське суспільство ставиться до естетичного розвитку особистості як балансу між естетичною спадщиною та модернізацією, зіткнення індивідуальної світоглядної свободи з офіційною політикою, китайських традицій з інноваційністю, китайської ідентичності з глобалізацією.

Методика викладання дисциплін з урахуванням вимог естетичного розвитку в КНР є нині узагальненою, не виявляє окремі напрями освіти та їх особливості, що робить професійно-педагогічну діяльність викладачів дещо поверхневою та менш ефективною в естетичному розвитку особистості. Сучасні інноваційні навчальні програми орієнтовані на окремі стилі сучасного мистецтва чи функціонування в інтернет-просторі незалежно від дисципліни, але комплексної розробки шкільних та університетських освітніх програм поки що не відбулося.

На естетичний розвиток особистості в сучасному суспільстві КНР впливають всі рівні освіти, які взаємодіють між собою, аудиторна і позакласна

діяльність у взаємодії, загальна освіта та професійна освіта, естетичне виховання в формальній та неформальній освіті, взаємопов'язані суспільне і сімейне естетичне виховання, стихійний розвиток в інтернет-просторі та вільному спілкуванні.

Проаналізовано систему підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР та встановлено, що вона складає систему заходів та політики, що здійснюються інституційними структурами формальної та неформальної освіти держаного і недержавного секторів, а також навчання на робочому місці, у тісній співпраці з урядами різного рівня управління та департаментами освіти адміністративно-територіальних одиниць, підприємствами та організаціями, громадами, об'єднаннями громадян та суспільством у цілому.

Вимоги до освітніх програм підготовки вчителів у системі формальної освіти регламентуються Міністерством освіти КНР та передбачають, що від змісту навчання 10 % має бути спрямовано на особистісний розвиток, саме в цей обсяг закладено компонент естетичного розвитку разом з етикою. Також мистецька та естетична складові обов'язково представлені у вибіркових (факультативних) освітніх компонентах у програмах для підготовки вчителів.

Основні положення Розділу 2 висвітлені у наступних публікаціях автора дослідження:

1. Цзи Ф., Лі С., Тарарак Н.Г. . Можливості прикладної естетики у професійній діяльності викладачів. *«Вісник Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка.* 2019.157. 204-209. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/visnik-n157/>. С. 204-209
2. Цзи Ф., Лі С.. Формування естетичного смаку як складова підготовки майбутніх вчителів: контекст інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка.* 2020. 163 (7). 105-110. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/20-7-163/>. С.105-110

3. Ji Fenlai, Liu Zhijian et al.. Forming of Soft Competencies Educational Process Management Changes (Distance Education). *Society Integration Education*. 2021. Volume VI. 285-292. DOI:10.17770/sie2021vol6.6482 p. 285-292.

4. Цзи Ф.. Зміна концепцій естетичного розвитку учнів під впливом суспільних змін *Сходознавство. Актуальність та перспективи* : тези доп. II Міжнар. наук.-метод. конф., Харків, 19 берез. 2021 р. Харків : ХНПУ. 2021. 93–96.

5. Цзи Ф.. Естетична підготовка вчителів в сучасній КНР: чому це знову важливо. *Сходознавство. Актуальність та перспективи*: Матеріали доп. IV Міжнар. наук.-метод. конф., ч.1, Харків, 24 берез. 2023 р. Харків: ХНПУ, 2023. 132-135

РОЗДІЛ 3: ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ДО ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ КНР

3.1. Практичні аспекти підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у КНР

Ми вже наголошували, що підготовка вчителів до естетичного розвитку учнів у КНР – це система політики (настанов, принципів, регулюючих документів, досліджень тощо) та заходів щодо формування у майбутніх та вже діючих вчителів певних компетентностей, які допоможуть їм розвивати учнів естетично, в розширеному трактуванні цього поняття (див. Розділ 1). Саме заходам впливу на учнів та готовності вчителів (діючих та майбутніх) буде присвячений цей підрозділ.

Коли ми розкривали підходи до естетичного розвитку особистості в КНР (підрозділ 2.1) та порядок підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у системі педагогічних вищих навчальних закладів (підрозділ 2.3.), наголошувалося на наявності поки що не сталої навчально-методологічної бази цих процесів. Це зрозуміло та виправдано, оскільки нова розширена концепція естетичного виховання в КНР була прийнята лише в 2020 році («Погляди» [157]) і тільки проходить своє становлення, тому ми будемо звертатися до практик викладання, які вже набули репутації дієвих.

Нагадаємо, що в КНР сформувався погляд, що естетичний розвиток в інституційні освіти забезпечується через:

- курси мистецтва (зауважимо, що вони є обов'язковими на всіх рівнях освіти, починаючи з дошкільної освіти, і розроблені, спираючись на китайські традиційні мистецтва — музику, каліграфію, танець, китайські драму і оперу, фізичний розвиток — через елементи бойових мистецтв, останніми роками додалися кіно та телебачення);
- інтеграцію естетичного до різних навчальних дисциплін (найпотужніший потенціал традиційно мають мова, література, історія, географія тощо,

хоча естетичні компоненти висвітлюються й у вивченні природничих та математичних наук тощо, особливого розвитку та популярності набуває естетизація цифрового простору);

- базові естетичні знання (надання знань з естетики на уроках мистецьких курсів, а у вищій школі — окремим курсом, особлива увага до висвітлення категорій краси як балансу форми та змісту і гармонії);
- комплексні програми для зміцнення естетичних практик (стосується передусім організації різних культурних та соціальних заходів із метою зробити ті чи інші види діяльності емоційно привабливими для учнів, організація таких заходів у межах практики є обов'язковою компонентою підготовки вчителів);
- транскультурне співробітництво (здійснюється в двох спрямуваннях: перше — вивчення культурної спадщини різних регіонів та етносів КНР, друге — поєднання різних видів діяльності в заходах, з метою розширення естетичного досвіду, відвідування виставок, підприємств, участь у загальноміських, провінційних заходах тощо) [систематизовано автором 157, 158, 160, 162, 164].

До опосередкованих методів естетичного розвитку можна додати: естетизацію шкільного простору, проведення виставок мистецьких здобутків учнів, особистий приклад вчителів та соціуму.

Естетичний розвиток у системі формальної освіти на нинішньому етапі — це переважно мистецькі курси, включаючи музику, мистецтво, каліграфію, танці, драму, оперу, бойові мистецтва як фізичний розвиток, кіно, телебачення, театральні вистави тощо. На етапі дошкільної освіти здійснюється художньо-ігрова діяльність, яка відповідає фізичним і психічним особливостям дітей. Зміст мистецьких курсів збагачується на етапі обов'язкової освіти. На базі музичних, образотворчих курсів і каліграфії поступово відкриваються мистецькі курси, такі як танці, драма, кіно і телебачення. Різноманітні курси мистецтва пропонуються в середній школі, щоб збільшити факультативність курсів мистецтва. Професійна освіта органічно поєднує мистецькі курси з професійними курсами, посилює практику та пропонує широкі мистецькі курси, які відображають характеристики професійної освіти. На етапі вищої

освіти встановлюються курси публічного мистецтва з основою культивування естетичної та гуманістичної якості, акцентом на культивуванні інноваційних здібностей, а також успадкуванням і розвитком чудової традиційної китайської культури та класичної художньої освіти як основного змісту [167].

Традиційне, національно орієнтоване мистецтво було одним із найважливіших секторів культурної спадщини Китаю з давніх часів. У середині ХХ століття під впливом соціально-економічних чинників і зовнішніх впливів у мистецтві Китаю відбулися кардинальні зміни. Культурні течії Європи вплинули на жанрово-тематичну, стилістичну і технічну частини китайського мистецтва. Трансформації зазнали й основні естетичні принципи. Китайське мистецтво стало на шлях формування власної ідентичності, а різноманітні твори мистецтва отримують нові сюжети та персонажі. Виникнення китайського сучасного мистецтва як окремого напрямку датується кінцем Культурної революції. Історія західного мистецтва, яка стала широкодоступною в цей період, надихнула художників на експерименти зі зміною художніх стилів, до спроб поєднати китайську ідею із прозахідною стилістикою чи навпаки [47].

Сучасне мистецтво входить до навчальної програми китайської шкільної системи; воно також включено до вивчення дизайну, архітектури, інженерії, комп'ютерної графіки, образотворчої фотографії, сценічної режисури, журналістики, психології, педагогіки, маркетингу тощо. Одним із основоположних чинників забезпечення ефективного процесу викладання сучасного мистецтва в КНР є високий рівень методичної підготовки викладача, здатного гармонійно організувати навчальний процес для розкриття та розвитку талантів студентів, результатом чого є реалізація їх творчих ідей, вдосконалення особистості, формування відповідальності в соціокультурному середовищі, а також творче осмислення та перетворення багатоманітності реального світу.

Особлива увага приділяється викладанню курсів мистецтва під час підготовки вчителів дошкільних закладів освіти та початкової школи. Дошкільна освіта виховує у дітей гарне, добре серце та вміння берегти прекрасне. Етап обов'язкової освіти зосереджується на стимулюванні художнього інтересу та новаторської свідомості учнів, вихованні в учнів здорового та високого естетичного смаку та естетичного стилю, а також на

допомозі учням опанувати 1–2 художні спеціальності. Старший шкільний етап збагачує естетичний досвід, розширює гуманістичний кругозір, спрямовує учнів на формування правильних естетичних і культурних поглядів. Професійно-технічна освіта зміцнює мистецьку практику, розвиває високоякісні технічні та технічні таланти з естетичним вдосконаленням, спрямовує учнів на вдосконалення їхньої особистості та підвищує їхню обізнаність щодо культурних інновацій. Ступінь вищої освіти зміцнює обізнаність студентів щодо культурних предметів і виховує високоякісні таланти з естетичними прагненнями та благородною особистістю [139].

Відбувається прискорення інновацій та розвитку мистецьких дисциплін. Професійна мистецька освіта дотримується мети бути першокласною, додатково оптимізує баланс змісту дисциплін і спеціальностей, створює диверсифіковану, відмінну та високорівневу систему мистецьких дисциплін із китайською специфікою, посилює побудову національних першокласних мистецьких спеціальностей, інновує механізм навчання талантів до мистецтва та покращує здатність до розвитку мистецтва. Навчання вчителів мистецтва базується на формуванні високоякісної професійної та інноваційної команди вчителів. Це твердо закріпить напрямок роботи шкіл, дасть змогу дотримуватися характеристик вчителів, потреб у послугах, зміцнить практичні зв'язки, побудує механізм спільної освіти та заохочуватиме взаємне працевлаштування та двосторонній обмін між учителями мистецтва. Заохочуйте кваліфіковані регіони до створення групи інноваційних команд і платформ високого рівня з мистецьких дисциплін, інтеграції естетичних, мистецьких, педагогічних та інших дисциплінарних ресурсів, зміцнення побудови основних теорій естетичної освіти та створення групи висококласних аналітичних центрів для естетичного виховання.

Інтеграція естетичного до різних навчальних дисциплін передбачає потужну роботу щодо навчально-методичного забезпечення їх викладання. До переваг вищої школи належить створення нових, унікальних курсів, тоді як у початковій та середній школах дозволяється запозичення практик та їх компіляція. Але є декілька суттєвих умов. Компіляція навчальних матеріалів повинна відповідати керівній позиції марксизму, вкоренитися в Китаї,

інтегрувати китайські та зарубіжні країни, втілювати основні цінності країни та нації, мати елегантний стиль, підкреслювати дух китайського естетичного виховання, повною мірою відображати світоглядний, національний, новаторський, практичний характер [159].

Відповідно до закономірностей емоційного, фізичного та розумового розвитку учнів, вікових особливостей, підпорядкованих цілям навчальної програми, підбираються навчальні матеріали, оновлюються чи доповнюються навчальні ресурси. Важливим завданням для вищої школи зараз є посилити інтегровану конструкцію підручників з естетичного виховання в університетах, середніх і початкових школах, звернути увагу на вертикальний зв'язок підручників і реалізувати основну лінію, що проходить наскрізь і крок за кроком. Підручники з естетичного виховання для початкової та середньої школи використовуються після затвердження відповідно до нормативних документів. Коледжі та університети несуть відповідальність за створення підручників з естетичного виховання, виконують основну роботу в дослідженні, компіляції та використанні підручників, а також вивчають формування системи підручників для публічних курсів мистецтва для коледжів та університетів, що зосереджена на естетиці та історії мистецтва, оцінці мистецтва та мистецькій практиці.

Одним з уже рекомендованих підручників з естетичного виховання в школі стала розробка Кай Ци Кай Зу «Хороший клас естетичного виховання». Ця робота зараз є однією з найпоширеніших у КНР та першою після прийняття нової концепції естетичного розвитку [183].

Від вчителів у закладах освіти вимагають суворо виконувати жорсткі вимоги шкільних курсів естетичного виховання, постійно розширювати обсяг курсів, поступово збільшувати години занять, збагачувати зміст курсу. Школи на етапі обов'язкового навчання та етапі старшої школи суворо дотримуються національного навчального плану та стандартів навчальних програм для забезпечення повноцінного естетичного виховання. На етапі вищої освіти курси публічного мистецтва та мистецька практика включені до плану підготовки талантів школи, а також реалізовано систему управління кредитами. Студенти можуть закінчити навчання лише після завершення 2 кредитів курсів

публічного мистецтва [193]. Сформулювати основні стандарти шкільного естетичного виховання.

Також до заходів навчально-методичного забезпечення та інтеграції естетичного компонента до різних навчальних дисциплін належить заохочення коледжів, університетів (як загальноосвітніх, так і педагогічних) та науково-дослідних інститутів включати курси естетики та мистецтва в державну систему навчальних програм для післядипломної освіти.

Оскільки підхід до розширеного розуміння естетичного розвитку як емоційно-раціонального освоєння дійсності та перетворення середовища на основі естетичного досвіду впливає передусім на осяжне середовище, в якому результати видніше, ніж в образно-духовному світі, акцент робиться на збагаченні образотворчої практичної діяльності.

Вимогою до всіх департаментів освіти та урядів усіх рівнів є розробка та реалізація дієвих механізмів створення та проведення різноманітних постійно діючих та тимчасових виставок мистецтва, виробів, наукових досягнень, винаходів тощо для всіх студентів. Також вимагається активно сприяти практичним заняттям естетичного спрямування, які носять масовий характер, як-то хор, ансамбль, групові танці, театральні підручники, художні майстерні, музеї та експонування нематеріальної культурної спадщини. Активізується робота щодо діяльності студентських художніх колективів в університетах (мова не йде про фахову мистецьку освіту та її прояви, йдеться про самодіяльність, коли до художніх колективів залучаються студенти не митці), середніх шкіл і початкових шкіл, вибираються видатні студентські художні колективи для участі у великих національних виставках і беруться за основу для популяризації зразки традиційної культури Китаю, революційної культури та передової соціалістичної культури. Таким чином, окрім художнього та естетичного розвитку, досягається мета патріотичного виховання[192].

Області та території КНР, які мають високі показники соціально-економічного зростання, мають щороку проводити спеціальні художні виставки для студентів коледжів, середніх і початкових класів, а також кожні три роки організовувати комплексні художні виставки для студентів провінційних коледжів і учнів початкових і середніх шкіл [193].

Відповідно до змін у змісті освіти на різних рівнях, має відбутися і зміна в системі оцінювання досягнень учнів. Проводяться зміни у документах на рівні провінції, округів та шкіл, щоб включити вивчення учнями початкової та середньої школи образотворчого мистецтва, музики, каліграфії й інших курсів мистецтва та участь у мистецьких заходах, що організовуються школами, до академічних вимог, а також вивчити можливість включення мистецьких предметів до сфери іспитів на академічний рівень для молодшої та старшої школи. Повністю запровадити оцінювання художніх якостей, знань з естетики та певних мистецьких вмінь учнів початкової та середньої школи, зокрема включити результати оцінювання в комплексне оцінювання якості учнів молодшої та старшої школи. Також у продовж 2020–2023 рр. досліджуються можливості щодо включення мистецьких предметів як складової у пілотну реформу вступних іспитів до старших класів середньої школи (професійної школи) в межах комплексного іспиту; включити їх до вступних іспитів до старших класів середньої школи та предметів для підрахунку балів, які визначають успішність оволодіння змістом навчання відповідно до стандартів навчальної програми [156].

Якщо говорити про опосередковані методи естетичного розвитку, тут фокус дій зосереджений на популяризації «елегантного мистецтва в кампусі», тобто певного стилю та правил життя і поведінки, які базуються на успадкуванні взірців китайської традиційної культури, створюють та пропагують оригінальні культурні продукти в коледжах та університетах, для того щоб навчити студентів за еталонами та образами гарних манер поводження правильної мови та добродесної поведінки.

Залишається вкрай гострою проблема забезпечення викладацькими кадрами деяких районів. Кількісна конкуренція посилює вимоги до якості. Якщо у великих містах або в економічно розвинутих регіонах питання полягає у набутті вчителем необхідних компетентностей, що можна зробити як засобами професійного навчання за різними програмами, так і без відриву від роботи, то в дотаційних регіонах питання стоїть про наявність такого вчителя та відсутність ресурсів для комплектації штату викладачів у повному обсязі.

В програмному документі йдеться, що «всі місцевості повинні посилити набір вчителів естетичного виховання в початкових і середніх школах, а райони, які не повністю обладнані, повинні щороку виділяти певну частку з бюджету для залучення вчителів естетичного виховання. Регіони, де це дозволяють умови, можуть надавати послуги з естетичного виховання та навчання початковим і середнім школам, купуючи послуги та співпрацюючи з відповідними професійними установами та іншими соціальними інституціями, щоб зменшити нестачу вчителів з естетичного виховання» [161]. Тобто тут ми бачимо варіант вирішення проблеми браку кадрів за рахунок транскультурної кооперації та розподілення відповідальності між суспільством / громадою та системою освіти.

Передбачається також, там де це можливо, залучати до естетичного розвитку видатних діячів літератури і мистецтва до кооперації із вчителями естетичного виховання в школах або інших закладах освіти. Розробляються програми підтримки студентів магістратури мистецької освіти для залучення їх на старшому курсі та після завершення навчання як вчителів естетичного виховання. Також передбачається всебічно підвищувати ідейно-політичну якість, якість викладання, вихованість та професійну етику вчителів естетичного виховання. Оптимізувати посадову структуру вчителів естетичного виховання, розблокувати шляхи кар'єрного розвитку вчителів естетичного виховання. Керівництво в класі та керівництво різними гуртками, організованими школою, позакласні заходи та позашкільні послуги, які виконує вчитель естетичного виховання, включені до навчального навантаження. Під час вибору та нагородження за педагогічні досягнення освітній менеджмент має переконатися, що вчителі естетичного виховання займають певну частку [184].

Естетизація простору навчальних закладів передбачає створення та обладнання приміщень і спеціальних аудиторій, які відповідають потребам викладання курсу та практичних занять. Важливим є включити будівництво закладів естетичного виховання в сільських школах до плану збалансованого розвитку місцевої загальної освіти, оснащення малокомплектних шкіл необхідними функціональними кабінетами та приміщеннями за принципом «збереження основ і основного». Посилити будівництво закладів / приміщень

естетичного навчання в коледжах та університетах, а також заохочувати кваліфіковані коледжі та університети будувати та ділитися з місцевими органами влади мистецькими майданчиками, такими як театри, концертні зали, художні галереї, зали каліграфії та музеї. Укомплектувати обладнання, необхідне для навчання естетичного виховання, та створити додатковий механізм для обладнання приміщень естетичного виховання.

Для всього вищезазначеного необхідні комплексний підхід до планування заходів естетичного розвитку та інтеграція соціальних ресурсів. Передбачається посилити постачання соціальних ресурсів для естетичного виховання та сприяти основним проєктам громадських культурних послуг для обслуговування шкільного викладання естетичного виховання. Планування міської та громадської розбудови, а також планування використання територій навчальних заходів має враховувати потреби художньо-мистецьких активностей студентів, а новим мистецьким, культурним та естетично спрямованим проєктам слід надавати пріоритет в організації та проведенні на територіях шкіл або на прилеглих до них територіях.

Необхідно заохочувати школи та інші заклади освіти до співпраці з громадськими культурно-мистецькими закладами та мистецькими колективами з метою популяризації курсів естетичного виховання. Інтеграція зовнішніх і внутрішніх ресурсів для здійснення практичної діяльності з естетичного розвитку як ефективний спосіб вирішення проблеми зайнятості учнів у позаурочний час у початковій та середній школі та важливий носій позашкільної роботи з обслуговування учнів початкової та старшої школи. Місця та школи, де це дозволяють умови, організовують учням раз на рік відвідування художніх галерей, залів каліграфії та музеїв, щоб культурні реліквії, зібрані в музеях, і культурна та мистецька спадщина, представлена на місцях, стали багатими ресурсами для шкільного естетичного виховання, щоб більшість студентів дізнавалася максимум можливого про мистецтво та прояви естетичного в культурі, побуті та житті; щоб у процесі навчання зрозуміли зміни китайської культури, торкнулися контексту китайської культури та засвоїли суть китайської культури та мистецтва. Необхідно повністю використовувати функцію соціального обслуговування шкільних мистецьких

майданчиків і заохочувати кваліфіковані школи відкривати мистецькі майданчики для суспільства впорядкованим чином.

Зрозуміло, що здійснити такий обсяг досить громіздких та дорогих щодо організації заходів дуже важко, тим паче важко забезпечити перелічені засоби та механізми естетичного розвитку на високому рівні по всій країні. Через це передбачено механізм підтримки шкіл зі слабкими засадами естетичного виховання. Усі місцевості повинні посилити підготовку вчителів естетичного виховання в сільських школах, а також виховати вчителів загальних предметів, які зможуть викладати естетичне виховання через цільові навчальні проєкти для сільських вчителів за державний кошт. Заохочувати розвиток підготовки з естетичного виховання для вчителів різних предметів у сільській місцевості, а також культивувати вчителів естетичного виховання за сумісництвом, які могли б викладати естетичне виховання та керувати діяльністю. Сприяти всеохоплюючим практикам реформування, таким як експериментальні округи з художньої освіти в сільських школах, і створювати міжшкільні механізми обміну вчителями та допомоги «рука об руку» для міських і сільських шкіл. Координувати налаштування навчальної програми з естетичного виховання, організацію навчання, навчальну та дослідницьку діяльність, а також керівництво вчителями міських центральних шкіл і невеликих шкіл, а також запроваджувати такі методи, як синхронізація класів і обмін високоякісними онлайн-ресурсами, щоб компенсувати недоліки вчителів і ресурси. Скерувувати викладачів і студентів коледжів, щоб посилити їхню обізнаність про служіння суспільству, підтримувати коледжі та університети для виконання планів дій проникнення естетичної освіти та підтримувати соціальні сили для реалізації проєктів суспільного добробуту естетичної освіти [відібрано та систематизовано автором на основі джерел 157, 161, 162, 163, 166-168, 173, 174, 193].

В різних регіонах уже є певні успіхи, наприклад, досить динамічно здійснюються заходи естетичного розвитку у Східному Китаї (Шанхай, Цзянсу, Чжецзян, Аньхой) через підтримку мистецької освіти. Багато шкіл вводять традиційні китайські мистецтва у навчальну програму, такі як Цинь (фортепіано), шахи, книги, картини, музика і танці. Вони вважають, щоб

посилити практику теорії естетичного розвитку, спочатку потрібно зосередити увагу на художній освіті, оскільки це головний канал, основний спосіб реалізації та найефективніший спосіб естетичного розвитку особливо для дітей шкільного віку [105].

У Південно-Західному Китаї (Чунцин, Сичуань) особлива увага приділена естетиці діяльності, що відіграє роль у психологічному розвитку людини і висуває дві концепції психології освіти — «психологія естетичної освіти» та «естетика психології освіти». Нині ці напрями досліджень активно формуються, і внаслідок цього відбувається багато дискусій [177].

Говорячи про методичні засади естетичного розвитку, нині акцент перенесений на взаємодію вчителя з учнями постає у єдності таких складових: внутрішнього змісту діяльності й зовнішнього його вияву. Вчитель мусить навчитися адекватно й емоційно виразно виражати свої думки, почуття, внутрішній стан, вдало застосовувати вербальні (мовленнєві) й невербальні засоби. За прийнятою в КНР концепцією естетична виразність дій педагога «виявляється у привітності, доброзичливості обличчя, у зібраності, стриманості рухів, упевненості, здатності виявляти адекватні ситуації емоції, жести, міміку, застосовувати прийоми зняття агресії, налаштування на співпрацю тощо. Важливу роль відіграє вміння педагога обрати, залежно від ситуації, відповідний прийом виховної діяльності. Прийом педагогічного впливу — це спосіб організації певної педагогічної ситуації, який викликає нові почуття й думки учнів, що спонукають їх до змін у внутрішньому світі» [47].

Педагоги КНР застосовують три групи прийомів педагогічного впливу:

– «спонукальні (через вияви радості, поваги, гордості, вдячності, власної гідності, віри у власні сили, це сприяє розвитку нових компетентностей та спонукає до практики);

– етичного захисту (вчитель зберігає гідність, власну репутацію в класі, моральний рівень спілкування та відмежовується від аморальної чи негідної поведінки учня, яка провокує вчителя до дій, які не мають бути вчинені);

– гальмівні (збуджують негативні почуття — незручність, сором, каяття, жаль, розчарування, і сприяють подоланню негативних якостей, полегшуючи розвиток позитивних), в естетичному розвитку основним є підхід порівняння з

певним естетичним образом або ступенем відповідності чи не відповідності естетичному ідеалу» [16, с.297-300].

Зазначимо, що ефективність педагогічної взаємодії вчителя з учнем у процесі естетичного розвитку визначається рівнем загальної культури обох сторін взаємодії, психолого-педагогічною компетентністю самого вчителя, здатністю нетрадиційно підходити до розв'язання різних психолого-педагогічних ситуацій, умінням організовувати свою діяльність, адекватно реагувати на виклик [46,47].

Дуже популярною методикою, яку застосовують вчителі середніх та старших шкіл, а також вчителі в університетах на немистецьких спеціальностях, є «теорія естетичного розвитку та дослідницький підхід Ебігейл Хаузен» [144, с.1055].

В середині 1970-х років дослідниця почала наукові та практичні пошуки того, як різні ступені впливу на перегляд творів мистецтва впливають на враження людей від перегляду. Її пошуки розуміння того, що вона назвала естетичним розвитком, ґрунтувалися на тому ж емпіричному підході, яким керувалися Піаже, Виготський і Левінгер [88]. Дослідниця шукала закономірності та послідовності у поведінці, яку вона могла спостерігати, і слідувала інтерпретаціям, які виникали на основі її висновків. Вона використовувала ненав'язливі заходи, які дозволяли суб'єкту поводитися цілком природно. На відміну від багатьох теоретиків мистецької освіти, вона не починала з гіпотези, яку потім намагалася довести. Це надійне обґрунтування емпіричних даних і ненав'язливих заходів продовжує відрізняти саме цю теорію від інших поширених теорій навчання в мистецтві. І яка є виправданою в умовах швидких змін та масштабних перетворень, коли немає можливостей та часу для відпрацювання гіпотези, оскільки незалежно від теоретичної ідеї система освіти має працювати, надавати послуги та виконувати завдання з естетичного розвитку учнів.

Теорія Хаузен описує досвід спостерігача у візуальному світі, зокрема у візуальному мистецтві. Її робота базується на понад 4000 інтерв'ю, а також опублікованих рецензованих дослідженнях. Знайшла свою підтримку і в КНР. Основою збору даних Хаузен є недирективне інтерв'ю потоку свідомості [44],

яке називається «інтерв'ю естетичного розвитку», що довело надійність у багатьох дослідженнях. Опитуваному дають зображення та просять розповісти про те, на що він або вона дивиться. Не ставлять жодних директивних запитань, що гарантує, що інтерв'юєр не впливає на інтерв'ю. Суб'єкта просто запрошують до розмови, ніби він розмірковує вголос, розповідаючи про те, що бачить і що відчуває. Інтерв'ю записуються на плівку, а потім транскрибуються та кодуються за допомогою емпірично отриманого посібника з кодування. У цьому процесі призначається тимчасовий естетичний етап, і ця оцінка потім порівнюється з клінічним аналізом, отриманим шляхом незалежного читання всього інтерв'ю.

Оцінка етапу естетичного розвитку використовується як основа для розуміння іншої інформації, зібраної за допомогою спостережень, анкет, питань змісту, журналів, портфолію відповідних завдань та інших первинних і вторинних даних. Дослідження Хаузен показали, що глядачі розуміють твори мистецтва за передбачуваними моделями, які називаються етапами. Вона виявила, що коли глядачів просять говорити про образ у монолозі потоку свідомості і кожна ідея, асоціація, пауза та спостереження транскрибуються та аналізуються, стають очевидними різні етапи. Кожна естетична стадія характеризується пізнаванним набором взаємопов'язаних атрибутів. Кожен етап має свій особливий, навіть ідіосинкратичний спосіб осмислення образу.

У подальших дослідженнях Хаузен разом із колегою Карін Десантіс продемонстрували, що під час ретельно відібраної серії матеріалів і творів мистецтва способи інтерпретації зображень змінюються передбачуваним чином. Крім того, розвиток критичного та творчого мислення супроводжувався зростанням естетичної думки. Іншими словами, під час уроків учні розвивають навички, які зазвичай не пов'язані з мистецтвом. Не менш цікавим було те, що ці висновки збігаються в широкому діапазоні культурних і соціально-економічних умов [44]. Саме цю ідею і поклали в основу методичного забезпечення естетичного виховання засобами мистецтва в КНР відповідно до нової концепції естетичного розвитку.

Відповідно до методології впливу на естетичний розвиток сам процес відбувається в декілька етапів.

1 етап — обліковий. Уважні глядачі є оповідачами. Використовуючи органи чуття, спогади та особисті асоціації, вони роблять конкретні спостереження про твір мистецтва, які вплітаються в розповідь. Тут судження ґрунтуються на тому, що відомо і що подобається. Емоції забарвлюють коментарі глядачів, оскільки вони ніби проникають у твір мистецтва та стають частиною його оповіді, що розгортається.

2 етап — конструктивний. Конструктивні глядачі починають будувати рамки для розгляду творів мистецтва, використовуючи найбільш логічні та доступні інструменти: власне сприйняття, знання про світ природи та цінності свого соціального, морального та традиційного світу. Якщо робота має не той вигляд, який вона повинна мати, якщо майстерність, виконання, техніка, наполеглива праця, корисність і функція неочевидні, або якщо тема здається невідповідною, тоді ці глядачі вважають роботу дивною, бракованою або такою, що не має цінності. Їхнє відчуття того, що є реалістичним, є стандартом, який часто застосовують для визначення цінності. Коли емоції вгасають, ці глядачі починають дистанціюватися від твору мистецтва.

3 етап — класифікація. Класифікуючі глядачі приймають аналітичну та критичну позицію історика мистецтва. Вони хочуть ідентифікувати твір за місцем, школою, стилем, часом і походженням. Вони розшифровують роботу, використовуючи свою бібліотеку фактів і цифр, яку вони прагнуть розширити. Ці глядачі вірять, що належним чином класифікований сенс і повідомлення твору мистецтва можна пояснити й раціоналізувати.

4 етап — інтерпретаційний. Інтерпретаційні глядачі прагнуть особистої зустрічі з твором мистецтва. Досліджуючи твір, дозволяючи його значенню повільно розкриватися, вони цінують тонкощі ліній, форми та кольору. Тепер критичні навички поставлені на службу почуттям та інтуїції, оскільки ці глядачі дозволяють проявити основне значення твору, який він символізує. Кожна нова зустріч із твором мистецтва дає можливість для нових порівнянь, розуміння та досвіду. Знаючи, що ідентичність і цінність твору мистецтва підлягають переосмисленню, ці глядачі бачать власні процеси підвладними випадковості та змінам.

5 етап — Ре-творчий. Ре-креативні глядачі, які мають довгу історію перегляду та роздумів про твори мистецтва чи будь-який інший об'єкт, тепер охоче припиняють недовіру. Знайома картина схожа на старого друга, якого добре знають, але сповнена подиву, заслуговує на увагу на щоденному рівні, але також існує на високому рівні. Як і в усіх важливих взаємодіях, час є ключовим компонентом, що дозволяє глядачам 5-го етапу пізнати внутрішнє та зовнішнє наповнення твору — його час, його історію, його проблематику, його трансформацію, його тонкощі. Спираючись на власну історію окремого твору та перегляду загалом, ці глядачі поєднують особисте споглядання з поглядами, які широко охоплюють універсальні проблеми. Тут пам'ять пронизує ландшафт картини, хитромудро поєднуючи особисте та загальнолюдське [узагальнено автором на джерелах 44, 48].

Застосування описаних ідей та методики роботи з об'єктами естетичного досвіду підтвердили, що через об'єкти мистецтва розвиваються навички, які не пов'язані з мистецтвом, зокрема критичного та інноваційного мислення. Тому цей метод став популярним щодо впровадження естетичного розвитку учнів у КНР.

Можемо зазначити, що практичні аспекти підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у КНР поки що перебувають у пошуку методик реалізації. В ситуації визначених теоретичних, концептуальних та ідеологічних напрямів, методика реалізації заходів естетичного розвитку перебуває ще в стадії експериментального пошуку, а відповідно етап становлення проходить зміст підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів.

3.2. Можливості діджиталізації у підготовці вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР

Зараз цифрові технології змінюються з кожним днем, спричиняючи нові зміни в суспільстві, створюючи новий простір для людського життя та значно пришвидшуючи здатність людини розуміти та перетворювати світ. Необхідно глибоко розуміти стратегічне значення діджиталізації (оцифрування) освіти,

коли інтернет перетворюється одночасно на найбільшу змінну та ресурс у розвитку освіти.

З одного боку, діджиталізація принесла величезну кількість можливостей для розвитку освіти, з іншого — потребує важливих внутрішніх змін. Для естетичного розвитку особистості діджиталізація особистості ставить певні виклики, як-то:

- неконтрольованість естетичного об'єкта на етапі формування особистості (надати учневі підібраний матеріал для формування алгоритмів естетичної оцінки та формування досвіду практично неможливо, інформаційний простір пропонує безліч варіантів, тобто йдеться про концентрацію зусиль не на матеріалі для естетичного опрацювання, а на алгоритмах);

- первинна зовнішня привабливість віртуальних об'єктів, їх відірваність від життя (велика кількість людей «переходить» у віртуальне життя через його привабливість та легкість порівняно з реальним життям);

- методика естетичного виховання в діджитал-освіті (технології розвиваються настільки швидко, що вчителі не встигають опрацьовувати дедалі нові й нові платформи і можливості, поки буде накопичена доказова база для визнання певних педагогічних методів дієвими, технологічні можливості пішли далеко вперед — отже, методика викладання в діджитал-освіті стає більш інтуїтивною, ніж доказовою, і тут існує дві суперечливі тенденції — свобода творчості педагога у викладанні та ризик необґрунтованої науково-педагогічної взаємодії);

- цифровий розрив (якість освіти та її можливості вже залежать не тільки від особистості викладача та навчально-методичного супроводу, але й потенціалу технічного ресурсу, яким користується учень та вчитель).

Сама ідея застосування цифрових технологій в освіті, зокрема і естетичному розвитку, в КНР не нова. Перші масові спроби здійснювалися ще на початку 2000-х, в 2010-х вже розроблявся та впроваджувався педагогічний інструментарій та технічні програми для дистанційної освіти. Але справжнім переломним моментом стали 2020–2022 роки та пандемія Covid-19. Якщо до

цього це були окремі практики, то в цей період цифрова освіта стає чи не єдиною можливістю продовжувати навчання.

У 2020 році була прийнята нова концепція естетичного розвитку в КНР («Погляди»), але приблизно в цей час почалася робота і над оновленням концепцій цифрової освіти в КНР. В цьому підрозділі ми намагатимемося продемонструвати, яким чином перетнулися ці два магістральні напрями в системі освіти КНР як на концептуальному, так і на практичному рівнях.

Сьогоднішній світ зазнає серйозних змін, яких не бачили за століття. З внутрішньої точки зору вся освітня політика спрямована на підкреслення того, що китайська нація зробила великий стрибок від того, як піднятися, збагатитися, щоб стати сильною; і зараз багато сфер китайської економіки переходять від наслідування та спільної роботи до лідерства. Відповідно, що швидше розвиваються соціально-економічні процеси, то більша потреба в творчих та неординарних людях — фахівцях. Здійснення китайської мрії про велике відродження китайської нації залежить від талантів і освіти у кінцевому підсумку. Однак традиційну модель освіти, яка здебільшого зосереджена на передачі знань, було важко адаптувати до вимог нового етапу розвитку. Освітні реформи та інновації вкрай необхідні для підготовки великої кількості талантів високого рівня з оригінальними інноваційними здібностями, для реалізації модернізації в китайському стилі [156].

Людство послідовно пережило аграрну революцію, промислову революцію та інформаційну революцію. Кожна технологічна революція та промислова трансформація принесли якісний стрибок у виробництво та освіту. В епоху інформації винахід і широке застосування інтернету та комп'ютерів створили значні стратегічні можливості для розвитку освіти. «Цифровізація — це не лише технологія та інструмент, а системний проєкт від трансформації ідей до трансформації моделей поведінки. Необхідно спланувати цифровізацію освіти з точки зору реформування та розвитку освіти, а також забезпечити інтелектуальну підтримку та гарантію талантів для модернізації в китайському стилі» [155]. Такою на сьогодні (2022 рік) є офіційна позиція Міністерства освіти КНР.

Сприяння цифровій освіті стало загальним консенсусом у розвитку освіти у світі, і КНР у цих процесах бере активну участь. У вересні 2022 року під час зустрічі лідерів Саміту змін у сфері освіти було визначено, що освіта перебуває у серйозній кризі, і реформа системи освіти є терміновою. Цифрова революція принесе користь усім учням, створивши стійкий, інклюзивний, справедливий і мирний світ. Великі країни світу прискорили темпи цифровізації освіти. Наприклад: Сполучені Штати продовжують випускати «Національний план освітніх технологій», щоб змінити інфраструктуру, навчальні програми та викладання освіти шляхом інформатизації; Європейський Союз запустив «План дій цифрової освіти (2021–2027)», щоб підтримати країни-члени посилити документацію обладнання та співпрацю між людьми, обмін справами та інші заходи, а також прагнути досягти, аби «до 2025 року 70 % людей віком 16–74 років мали принаймні базові цифрові навички»; Японія запропонувала «Концепцію школи 3.0», наголошуючи на використанні скорочення — передові технології та освітні великі дані для підтримки трансформації навчання; Індія енергійно впроваджує стратегію «Цифрова Індія», розробляє цифрові освітні ресурси та надає освітні онлайн-послуги для всієї Індії [49].

Останніми роками КНР постійно сприяла міжнародним обмінам і співпраці в цифровізації освіти та висунула ряд китайських ідей, китайських пропозицій і китайських рішень. Спільно провели Міжнародну конференцію з інформатизації освіти, Міжнародну конференцію зі штучного інтелекту та освіти з ЮНЕСКО, оприлюднили підсумкові документи «Циндаоська декларація» та «Пекінський консенсус»; заснували Всесвітній альянс МООС, провели Всесвітню конференцію МООС та випустили «МООС Development Beijing» Декларація [72]. Але існують питання до міжнародного представництва та престижу КНР у світовій спільноті: чи вплинули ці процеси на розвиток освіти всередині КНР та де місце естетичного розвитку в цифрових процесах.

Цифровізація освіти забезпечить потужну підтримку для якісного розвитку освіти, тому що нині цифрові технології стають новим напрямом розвитку освіти, надаючи новий імпульс розвитку освіти, стали важливою частиною розвитку високоякісної освіти та рішуче підтримують усі аспекти

реформування та розвитку освіти. З точки зору сприяння доступності освіти, цифровізація освіти допомагає відродженню сільської місцевості та сприяє загальному процвітанню. Цифровізація освіти долає географічні кордони, ефективно розширює охоплення високоякісних ресурсів, звужує розриви між школами, містом і селом, а також між регіонами, сприяє рівності в освіті та дає можливість мільйонам дітей ділитися високоякісною освітою і змінити свою долю через знання. З точки зору підвищення якості освіти, цифрова освіта сприяє персоналізованому навчанню, диференційованому викладанню, вдосконаленому управлінню та інтелектуальним послугам.

«Повністю відкрийте яскраві, інтуїтивно зрозумілі та графічні особливості цифрових технологій, надихайте студентів накопичувати знання, стимулюйте інноваційний потенціал студентів і підтримуйте культивування високоякісних талантів із всебічним розвитком моралі, інтелекту, фізичних здібностей, мистецтва та праці. З точки зору навчання протягом усього життя, побудуйте естакаду навчання за допомогою цифрових технологій, сприяйте сертифікації, накопиченню та трансформації різноманітних результатів навчання, створіть школу без стін і підтримайте побудову "кожен може вчитися, вчитися скрізь і вчитися у будь-який час"» [159]. Тобто як магістральний напрям йдеться про розбудову суспільства, яке гарантує навчання та викладання на вищому рівні.

Процитована частина звіту міністра освіти КНР у контексті естетичного розвитку цікава тим, що в ній одразу відображаються компоненти естетичної привабливості цифрових методів навчання, таких як яскравість образу, інтуїтивна (емоційна) зрозумілість, поєднання моралі, інтелекту, фізичних здібностей, мистецтва та праці як способу емоційно-раціонального освоєння дійсності та її перетворення, що є віссю естетичного розвитку.

Статистичні дані за результатами двох років навчання онлайн у КНР під час пандемії довели, що цифровізація освіти може зробити те, чого не можна було зробити в минулому. На початку 2020 року КНР використовувала цифрові засоби для підтримки «припинення занять без припинення навчання» (освітня політика в умовах пандемії), реалізуючи широкомасштабне онлайн-викладання, яке охопило майже 300 мільйонів людей; під час нормалізованої

профілактики та контролю нової епідемії коронавірусу, онлайн-викладання стало не додатковою можливістю, а нормою. З точки зору засобів естетичного розвитку учнів у цей час відкрилися нові можливості — доступ до бібліотек, музеїв, культурних заходів тощо, які до того були платні, стали безкоштовними і доступними. Бібліотеки масово та в швидкому темпі стали цифровізуватися. Змінився та став якіснішим цифровий контент сайтів. З іншого боку яскраво проявилися і проблеми технічної забезпеченості та незабезпеченості учасників педагогічної взаємодії, а також питання цифрового розриву, про які йшлося вище.

Для визначення місця естетичного розвитку учнів та підготовки вчителів для його здійснення в умовах цифрової освіти необхідно дуже чітко усвідомлювати стратегію дій системи освіти в державі щодо національної цифровізації освіти. На початку 2022 року Міністерство освіти започаткувало реалізацію стратегічної дії «Оцифрування освіти», взявши її за важливу відправну точку для сприяння цифровізації освіти, і досягло значних результатів. У процесі практики були узагальнені та сформульовані такі закономірні розуміння.

Метою стратегічних дій цифровізації освіти є фундаментальна мета всієї системи освіти КНР — виховання людей через доброчесність, використовуючи цифрове мислення, концепції та технології в цілому, ресурси та дані (зокрема мета-дані) як нові виробничі фактори та докладання зусиль у «допомозі студентам, навчанню, управлінню та дослідженням» для всебічного вивчення нових механізмів цифрової освіти та інновації. Нова форма моделі перетворює статичну потенціальну енергію цифрових ресурсів у кінетичну енергію реформування та розвитку освіти, перетворює інституційні переваги та масштабні переваги в нові переваги розвитку освіти та реалізує інтеграцію освітніх систем навчання та управління освітою, організаційні структури, методи, процеси та інструменти. Всебічне та систематичне переформування має енергійно сприяти цифровій трансформації та високоякісному розвитку освіти, досліджувати новий шлях інформатизації освіти з китайською специфікою та світовим передовим рівнем та очолити модернізацію освіти за підтримки інформатизації освіти [127].

Одним із принципів стратегічних дій у сфері розвитку цифрової освіти є те, що зміст освіти у його єднанні фізичного, інтелектуального, морального та естетичного — це головне, а технічне обслуговування — це засіб, певна змінна досягнення цілі. Треба правильно розташувати пріоритетні потреби вчителів і учнів для глибокої інтеграції цифрових технологій, освіти та викладання, щоб вчителі та учні могли справді відчувати переваги та досягнення цифрової освіти.

Фокус на розширенні можливостей інновацій та технічній підтримці. Інтегрування використання передових і застосовних технологій, таких як інтернет, великі дані та штучний інтелект, і повною мірою відтворено роль цифровізації в підвищенні ефективності управління, ефективності обслуговування, ефективності зв'язку та ефективності навчання. Але в зазначеному процесі пріоритетом мають бути органічність інтеграції, простота та ефективність: загальне планування та загальний дизайн, уникнення масштабного руйнування та будівництва, уникнення повторного будівництва та прагнення бути сталим та ощадливим, нанизуючи «перлини» ресурсів, розкиданих у різних сферах, у «намисто», щоб стимулювати ефект мультиплікації надбань [142].

Важливим аспектом є спільний розвиток, спільне використання, суспільний добробут та інклюзивність. Необхідно зміцнювати спільну участь і співпрацю всього суспільства, створювати багатий і різноманітний ланцюжок поставок цифрових освітніх ресурсів, виконувати громадські заходи в дусі відкритого коду та сприяти інклюзивному обміну цифровими освітніми ресурсами. Нагадаємо, що цифровізація є не лише технологією та інструментом, а системним проєктом від трансформації ідей до трансформації моделей поведінки. І саме в трансформації моделей поведінки і проявляється потенціал естетичного розвитку та заходів його здійснення.

При всій масштабності дій КНР як держава та Міністерство освіти КНР відчували та усвідомили проблему нестачі методичного забезпечення цифрової освіти, тому в реформуванні обрали такий підхід: спочатку наполягати на пілотних проєктах і відкритому співробітництві. «За допомогою пілотних демонстрацій вказуйте на територію, сприяйте інноваціям і розвитку цифровізації освіти, накопичуйте китайський досвід, формуйте китайський

план, активно беріть участь у міжнародних освітніх цифрових обмінах і співпраці» [142].

Ще одним із принципів є чіткі права власності та безпека в інформаційному просторі. Ця проблема не є виключно китайською. Весь світ переймається питаннями приватності, збереження персональних даних, обмеження інформації щодо роздмухування війни, популяризації насилля тощо. Тому вчителям та учням необхідно чітко визначити вихідне базове положення, спосіб мислення та обізнаність про цифрову безпеку, посилити управління «життєвим циклом» освітніх ресурсів і переконатися, що вміст ресурсу відповідає вимогам, суверенітет даних не заперечується, а безпека мережі гарантована.

Сьогодні КНР активно працює над тим, щоб створити національний бренд платформи цифрової освіти. Було прийнято рішення зосередитися на п'яти основних функціях:

- навчання учнів;
- викладання вчителів;
- шкільне управління (управління інституціями освіти);
- розширення соціальних можливостей та освітніх інновацій (доступність та інклюзивність цифрової освіти);
- інтеграція різних освітніх платформ на всіх рівнях і сприяння формуванню системи розумної (смарт) освітньої платформи, що охоплює п'ять рівнів країни: загальнодержавний, провінції, міста, округу та школи (інституції освіт) [118].

Найважливіший суспільний продукт системи освіти, який формує важливий бренд цифрової національної освіти та створює нову перевагу в міжнародній конкуренції освіти Китаю. Міністерство освіти КНР випустило сім стандартів для платформ розумної освіти, Департамент науки та інформаційних технологій розробив та стандартизував їх. Таким чином, розробка відповідних стандартів пришвидшить цифровізацію освіти, що, у свою чергу, значно сприятиме модернізації всього освітнього сектору та підвищенню якості освіти. Китай готовий співпрацювати з іншими країнами для розробки міжнародних стандартів, пов'язаних із цифровізацією освіти. Сім стандартів, виданих на

поточному WDEC, охоплюють чотири основні аспекти: платформи, дані, ресурси та цифрову грамотність. Стандарти містять вказівки щодо створення та функціонування платформ розумної освіти. Крім того, вони відіграватимуть значну роль у підтримці безпечного обміну, управління та довгострокового розширення цифрових освітніх ресурсів, а також у сприянні інтеграції інформаційних технологій у систему освіти [118].

Відповідно набуває змін і структура системи постачання освітніх цифрових ресурсів. З точки зору ресурсних послуг базова освіта, професійно-технічна освіта та вища освіта розглядаються як «три горизонталі», а моральне та естетичне виховання, інтелектуальна освіта, фізичне виховання та трудове виховання розглядаються як «три вертикалі» для побудови моделі надання послуг «трьох горизонталей і трьох вертикалей» для рішучої підтримки підготовки до дошкільних уроків, навчання в класі, позашкільних послуг та інших освітніх аспектів.

З точки зору розвитку державних освітніх послуг створюється освітня база даних із вчителями, учнями та навчальними закладами як основна опора, щоб «більше даних систематизувалося, а вчителі та учні виконували менше доручень». Зосереджуючись на послугах із працевлаштування, вступних іспитах, отриманні вчених ступенів і поверненні до Китаю після навчання за кордоном, країна переходить до концепції освітнього адміністрування за принципом «єдиного вікна» для викладачів, студентів і громадськості.

Зосереджуючись на системі платформи, ресурсах даних, мережевій безпеці тощо, актуальним є розробка стандартного і нормативного робочого механізму, який охоплює зв'язки створення проєкту та вибору теми, формулювання та перегляду, реклами та реалізації, просування та застосування. Тобто знову порушується питання робочих рамок для неконтрольованого естетичного об'єкта на етапі формування особистості. Як варіант вирішення проблеми естетичного розвитку пропонується уніфікувати розгортання засобів моніторингу роботи, визначати індикатори моніторингу роботи та стан роботи національної платформи інтелектуальної освіти комплексно, точно та в реальному часі; посилити на державному рівні перевірку вмісту цифрових освітніх ресурсів, однаково організувати онлайн-платформи для проведення

оцінок безпеки, оцінювання та подання документів, а також повністю гарантувати відповідність законодавству, безпечну та стабільну роботу платформи [узагальнено автором на основі джерел 118, 142, 159].

Якщо говорити про інновації, а не сучасний стан, то основне питання, яке виникає, як продовжувати реалізацію стратегічної дії з цифровізації національної освіти та сприяти розвитку цифровізації освіти, щоб досягти нового прогресу та нових проривів.

Перше — це покращити дизайн верхнього рівня цифровізації освіти. Необхідно зміцнювати організаційне керівництво, дотримуватися принципу «головні відповідальні товариші ведуть, а відповідальні товариші безпосередньо це здійснюють», активно планувати ефективні заходи щодо просування стратегічних дій, забезпечувати виконання різноманітних завдань. Потрібно об'єднати зусилля всіх сторін, повною мірою відіграти провідну роль бізнес-департаменту, посилити координацію з функціональним відділом мережевої інформації та побудувати екологію цифрового розвитку освіти з багатосторонньою участю та кількома інвестиціями на основі забезпечення суспільно корисної ознаки освіти. Необхідно поглибити розслідування та дослідження, повною мірою відіграти роль груп експертів і професійних команд, добре попрацювати над теоретичною інтерпретацією стратегічних дій і технічних проривів, проводити поглиблені пілотні демонстрації та постійно відшукувати типові випадки цифровізації в освіті.

Друге — поглибити створення та застосування інтелектуальних освітніх платформ. Необхідно побудувати систему платформи, сприяти поширенню платформи розумної освіти на місцеву територію, побудувати систему платформи розумної освіти, що охоплює п'ять рівнів міністерств, провінцій, міст, округів і шкіл, і сформувати шаблон обслуговування ресурсів, який вертикально донизу та горизонтально до краю. Потрібно поглибити застосування платформи, сприяти розширенню платформи від підтримки онлайн-викладання до підтримки офлайн-класів, а також побудувати нову освітню модель, яка інтегрує онлайн і офлайн; сприяти розширенню платформи від обслуговування вчителів і студентів до служіння соціальним учням і допомога всім людям вчитися все життя. Необхідно підтримувати ключові

завдання, краще обслуговувати працевлаштування студентів коледжу та створювати механізм служби зайнятості, який ніколи не закривається; краще служити відродженню села та розширювати охоплення високоякісних освітніх ресурсів за допомогою цифрових технологій; краще служити «подвійному зменшенню» та використовувати цифрові технології для підвищення ефективності навчання, щоб зменшити навантаження на учнів.

Третє — побудувати великий дата-центр для цифровізації освіти. Створити систему великих даних, що поєднує в собі статичні та динамічні дані, щоб максимально ефективно використовувати їх. Необхідно оптимізувати розподіл освітніх ресурсів із великими даними, широко збирати високоякісні ресурси, реалізувати інтелектуальний поштовх ресурсів через технологію великих даних і реалізувати «навчання студентів відповідно до їхніх здібностей» в епоху цифрових технологій. Необхідно використовувати великі дані для сприяння обміну академічними ресурсами, створити національну бібліотеку академічних ресурсів, яка охоплюватиме дисертації, журнальні статті, патентні стандарти та бібліотечні колекції, і безкоштовно відкрити її для викладачів і студентів університетів. Необхідно використовувати великі дані для сприяння науковому управлінню освітою, сприяти цифровій трансформації адміністративного управління, державних послуг і нагляду за правоохоронними органами, а також використовувати великі дані для сприяння науковому прийняттю рішень, точному управлінню та персоналізованим послугам. Необхідно підтримувати інноваційний розвиток освіти з великими даними, створювати освітні цифрові архіви, всебічно фіксувати інформацію про поведінку учнів, використовувати цифрові технології для поглиблення реформи комплексного оцінювання якості учнів, посилювати застосування освітніх великих даних та будувати нову освітню парадигму, яка адаптується до цифрової епохи.

Четверте — покращити рівень суспільної підтримки цифрової освіти. Необхідно вдосконалити нову інфраструктуру, засновану на інтегрованому розвитку хмари, мережі та технології «блок-чейн», сприяти побудові освітньої приватної мережі, освітньої приватної хмари та цифрового кампусу, а також використовувати нову освітню інфраструктуру для посилення нової кінетичної

енергії, створювати нову пропозицію та обслуговувати новий попит. Необхідно вдосконалити систему стандартів і норм, створити механізм управління розробкою, оприлюдненням, застосуванням і просуванням стандартів і норм, а також сприяти формуванню системи цифрових стандартів освіти з уніфікованими нормами, ефективною координацією та сильною підтримкою. Необхідно посилити моніторинг роботи платформи, побудувати уніфіковану та стандартизовану систему індексів моніторингу роботи, встановити механізм збору та аналізу даних динамічного моніторингу роботи в режимі реального часу, комплексно, об'єктивно та правдиво відображати стан роботи платформи та реалізувати «платформу» (управління, оцінка, обробка даних тощо).

П'яте — це ефективне гарантування мережевої безпеки системи освіти. Необхідно компенсувати недоліки безпеки, стандартизувати керування живою онлайн-викладацькою діяльністю та рішуче виправити поведінку «вибухових онлайн-курсів»; проводити операції «розмінування» та спеціальне керування електронною поштою, зосереджуючись на перевірці спеціальних троянів, програм-вимагачів та фішингових електронних листів для забезпечення безпеки терміналу. Щоб покращити можливості безпеки, зосередьтеся на покращенні безпеки ланцюга постачання та безпеки даних. Встановіть механізм перегляду та подання файлів для освітніх цифрових продуктів, що надходять у кампус, сприяйте подальшій класифікації та класифікації даних системи освіти та покращуйте рівень безпеки мережі. Необхідно підвищити обізнаність викладачів та студентів щодо мережевої безпеки, продовжувати проводити семінари з мережевої безпеки в системі освіти, створити та вдосконалити систему підготовки спеціалістів із мережевої безпеки, добре популяризувати просвітницьку роботу для викладачів та студентів, а також спільно створити хороше мережеве середовище.

Шосте — сприяти міжнародним обмінам і співпраці в цифровій освіті. Необхідно зміцнювати міжнародні обміни, проводити Всесвітню конференцію цифрової освіти на високому рівні, продовжувати проводити такі міжнародні конференції, як Міжнародна конференція зі штучного інтелекту та освіти, Всесвітня конференція МООС та інтернет-освітня конференція, а також побудувати міжнародну платформу обміну цифровою освітою. Необхідно

оприлюднити досвід Китаю, випустити «Синю книгу» китайської розумної освіти, індекс розвитку розумної освіти та стандарти, показати типові випадки цифрової освіти Китаю та надати китайську мудрість для розвитку цифрової освіти. Необхідно поглибити міжнародну співпрацю, створити міжнародні чи регіональні цифрові освітні альянси, створити міжнародні журнали та дослідницькі бази для цифрової освіти, здійснювати поглиблену співпрацю навколо ключових питань цифрової освіти та спільно створювати новий простір і нове бачення для майбутнього цифрової освіти [узагальнено та перекладено автором з джерела 159].

Відповідно до поставлених цілей було розроблено структуру універсальної онлайн-платформи для викладання сучасного мистецтва в школах та університетах Китаю та визначено ефективність цієї медіаплатформи в контексті її порівняння з іншими методиками викладання сучасного мистецтва. Ми наведемо до прикладу одну таку розробку для педагогічних та освітніх коледжів з курсу «Сучасне мистецтво: мультидисциплінарна рамка» для немистецьких спеціальностей майбутніх вчителів.

Сама програма та платформа для неї розроблені на основі моделі оцінки ефективності навчання учнів (Bloom's Taxonomy Model), онлайн-платформи (Spark). Ефективність навчання студентів оцінювали за такими трьома критеріями:

1. Знання — рівень когнітивних здібностей розвитку респондентів.
2. Ставлення — рівень емоційного розвитку респондентів.
3. Навички — рівень психомоторного розвитку респондентів.

Критерії оцінки ефективності навчання студентів передбачають, що рівень когнітивного розвитку студентів демонструє здатність запам'ятовувати та відтворювати вивчений матеріал і знання конкретних фактів, здійснювати їх естетичну оцінку (раціональна компонента естетичного розвитку). Рівень емоційного розвитку (емоційна складова естетичного розвитку) учнів демонструє здатність особистості перетворювати матеріал з однієї форми вираження в іншу, тобто інтерпретувати матеріал. Рівень психомоторного розвитку учнів (діяльнісно-практична складова естетичного розвитку як емоційно-раціонального засвоєння дійсності та її перетворення) свідчить про

вміння використовувати вивчений матеріал у конкретних умовах і нових ситуаціях.

Курс викладався на онлайн-групових заняттях, тривав 110 днів (з 10.07.2021 до 27.10.2021). Статистична похибка результатів експерименту немає перевищувати 2,7 %. Респондентів поділили на 4 групи по 45 осіб у кожній. Кожна група вивчала дисципліну «Сучасне мистецтво: мультидисциплінарна рамка» відповідно до різних методик навчання, визначених віком та спеціальністю:

- Група А — школярі 16–17 років.
- Група В — студенти ВНЗ 18–20 років.
- Група С — студенти ВНЗ віком 18–20 років, які мають художнє спрямування (дизайн, архітектура тощо).
- Група D — аспіранти педагогічної спеціалізації віком 24–25 років.

Для економії місця сама структура курсу буде наведена в додатках.

Розробка та перевірка ефективності навчання цієї платформи були спрямовані на вирішення таких проблем:

- гарантувати кожному відкритий доступ до інформації про різноманітне світове та китайське сучасне мистецтво, окремі мистецькі напрями;
- надати викладачам та студентам доступ до графічних програм окремих напрямів медіамистецтва;
- оптимізувати навчальний процес у форматі онлайн-конференції з китайськими та іноземними викладачами;
- порівняти результати курсу з результатами цього ж курсу за 2018–2019 навчальний рік, коли він викладався офлайн, та визначити, чи відбулися відчутні зміни в естетичному розвитку здобувачів освіти на різних рівнях освіти через цифровізацію курсу.

Було проаналізовано ефективність кількох найпопулярніших методів викладання сучасного мистецтва та порівняно з платформою Spark, розробленою в рамках проєкту, з огляду на реформування та модернізацію системи освіти Китаю, а також мінливу динаміку інформаційно-технологічної спрямованості сучасної китайської педагогіки, особливості та методику викладання сучасного мистецтва в школах та університетах Китаю.

Математично-статистичний аналіз отриманих даних дав змогу визначити розроблену в рамках цього проєкту платформу Spark як найефективнішу методику навчання сучасного мистецтва школярів, студентів та аспірантів різних спеціальностей (56,1 %). Виявлено особливості викладання образотворчого мистецтва в школах і університетах КНР, проаналізовано місце сучасного мистецтва як навчального предмета в освітніх програмах шкіл і ВНЗ. Відзначено позитивні тенденції у формуванні світогляду та критичного мислення, а також розвитку креативності у вивченні сучасного мистецтва.

Створення нової медіаплатформи, здатної охопити всі напрямки світового та китайського сучасного мистецтва, сприятиме розвитку здібностей студентів завдяки різноманітності та різноспрямованості. Це допоможе вчителям підвищити кваліфікацію, а звичайним людям познайомитися зі світом мистецтва ХХ–ХХІ ст. і розширити свій кругозір. Також дасть можливість вплинути на свідомість освіти, а саме естетичний розвиток у Китаї через модернізацію навчальних програм. Це відкриє перспективи підвищення ефективності педагогічної діяльності поза межами вузькоспеціалізованих навчальних курсів, тобто допоможе забезпечити інтегрованість естетичного розвитку за допомогою мультидисциплінарних курсів; покращить якість дистанційного навчання в умовах пандемії.

Дослідження розкрило особливості естетичного розвитку за допомогою викладання сучасного мистецтва в Китаї в різних онлайн та офлайн-навчальних закладах як самостійного предмета та частини освітньої програми. Крім того, розроблену під час дослідження медіаплатформу можна використовувати для естетичного розвитку здобувачів освіти різних рівнів освіти засобами мистецьких та мультидисциплінарних дисциплін в інших країнах, оскільки вона пропонує англomовний функціонал і має відкритий архів, який дозволяє користувачам додавати власні твори мистецтва в особистий обліковий запис, а також пропонувати теми для розповсюдження [узагальнено та наведено за 86].

Наведене вище демонструє реальні можливості для підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР та естетичного розвитку засобами цифрової освіти. З іншого боку, наявна низка

проблем, які потребують вирішення, зокрема і за допомогою запозичення та адаптації міжнародного досвіду та досвіду окремих країн.

3.3. Перспективи обміну досвідом щодо підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР та України

Коли йдеться про обмін досвідом між країнами, постає питання щодо доцільності та можливості таких дій. Критерії, за якими порівнюється допустимість апробації та адаптації таких дій, є індивідуальними для кожного виду діяльності. В педагогіці обмін досвідом є завжди корисним, оскільки він, як мінімум, розширює поле сприйняття проблем, збагачує педагогічну практику, незалежно від інтенсивності застосування тих чи інших методів та педагогічних технологій тощо. Що стосується обміну досвідом у сфері освіти між Україною та КНР, то ці країни мають, по-перше, вже досить тривалий досвід взаємодії в педагогічній практиці, про що свідчать наукові розробки та підписані міжнародні документи, а також практика співпраці між ВНЗ України та КНР [35]; а по-друге, засади естетичного розвитку України та КНР є спільними, не зважаючи на унікальність культур кожної країни.

В підрозділі 2.1., розглядаючи генезу естетичного розвитку в КНР, ми наголошували, що витoki ставлення до естетичного йдуть із європейської філософії, а саме філософії Канта. В науковому розвитку українські дослідники також тяжіють до європейської філософської думки. Спільним є не тільки засади історичного становлення ідей естетичного розвитку, але й сучасні прагнення країн щодо розвитку освіти, естетичного розвитку учнів зокрема, в сучасних умовах, а також проблеми та перешкоди в розбудові цифрової освіти та пошуку місця естетичного розвитку особистості в ній. Якщо ми звернемо увагу на спільні проблеми, то побачимо можливість обміну досвідом між країнами щодо їх вирішення.

Незважаючи на те що сьогодні естетичне виховання стало частиною основної навчальної програми в багатьох країнах, а мистецькі заходи визнаються чи не найпопулярнішим способом естетичного виховання, водночас

образотворче та сценічне мистецтво сприймаються як предмети, що перебувають у межах інституціоналізованого немистецького спрямування в мінімальних обсягах. Навіть з огляду на розлогі дослідження, які зосереджуються на перевагах естетичної освіти та виховання учнів та суспільства в цілому, їх потужну підтримку з боку міжнародних організацій, освіта в мистецтві чи через мистецтво досі є предметом суперечок. На жаль, перевага у сучасному шкільному розкладі надається знанням за певним фахом («важким/фпрофесійним» компетентностям) [85, с.290].

Деякі дослідження показують тенденції скорочення навчального часу та фінансових ресурсів для естетичних предметів [54]. Тому педагоги, освітні організації, а також дослідники відчують потребу наголошувати на важливості естетичного виховання, щоб обґрунтувати виділення обмежених ресурсів на користь мистецьких дисциплін та активностей. Прихильники намагаються підвищити обізнаність потенційних донорів про позитивний вплив мистецької освіти, презентуючи праці відомих дослідників, наприклад «10 причин необхідності викладання мистецтва в школах» Мартіна Зюльха або «10 уроків, які навчають мистецтва» Елліот Айснер [UNESCO. 2006.]. Основні ідеї цих та інших праць у тому, що мистецькі дисципліни та активності формують такі життєво важливі компетентності як:

- вміння робити суб'єктивні судження;
- адаптування до мінливих цілей і знаходження значення в образах;
- розвиток усвідомлення різних ситуацій, множинних перспектив, тонкощів і нюансів;
- набуття нової унікальної форми вираження та емоційного досвіду [49].

До речі, це повністю відповідає і результатам досліджень Е. Хаузен та К. Десантіс, що під час уроків, на яких діти працюють із мистецьким об'єктом, учні розвивають навички, які не пов'язані з мистецтвом, але важливі для їх розвитку [44]. Тому у вирішенні цієї педагогічної проблеми для України може бути корисний досвід КНР, де для циклу дисциплін з особистісного розвитку (до нього включений естетичний та етичний розвиток) має бути виділено в навчальних планах не менше 10 % від запланованого часу. В свою чергу, для

КНР вкрай важливо дотримуватися встановлених вимог, оскільки практика показує їх порушення в деяких випадках [105].

Зміна груп інтересів і зацікавлених сторін є однією з тенденцій останнього часу, особливо в пандемічний та постпандемічний періоди. Крім того, у контексті реформ тривають дебати щодо того, чого навчати, для чого і хто має контролювати навчальну програму. У контексті шкільних реформ усталені форми естетичного виховання сприймаються як такі, що заперечуються реорганізацією предметів у навчальних програмах, а також зміною груп інтересів і зацікавлених сторін, оцінюванням іноземних учнів та встановленням національних стандартів. Реорганізація змісту навчального плану іноді може бути пов'язана з тенденцією до співпраці з митцями, спонсорами, громадами, музеями та іншими нешкільними суб'єктами та зміщенням мистецької та музичної освіти до позашкільних програм.

Через нефіксовану позицію естетичного виховання в навчальній програмі вчителі, які його забезпечують, шукають зовнішньої підтримки, що також відчиняє двері для інших авторів увійти в сферу освіти. «Школи більше не повинні бути одноосібними виконавцями у сфері освіти. Існують тисячі організацій — компаній, культурних організацій будь-якого роду — які хочуть і повинні бути партнерами в освіті» [49]. Деякі автори також порушують питання про доцільність чи недоречність розглядати школу як єдине місце, де має викладатися мистецтво. Дехто з дослідників зауважує, що часто учні знайомляться з музикою всюди, крім школи, тому що музика, яка подобається молоді, не є частиною навчальної програми [48, с.83].

В нормативні вимоги до навчальних програм в Україні [22, 25] та в програми естетичного розвитку в КНР [181, 193] вже включені вимоги щодо співпраці зі стейкхолдерами (зацікавленими групами). Можемо зазначити, що у містах та економічно розвинених районах у цілому ситуація більш-менш прийнятна, але в депресивних, віддалених та дотаційних районах активної співпраці із суб'єктами поза системи формальної освіти не відбувається. Це ставить учнів із цих районів у погіршене становище порівняно з дітьми з міст або більш соціально-економічно розвинутих районів. Для забезпечення доступності до якісних освітніх послуг всіх учнів, не залежно від місця їх

проживання, необхідно впроваджувати програми підтримки для зовнішніх стейкхолдерів, щоб вони були зацікавлені у співробітництві.

Питання встановлення стандартів компетенцій у сфері естетичного розвитку особистості є предметом багатьох дискусій у світлі як національного, так і міжнародного контексту. Більшість країн зараз шукає критерії успішності естетичного розвитку у зв'язку із загальною тенденцією стандартизації освіти, а з іншого боку, у зв'язку із змістовними змінами через цифровізацію [49]. Наприклад, у США було складено Національні стандарти мистецької освіти: кожен молодий американець повинен знати і вміти працювати в мистецтві. Опубліковані стандарти стосуються окремих дисциплін танцю, музики, театру та образотворчого мистецтва. У 2001 році мистецтво було включено як основний навчальний предмет [46]. Але Україна та КНР ще не мають такої практики. Стандарти освіти України [4] містять вимоги до естетичного розвитку, але в межах інших компетентностей, де показниками успішності є мова, цифрова грамотність тощо, а КНР тільки поставила за мету розробити такі стандарти для всіх рівнів освіти [157, 193].

З іншого боку, оцінювання мистецтв у вузькому фокусі на технічній компетентності, професійній підготовці та національній, а також міжнародній конкурентоспроможності студентів і майбутньої робочої сили зазнало значної критики останніми роками. Ще один вплив на дискусію про стандарти та естетичну освіту мають нещодавні міжнародні оцінки навчальних досягнень учнів, такі як Третє міжнародне дослідження з математики та природничих наук (TIMSS), Прогрес у міжнародному дослідженні читацької грамотності (PIRLS) і Дослідження громадянської освіти (CIVED), Міжнародна асоціація з оцінювання навчальних досягнень (IEA) та Програма міжнародного оцінювання знань учнів ОЕСР (PISA), які привертають дедалі більшу увагу зацікавлених сторін у сфері освіти в усьому світі. Результати цих оцінок вплинули на освітні підходи, політику та структуру навчальних програм у розвинутих країнах, а також у країнах, що розвиваються (у будь-якому разі КНР та Україна в освітніх реформах враховують результати зазначених досліджень та думку перелічених міжнародних освітніх організацій).

У той час як низькі досягнення з перевірених основних предметів (які не включали мистецтво), здавалося, підтверджують необхідність запровадження національних стандартів, викладачі мистецтва побоюються, що виключення мистецтв призведе до подальшої маргіналізації. Тому зараз розглядаються дослідження оцінки ефективності виконання в естетичних предметах. Однак, як стверджують експерти, залишається відкритим питання про те, чи можна ефективно перевірити естетичну продуктивність і виміряти її складові, непрямі та довгострокові результати так само, як це можливо у випадку мови чи математики. Крім того, йдеться про право на мистецьку освіту як засіб виправлення (збалансування) та доповнення до вузької спрямованості міжнародних оцінок. Коли освітня реформа дедалі більше і більше просувається до стандартизованого оцінювання, однорідності програм і однорідності цілей, сфера, яка забезпечує баланс між людськими пріоритетами, не повинна розглядатися як маргінальна. На думку укладачів аналітичного звіту ЮНЕСКО, що більший тиск на школи з метою стандартизації, то більша потреба в мистецтві, тих місцях, де відзначаються індивідуальність і продуктивна нестандартність [133, с. 24-56].

Зараз суперечка відбувається між двома баченнями освіти: формалістичним баченням, яке спрямоване на досягнення конкретних результатів навчання, та «романтичним» баченням, яке зосереджується на реалізації відмінних людських можливостей і робить досвід навчання значущим. Наголошується, що учні не мають ідентичних здібностей чи інтересів, і тому школи повинні прагнути до реалізації диференціації та інтеграції, що може не обов'язково відповідати ідеї встановлених стандартів, але точно досягається засобами естетичного розвитку [134].

Дебати про дослідження візуальної культури, естетизації простору, змін підходів до естетики, які обговорювалися раніше в підрозділах 1.1, 2.3, 3.1, 3.2, порушують питання, які мають вирішальне значення для розгляду глобальної інституціоналізації естетичних суб'єктів. Назріла ціла низка проблем, як-то: що вважається мистецтвом, хто це вирішує, яке саме мистецтво викладати в закладах освіти, які були причини того, що уроки мистецтва стали частиною офіційних навчальних програм у всьому світі, чи слід вважати традиційний

«західний канон мистецтва» «універсальною» моделлю естетичного виховання тощо.

В Азіатсько-Тихоокеанському регіоні мистецтво традиційно було невід'ємною частиною повсякденного життя. Неформальна освіта в галузі мистецтва часто набувала форми майстерського учнівства та залучалася до фізичного, емоційного та когнітивного розвитку. Вона також мала за мету поширення цінностей, розуміння природи та засобів вираження. У системі освіти багато країн цього регіону обрали західні моделі. Однак існує занепокоєння, що ці підходи не повністю спираються на багату культуру та мистецтво регіону, а також не захищають його, залишаючи їх поміж «сучасною» моделлю мистецької освіти й знаннями корінного населення та більш інтегрованими й цілісними традиціями мистецтва [71].

Дослідження в Японії, де естетичні предмети були введені в шкільну програму ще в період Мейдзі (1860-ті — 1910-ті), демонструють, що мистецька освіта складалася переважно з ідей, імпортованих із західних суспільств. Ця ситуація змінилася лише в 1960-х роках, коли фокус естетичного виховання почав зміщуватися в бік японських традицій [102, с.8]. Проте нинішні дебати в цій країні йдуть тим же шляхом, що й у західних, і порушують питання інтеграції навчального плану та постмодернізму. Ми вже наголошували на китаєцентриському підході до розвитку естетичного смаку засобами мистецтва в КНР. Це законодавчо закріплено та організаційно підтримується [157].

В Україні ця проблема немає забарвлення міжкультурних протиріч, українське мистецтво традиційно розвивалося в лоні європейського канону, але, з іншого боку, постає питання збереження власної ідентичності та поєднання естетичного розвитку з патріотичним вихованням.

В міжнародному освітянському, соціально-культурологічному та мистецтвознавчому полі дуже мало досліджень мети, змісту, організації та впровадження естетичного виховання в країнах, що розвиваються. Нині науковці дедалі більше ставлять мистецькі освітні програми в контекст розвитку. Результат полягає в тому, що навіть якщо естетичне виховання є частиною національних навчальних програм, місцевим школам може просто бракувати коштів і мотивації викладати мистецтво. Це також може викликати

питання щодо «універсальності» естетичного виховання. Перш ніж ставити питання, як мистецька освіта може бути ефективно використана для цілей розвитку або будь-яких інших цілей, які ще потрібно визначити для різноманітних контекстів, мають бути рамки розуміння того, як мистецтво «функціонує» в різних культурах [72].

Глобалізація, міжнародний фокус на мистецькій освіті також мають низку викликів у контексті здійснення естетичного розвитку. В міжнародній площині ЮНЕСКО виступила з міжнародним закликом сприяти розвитку мистецької освіти та творчості в школі як частини побудови культури миру ще в 1999 році [49]. Відтоді було організовано декілька регіональних зустрічей на цю тему, також у рамках підготовки до Всесвітньої конференції з мистецької освіти (березень 2006). Ці зустрічі зібрали разом національних лідерів у сфері освіти та фахівців із навчальних програм для обговорення цього питання, щоб переконатися, що мистецтву відводиться належне місце в освітніх системах у всьому світі, були проведені дослідження, наприклад, щодо сформованості естетичних компетентностей, на чому ми наголошували раніше.

Крім того, ці дискусії висвітлили певні очікувані результати, цілі, підходи та виклики щодо естетичного виховання. Наприклад, було підкреслено позитивну роль мистецької освіти для незахищених верств населення та в контексті розвитку. Естетичний розвиток був описаний як інструмент просування творчої свободи та демократії [123], а також як двигун розвитку [54]. Також часто наголошується на зв'язку між мистецькою освітою та просуванням загальнолюдських цінностей, сприянням миру, культурному взаєморозумінню та навичкам співпраці й навчання жити разом.

Тому вважається, що естетична освіта має велике значення для побудови міжкультурного розуміння, таким чином сприяючи гармонійному співіснуванню різних мистецьких і культурних фонів і знань у локальному та глобальному контекстах. Поступово сформувався консенсус щодо того, що мистецька освіта впливає на дитину як на академічному, так і на особистому рівні. Згідно з дослідженнями переваг художньої освіти та навчання в цілому, мистецтво відіграє унікальну роль у розвитку конкретних навичок, необхідних для просування кар'єри в науці та техніці, а саме: просторове мислення,

латеральне мислення, творче вирішення проблем, розпізнавання образів, пізнання, концентрація, сприйняття, спілкування та командна робота [49]. Мистецька освіта також має на меті передати культурну спадщину молодим людям, дати їм змогу створити власну мову та сприяти їхньому загальному особистому та емоційному розвитку.

У латиноамериканському регіоні мистецтво в початковій освіті має на меті навчити дітей творчого, відкритого погляду на світ; а в середній освіті вона має на меті навчити розуміти життя та навчити творчості як формі спілкування [72]. В Європі та Північній Америці вважається, що мистецька освіта сприяє формуванню особистості та навичкам міжособистісного спілкування. Творчість і художня мова також відіграли важливу роль у психологічному подоланні постконфліктних ситуацій у цьому регіоні [54]. Азійське бачення художньої освіти наголошує на важливості навчання, що відбувається через мистецтво з точки зору:

- творчих, перцептивних і когнітивних навичок;
- естетичних навичок гармонії, рівноваги, ритму, пропорційності та життєвої сили, а також любові до краси;
- навичок спілкування, командної роботи та обміну інформацією;
- розуміння азійських культур і систем цінностей (ЮНЕСКО 2005: 9).

В країнах Азії, зокрема і КНР, мистецтво використовується інструментально — як навчальний інструмент для інших предметів, таким чином визнаючи численні інтелектуальні здібності, сприяючи когнітивному розвитку та творчому й аналітичному мисленню в різних дисциплінах. Цей підхід також має міцні зв'язки між мистецтвом і культурою, створюючи простір для збереження та популяризації місцевих культурних цінностей та ідентичностей в освіті.

У Європі та Північній Америці (Україна також належить до цієї групи країн) шукають баланс між двома підходами:

- «Освіта в мистецтві» (формування культурного капіталу та ідентичності);
- «Освіта через мистецтво» (мистецтво як засіб досягнення загальних освітніх результатів і навичок) [54].

Інтегровані мистецькі практики, що сприяють розвитку місцевої культури та класичних форм мистецтва, також були запроваджені в деяких країнах, які швидко розвиваються або претендують на такий розвиток, як-то Індія, Південна Корея, Малайзія, Монголія, Пакистан та Сінгапур [68].

Гарантія права на естетичне виховання пов'язана з міжнародними цілями якісної освіти та рівністю освітніх можливостей для всієї молоді. Ця якісна мистецька освіта повинна належним чином відповідати культурним відмінностям, ідентичності та традиціям кожного контексту. Тому спільним питанням для всіх регіонів є: як викладати мистецтво в культурно різноманітних контекстах і відповідно до поточної місцевої та освітньої ситуації. У зв'язку з цим питанням постає багато проблем.

Існують також великі труднощі з пошуком місця для мистецтва в уже перевантаженій навчальній програмі, особливо на рівні середньої школи, і, можливо, через зменшення мистецтва в освіті в результаті зростаючого акценту на технології. У регіонах, що розвиваються, багатьом школам бракує ресурсів, щоб запропонувати програми мистецької освіти. Існує також занепокоєння щодо підготовки вчителів та впровадження й використання нових технологій у мистецтві та художній освіті. Крім того, існують нові вимоги та запити, наприклад, поява «нових естетичних чутливостей, які походять від візуальної та аудіовізуальної культури та більшого визнання людського тіла» [104], цифрової освіти та розширення об'єкта естетичного в сучасному світі. Ми спробували графічно зобразити ці процеси.

Рис. 3.3. Нові запити на втілення естетичного в сучасному світі

В контексті вирішення кадрових питань та фундаментальних гарантій сталого та якісного розвитку естетичного виховання КНР пропонує такі кроки:

- підбір вчителів естетичного виховання;
- постійна оптимізація структури знань і посад вчителів естетичного виховання (зокрема і за рахунок системи підготовки вчителів НТТР, про які йшлося у попередніх підрозділах);
- згладити канали кар'єрного зростання вчителів естетичного виховання.

Розбудова майбутньої структури підготовки вчителів естетичного виховання, з одного боку, вимагає кількісного наповнення педагогічних коледжів. З іншого, впровадники естетичного виховання мають перемагати якісно. Художні коледжі та університети повинні взяти на себе ініціативу, щоб відіграти роль у суспільному добробуті, а також допомогти шкільному естетичному вихованню.

Художні коледжі мають сильних студентів, які розуміються на мистецтві та мають почуття, а початкова та середня школи виконують важливе завдання — «виховувати людей через мораль» з точки зору освіти та навчання. Тому в процесі координації розвитку мистецької освіти в початковій та середній школах мистецькі коледжі повинні взяти на себе головну відповідальність, особливо щодо диверсифікації курсів і методів навчання та засобів, щоб йти в ногу з часом [161].

Аспект, який неможливо оминути увагою, — зміни в естетичному вихованні у зв'язку з розвитком цифрової освіти. У майбутньому ми маємо бути готовими до доцільного використання можливостей і викликів, які приносять великі дані, штучний інтелект і метавсесвіт для розвитку шкільної естетичної освіти. Педагоги-естетики повинні повністю підготуватися до впровадження AR/VR та іншої віртуальної реальності у викладання естетичного виховання, щоб кожен педагог ділився майбутньою інформаційною платформою. Необхідно повною мірою використовувати інформаційні технології, заохочувати школи на всіх рівнях поєднувати нову ситуацію «інтернет + естетичне виховання», інновувати методи викладання естетичного виховання в школах, посилити побудову навчальних платформ на основі мобільного інтернету та інтегрувати їх у курси естетичного виховання середніх шкіл на єдиній збалансованій платформі. На основі стандарту кожна школа активно

розробляє курси естетичного мистецтва, близькі до її власних регіональних культурних особливостей, встановлює механізм стимулювання та заохочує вчителів і учнів створювати більш культурно багаті естетичні освітні роботи онлайн [161]. В цьому аспекті КНР випереджає багато країн світу, і тому її досвід є цінним та цікавим, з іншого боку, наявні практики мають скоріш інструментальний характер, тому для КНР є цікавим досвід України щодо змісту алгоритмів естетичної взаємодії людини та всесвіту, педагогічної взаємодії задля естетичного розвитку.

По суті, унікальною є практика використання соціально-культурних ресурсів та мистецького середовища для естетичного розвитку учнів. Як Україна, Китай має багато естетичних освітніх ресурсів, глибоко прихованих у суспільстві, його культурі, мові, традиціях, одязі тощо, і школи повинні повною мірою використовувати потенційні ресурси в майбутньому. Для подальшої інтеграції різноманітних ресурсів естетичного виховання необхідно створити різні дослідницькі бази естетичного виховання та вивчення механізмів довгострокової співпраці й функціонування, необхідно посилити взаємодію та взаємозв'язок між школами та суспільством, спільно керувати та відкрито співпрацювати, а також формувати атмосферу, де все суспільство піклується та підтримує розвиток естетичного виховання та загальне зростання учнів.

До того може бути залучене і громадське естетичне виховання (естетичний розвиток у суспільстві є не таким очевидним, але формуючим), що підтримує шкільне естетичне виховання «з-за лаштунків», але воно не має входити в конфлікт з наративами інституцій формальної освіти. Співпраця між школами, родинами, громадами та суспільством може стати потужною рушійною силою та освітньою синергією для естетичного розвитку в закладах освіти. Місія громадського естетичного розвитку полягає в тому, щоб скеровувати людей різного віку та верств у громаді до встановлення естетичних цінностей. Учні початкової та середньої школи, як нова сила в громаді, природно відчують «випромінювання» спільнотного естетичного руху, якщо розширення прав і можливостей ідеально пов'язане зі шкільним естетичним розвитком. В цьому випадку ефект буде сильним. Основою інтеграції естетичного розвитку в громаді та шкільного естетичного виховання є

підкреслення різноманітності та гнучкості курсів та заходів естетичного розвитку через реформування, подолання обмежень традиційної класної форми навчання та побудова концепції діяльності «розмаїття, транскордонність, взаємодія та інтеграція» [106, с.82].

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що ідеї естетичного виховання, засновані на їхньому різному культурному середовищі та естетичних конотаціях, часто мають відмінності у фокусі естетичного розвитку. Під впливом пошуку балансу східних і західних думок про естетичний розвиток, конотація та розширення естетичного виховання ще більше уточнюються, а також нові ідеї та практики надаються для теоретичної побудови та практичного дослідження естетичної освіти в сучасних умовах. Поєднуючи досвід та ідеї естетичного розвитку України, КНР та інших країн, особливо в ієрархічній та прогресивній площині в межах навчальних програм для учнів різного віку, стимулюється мотивація учнів та викладачів (діючих та майбутніх) до естетичного розвитку, відбувається поступове напрацювання мультидисциплінарної структури естетичного розвитку. Дисциплінарна інтеграція, законодавство про естетичну освіту / виховання / розвиток, інновації з естетичного розвитку в аудиторній та позааудиторній роботі тощо мають значення для розширення меж розуміння педагогічної діяльності. Глибока інтеграція думок про естетичний розвиток України та Китаю, досвід естетичного виховання сприяє розбудові та інтернаціоналізації естетичного розвитку в обох країнах.

Висновки до Третього Розділу

У Розділі охарактеризовані практичні аспекти підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у КНР. Обґрунтовано, що здійснення заходів з естетичного розвитку учнів та підготовки вчителів до такої діяльності можна об'єднати в дві групи — змістовного впливу (перегляд змісту освіти, розробка навчально-методичного забезпечення для інтегрованого навчання різних дисциплін, розвиток мистецької освіти, налагодження педагогічної взаємодії — відпрацювання педагогічних прийомів з урахуванням вимог естетичного розвитку тощо) та опосередкованого впливу (естетизація освітнього середовища, вирішення проблем доступності до заходів естетичного розвитку, кадрова політика щодо вчителів естетичного виховання, розробка критеріїв оцінювання естетичного розвитку та введення цих критеріїв до системи оцінювання успішності учнів на різних рівнях освіти тощо).

Викладені окремі методи естетичного розвитку учнів, обґрунтована їх популярність та дієвість у системі естетичного розвитку. Визначено, що завдяки ретельно підбраному мистецькому та загальнокультурологічному матеріалу, а також правильній етапізації роботи з цим матеріалом учні здійснюють опрацювання цієї інформації в передбачуваний спосіб. Під час заходів естетичного розвитку в учнів формуються компетентності, які зазвичай безпосередньо не пов'язують із мистецтвом, а саме оціночні судження, творче, інноваційне та критичне мислення. На прикладах продемонстровано, що саме цей концепт було покладено як базис для розробки методичного забезпечення всіх заходів естетичного розвитку мистецькими засобами, і саме тому мистецькі курси вважаються провідними інструментами естетичного розвитку в КНР відповідно до нової Концепції.

Досліджено та з'ясовано, що ідея використання цифрових технологій в освітньому процесі з метою гармонійного, зокрема і естетичного, розвитку учнів у КНР розробляється вже декілька десятиріч, починаючи з 2000-х рр. У 2010-х рр. були напрацьовані окремі методики викладання і технічні платформи для дистанційної освіти. Переломним моментом та міцним поштовхом для розвитку стали 2020–2022 рр., пандемія Covid-19. Від окремих практик система

освіти КНР перейшла на тотальну дистанційну освіту, що потребувало зрушень у розбудові цифрової освіти. У розділі продемонстровано, яким чином на концептуальному та практичному рівнях переплелися два магістральні напрями системи освіти КНР — цифрова освіта та естетичний розвиток як мета освіти.

З'ясовано, що в контексті естетичного розвитку в методах цифрового навчання відображаються такі компоненти естетичного як яскравість образу, інтуїтивна (емоційна) зрозумілість та залученість, поєднання інтелекту, моралі, фізичних здібностей, мистецтва та праці як способу емоційно-раціонального освоєння дійсності, її перетворення, що є віссю естетичного розвитку. Окремо наголошено на необхідності формування в учителів та учнів способу мислення та обізнаності про цифрову безпеку, посиленні управління життєвим циклом освітніх ресурсів, впевненості, що зміст ресурсу навчання відповідає вимогам освіти, а безпека мережі гарантована.

Охарактеризовано зусилля КНР щодо створення національного бренду платформи цифрової освіти, з п'ятьма основними функціями: навчання учнів, викладання вчителів, шкільне управління, розширення соціальних можливостей та освітніх інновацій, формування системи розумної освітньої платформи, що охоплює всі рівні адміністративно-територіальних одиниць країни.

У розділі також розкривається зміст моделі «трьох горизонталей та трьох вертикалей» цифрової освіти в КНР для підтримки підготовки до дошкільних уроків, навчання в класі, позашкільних послуг та інших освітніх заходів та наводяться приклади онлайн освітньої платформи для естетичного розвитку учнів різних рівнів освіти засобами мистецької освіти, а саме курсу «Сучасне мистецтво: міждисциплінарні рамки».

Проаналізовані перспективи обміну досвідом щодо підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР та України. Обґрунтовується, що обмін досвідом буде корисним та вже частково відбувається за такими напрямками:

- питання встановлення стандартів компетенцій у сфері естетичного розвитку особистості;

- залучення стейкхолдерів як учасників естетичного розвитку та гарантування учням доступності до якісних освітніх послуг та соціальних активностей;

- визначення місця предметів, що забезпечують естетичний розвиток, зокрема мистецького спрямування, в шкільному розкладі та в навчальних програмах немистецького спрямування у вищій освіті;

- пошук місця для мистецтва в перевантаженій навчальній програмі, особливо на рівні середньої школи, зменшення мистецтва в освіті через зростаючий акцент на технології;

- визначення «канонів» мистецтва, подолання протиріч та пошук балансу між національним мистецтвом та «загальноновизнаним» мистецтвом;

- використання потенціалу естетичного розвитку для патріотичного виховання, формування емоційно-раціональної залученості до надбань власного народу;

- відповідність якісної мистецької освіти культурним відмінностям, ідентичності та традиціям кожного контексту, викладання мистецтва в культурно різноманітних контекстах і відповідно до поточної освітньої та місцевої ситуації;

- підготовка вчителів, впровадження та використання нових технологій у мистецтві та художній освіті, нові вимоги та запити втілення естетичного у сучасному світі;

- зміни в естетичному вихованні у зв'язку з розвитком цифрової освіти;

- інституційна, кадрова та соціально-економічна підтримка вчителів;

- роль педагогічних вищих навчальних закладів в інституційному та змістовному забезпеченні естетичного розвитку учнів;

- взаємодія вчителів, родини, громади, суспільства в естетичному розвитку учнів.

Визначені в Розділі організаційно-методичні засади підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР, а також засади обміну досвідом щодо вказаної проблематики між Україною та Китаєм можуть збагатити педагогічну науку й освітню практику обох країн.

Основні положення Розділу 3 висвітлені у наступних публікаціях автора дослідження:

1. Цзи Ф., Лі С.. Формування естетичного смаку як складова підготовки майбутніх вчителів: контекст інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка*. 2020. 163 (7). 105-110. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/20-7-163/>. С.105-110
2. Ji Fenlai, Liu Zhijian et al.. Forming of Soft Competencies Educational Process Management Changes (Distance Education). *Society Integration Education*. 2021. Volume VI. 285-292. DOI:10.17770/sie2021vol6.6482 p. 285-292.
3. Цзи Ф.. Мейнстріми естетичного розвитку особистості в умовах криз сучасного світу. *Збірник наукових праць «Педагогічний альманах»*. 2022. 52. 29-35. DOI: <https://doi.org/10/37915/pa.vi52> С.107-113. с. 29-35
4. Цзи Ф.. Зміна концепцій естетичного розвитку учнів під впливом суспільних змін *Сходознавство. Актуальність та перспективи* : тези доп. II Міжнар. наук.-метод. конф., Харків, 19 берез. 2021 р. Харків : ХНПУ. 2021. 93–96.
5. Ji Fenlai. Aesthetic development in the context of education modernization. *Modernization of today's science: experience and trends: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference, Singapore, Republic of Singapore, September 9, 2022.:* European Scientific Platform. 2022. 105-106

ВИСНОВКИ

Опрацювання наукових та нормативних джерел дослідження, порівняння практик, узагальнення результатів наукових розвідок щодо підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у педагогічних вищих навчальних закладах КНР дало підстави зробити такі висновки.

1. Проаналізовано дослідження естетичного розвитку особистості початку XXI ст. та виявлено загальну тенденцію щодо «здогоняючого» характеру існуючих методів естетичного виховання, що відбувається через наявне протиріччя між інформацією, яка необхідна для роботи вчителя з учнями, та передбаченою стандартами освіти наявною у вчителя естетичною інформацією. Це окреслює коло проблем щодо підготовки вчителя до естетичного розвитку учнів. Педагогічні проблеми підготовки вчителя до естетичного розвитку в сучасних реаліях освіти та цифрового суспільства сконцентровані переважно на необхідності відповідати швидким темпам процесів діджиталізації, естетизації навколишнього простору, змінам мистецьких підходів через цифровізацію, масштабним трансформаціям в освіті в пандемічний та постпандемічний період тощо. Все перелічене дотичне до різних типів людської взаємодії, отже, детермінує зміни у педагогічній взаємодії.

Крізь призму нових естетичних концепцій (прикладної естетики, релятивної естетики, естетики послуг тощо) охарактеризовано поняття: «естетичний розвиток», «педагогічна взаємодія», «естетична освіта», «естетична компетентність», «естетичне виховання» тощо; порівняно зазначені категорії в українській та китайській педагогічній літературі, а також у дослідженнях західноєвропейських дослідників. Встановлено, що для китайських авторів властивим є інструментальний, функціональний підходи до розуміння категорій, європейські дослідники тяжіють до «ідеалістичної» позиції у визначенні, українські автори — шукають науковий компроміс, розглядаючи та поєднуючи обидва підходи.

Опрацьовано положення освітнього законодавства КНР та України з позиції визначення нормативного регулювання змісту і форм освіти, що регламентують вимоги до естетичного розвитку учнів як складової підготовки майбутніх вчителів. Здійснений аналіз продемонстрував спільну для обох країн тенденцію — естетичний розвиток визначений як інтегральна компетентність здобувача освіти, наскрізна з позиції міждисциплінарних зв'язків в усіх напрямках підготовки, а не як окремий вид виховання. Це вихідне положення системи освіти необхідно враховувати під час підготовки вчителів за різними галузями знань.

Ґрунтуючись на здійсненому дослідженні наукових та нормативних джерел, визначено магістральні напрями естетичного розвитку особистості в умовах криз сучасного суспільства, а саме: місце естетичного розвитку в різних видах освіти та виховання; вікові, професійні та інші специфічні вимоги до обсягів та змісту інформації, необхідної для естетичного розвитку; потенціал та пошук методів гармонійного естетичного розвитку в умовах цифрової освіти; викладацький та формуючий потенціал нових напрямів естетичних знань, а саме прикладної естетики; неперервність естетичного розвитку на всіх рівнях освіти; державна підтримка програм естетичного розвитку.

2. Досліджено генезу естетичного виховання та визначено місце естетичного розвитку особистості в системі освіти КНР. Встановлено, що історичний розвиток системи естетичного виховання в КНР, саме як системи шкільних та позашкільних заходів з початку ХХ ст., можна поділити на вісім етапів. В цей період естетичне виховання розглядалося як окремий об'єкт педагогічних зусиль або було об'єднано з моральним вихованням, але постійно перебувало під увагою освітян та держави.

Що стосується генези ідеї естетичного розвитку, то вона пройшла шлях від впровадження та популяризації ідей західноєвропейської філософії, зокрема ідей І. Канта, до ворожого сприймання в період Культурної революції, піднесення та чіткого китаєцентризму із початком політики відкритості, сучасна концепція тяжіє до розуміння естетичного розвитку як механізму формування особистості, коли за допомогою вивіреного ідеологічного впливу, навчально-методичного забезпечення та регуляторних заходів сформовані певні

світоглядні позиції, естетичні ідеали, алгоритми емоційно-раціонального освоєння та перетворення дійсності.

На естетичний розвиток особистості в сучасному суспільстві КНР впливають всі рівні освіти, які взаємодіють між собою, аудиторна і позакласна діяльність у взаємодії, загальна освіта та професійна освіта, естетичне виховання в формальній та неформальній освіті, суспільне і сімейне естетичне виховання, пов'язані між собою, стихійний розвиток в інтернет-просторі та вільному спілкуванні.

3. Визначено зміст підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР. Проаналізовано систему підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР та встановлено, що вона складає систему заходів та політики, що здійснюються інституційними структурами формальної та неформальної освіти державного і недержавного секторів, а також навчання на робочому місці, у тісній співпраці з урядами різного рівня управління та департаментами освіти адміністративно-територіальних одиниць, підприємствами та організаціями, громадами, об'єднаннями громадян та суспільством у цілому.

Вимоги до освітніх програм підготовки вчителів у системі формальної освіти регламентуються Міністерством освіти КНР та передбачають, що від змісту навчання 10 % має бути спрямовано на особистісний розвиток, саме в цей обсяг закладено компонент естетичного розвитку разом з етикою. Також мистецька та естетична складові обов'язково представлені у вибіркових (факультативних) освітніх компонентах у програмах для підготовки вчителів. Визначено, що сучасний естетичний розвиток особистості в КНР побудований на зверненні до різних видів сучасного мистецтва та інших продуктів різних сфер життєдіяльності, всіх об'єктів, які здатні викликати естетичне чуття. Для цифрового естетичного розвитку в сучасних умовах властивими є віртуальність об'єктів опанування та їх інтерактивність, ускладнення дій естетичної оцінки при спрощенні функціональної складової.

Базовим навчально-методичним підходом є робота з джерелами. Під час ретельно відібраної серії матеріалів і творів мистецтва способи інтерпретації зображень змінюються передбачуваним чином. Саме цю ідею і покладено в

основу методичного забезпечення естетичного виховання засобами мистецтва в КНР відповідно до нової концепції естетичного розвитку. Слід зазначити, що практичні аспекти підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у КНР поки що перебувають у пошуку методик реалізації. В ситуації визначених теоретичних, концептуальних та ідеологічних напрямів методика реалізації заходів естетичного розвитку ще на етапі експериментального пошуку, а відповідно, етап становлення проходить зміст підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів.

З одного боку, діджиталізація принесла величезну кількість можливостей для розвитку освіти, з іншого — потребує важливих внутрішніх змін. Для естетичного розвитку особистості діджиталізація особистості ставить певні виклики, як-то:

- неконтрольованість естетичного об'єкта на етапі формування особистості (надати учневі підібраний матеріал для формування алгоритмів естетичної оцінки та формування досвіду практично неможливо, інформаційний простір пропонує безліч варіантів, тобто йдеться про концентрацію зусиль не на матеріалі для естетичного опрацювання, а на алгоритмах);

- первинна зовнішня привабливість віртуальних об'єктів, їх відірваність від життя (велика кількість людей «переходить» у віртуальне життя через його привабливість та легкість порівняно з реальним життям);

- методика естетичного виховання в діджитал-освіті (технології розвиваються настільки швидко, що вчителі не встигають опрацювати дедалі нові й нові платформи і можливості, поки буде накопичена доказова база для визнання певних педагогічних методів дієвими, технологічні можливості підуть далеко вперед — отже, методика викладання в діджитал-освіті стає більш інтуїтивною, ніж доказовою, і тут існує дві суперечливі тенденції — свобода творчості педагога у викладанні та ризик необґрунтованої науково-педагогічної взаємодії);

- цифровий розрив (якість освіти та її можливості вже залежать не тільки від особистості викладача та навчально-методичного супроводу, але й потенціалу технічного ресурсу, яким користується учень та вчитель).

4. Обґрунтовано та визначено перспективні напрями обміну досвідом щодо підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів у закладах вищої педагогічної освіти КНР та України. Доведено, що обмін наявними освітніми досягненнями буде корисним і вже частково відбувається за такими напрямами:

- встановлення стандартів компетенцій у сфері естетичного розвитку особистості;

- залучення стейкхолдерів як учасників естетичного розвитку та гарантування учням доступності до якісних освітніх послуг та соціальних активностей;

- визначення місця предметів, що забезпечують естетичний розвиток, зокрема мистецького спрямування, в шкільному розкладі та в навчальних програмах немистецького спрямування у вищій освіті;

- пошук місця для мистецтва в перевантаженій навчальній програмі, особливо на рівні середньої школи, зменшення мистецтва в освіті через зростаючий акцент на технології;

- визначення «канонів» мистецтва, подолання протиріч та пошук балансу між національним мистецтвом та «загальноновизнаним» мистецтвом;

- використання потенціалу естетичного розвитку для патріотичного виховання, формування емоційно-раціональної залученості до надбань власного народу;

- відповідність якісної мистецької освіти культурним відмінностям, ідентичності та традиціям кожного контексту, викладання мистецтва в культурно різноманітних контекстах і відповідно до поточної освітньої та місцевої ситуації;

- підготовка вчителів, впровадження та використання нових технологій у мистецтві та художній освіті; відповідність новим вимогам та запитам втілення естетичного в сучасному світі;

- зміни в естетичному вихованні у зв'язку з розвитком цифрової освіти;

- інституційна, кадрова та соціально-економічна підтримка вчителів;

- роль педагогічних вищих навчальних закладів в інституційному та змістовному забезпеченні естетичного розвитку учнів;

- взаємодія вчителів, родини, громади, суспільства в естетичному розвитку учнів.

Перспективними напрямками подальших розробок вважаємо визначення особливостей підготовки вчителів до естетичного розвитку учнів з огляду на різні дисципліни викладання та рівні освіти; можливі методи та форми взаємодії вчителів зі стейкхолдерами задля соціальної взаємодії з метою естетичного розвитку; розробка цифрових платформ для формування та підтримки належного рівня естетичних компетентностей вчителів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білан І. Дефініції поняття «естетична компетентність» у психолого-педагогічній літературі. InterConf. 2021. № 59. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/13159>
2. Вознюк А.В. Філософські, наукові та освітні алгоритми естетичної діяльності. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред. Дубасенюк О.А., Сидорчук Н.Г. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 90–130.
3. Гребінник Л.В. Німецька мова для вступників до магістратури зі спеціальностей: 8.02020401 «Музична педагогіка і виховання», 8.02020701 «Музичне мистецтво» (за видами), 8.02020201 «Хореографія» (за видами): навчальний посібник для студентів, бакалаврів, аспірантів ВНЗ. 2-е вид., доп. і випр./ за ред. Болгарського А.Г., Гончарова В.І. Київ: Ун-т «Україна», 2012. 163 с.
4. Державні стандарти. Офіційний веб-ресурс Міністерства освіти і науки України. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>
5. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред. Дубасенюк О.А., Сидорчук Н.Г. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 560 с.
6. Ільїн В.В. Національно-духовне в контексті раціональноглобального: Людина і культура. Київ: Парапан, 2003.
7. Зязюн І.А. Естетичні регулятиви педагогічної майстерності. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред. Дубасенюк О.А., Сидорчук Пе.Г. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 14-30.
8. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. та ін. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. Зязюна І.А. 3-тє вид., допов. і переробл. Київ, 2008. 376 с.
9. Калашник Н.Г. Естетичні смаки: їх витоки і формування. Запоріжжя: Просвіта. 2001. 344 с.

10. Карам Ахмед. Сутнісні характеристики феномену «естетична компетентність особистості». Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. Збірник наукових праць. 2019. № 32. URL: <http://10.28925/2311-2409.2019.32>
11. Койчева Т., Галіцан О., Лян Цзе. Критеріальний підхід до формування естетичної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. URL: <http://10.33310/2518-7813-2020-68-1-116-121>
12. Короткий словник актуальних педагогічних термінів / упоряд. Флегонтова Н.М. Київ : КНУТД, 2013. 55 с.
13. Лі Сінъцзе, Цзи Фенлай. Формування естетичного смаку як складова підготовки майбутніх вчителів: контекст інформаційного суспільства. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, 2020. № 163 (7). С. 105–110.
14. Лю Сінътінъ. Естетичне виховання як чинник розвитку особистості майбутнього хореографа. Київ: Український державний ун-т ім. Михайла Драгоманова. 2016. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10885>
15. Масол Л.М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія. Київ: Промінь, 2006. 432 с.
16. Мирончук Н.М. Естетичний аспект педагогічної взаємодії педагога з учнями. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред. Дубасенюк О.А., Сидорчук Н.Г. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 16–21; 297–302.
17. Одерій Л.Є., Роздимаха А.І. Виховання естетичного смаку особистості засобами українського мистецтва. Молодий вчений. 2017. № 9.2 (49.2). С.108–111.
18. Петько Л.В. Англійська мова для студентів-хореографів. Дидактичний матеріал для практичних занять та самостійної роботи студентів з іноземної мови зі спеціальності 6.020202 «Хореографія» : навч. посібник для студентів та викладачів ВНЗ. Київ: Талком, 2016. 169 с.

19. Петько Л.В. Шляхи формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів мистецьких спеціальностей ВНЗ у процесі фахової підготовки. Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини / редкол.: Побірченко Н.С. (гол.ред) та ін. Умань : ПП Жовтий О.О., 2012. № 6. Ч. 3. С. 57–62. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7445>
20. Про викладачів : Закон Китайської Народної Республіки від 31.10.1993 року. URL: http://en.moe.gov.cn/documents/laws_policies/
21. Про вищу освіту : Закон Китайської Народної Республіки від 29.08.1998 року. URL: http://en.moe.gov.cn/documents/laws_policies/
22. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 27 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
23. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898 : станом на 02 верес. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
24. Про загальну середню освіту : Закон України від 13.05.1999 р. № 651-XIV : станом на 18 берез. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text>
25. Про затвердження Вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм : Наказ МОН України від 01.02.2021 р. № 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0454-21#Text>
26. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392 : станом на 01 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п#Text>
27. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ МОН України від 16.07.2018 р. №776. URL: <file:///C:/Users/HP/Downloads/5b7b-b2dcc424a809787929.pdf>
28. Про обов'язкову освіту : Закон Китайської Народної Республіки від 12.04.1986 року. URL: http://en.moe.gov.cn/documents/laws_policies/

29. Про освіту : Закон Китайської Народної Республіки від 18.03.1995 року.
URL: http://en.moe.gov.cn/documents/laws_policies/
30. Разумный В.А. Эстетическое воспитание. Сущность. Формы. Методы. АН СССР. Ин-т философии. Сектор эстетики. Москва: Мысль, 1969. 193 с.
31. Сірант Н. Дитина як суб'єкт естетичного виховання в контексті викликів сьогодення. Гірська школа Українських Карпат. 2018. №19. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8205/1/1183-96-2457-1-10-20191101.pdf>
32. Сидорчук Н.Г. Проблема університетської педагогічної освіти: теоретико-методологічні засади дослідження. Професійна підготовка фахівців: креативний підхід: монографія / за ред. Дубасенюк О.А. Житомир: Вид. Євєнук О.О., 2017. С.82–121.
33. Тернопільська В.І. Довідник з виховної роботи зі студентами: Навчальний посібник. Тернопіль: Вид-во «Богдан», 2014. 184 с.
34. Тернопільська В.І. Теоретичний аспект феномену «естетичні почуття». Наукове електронне видання «Освітологічний дискурс». 2014. № 3 (7). URL: <http://www.od.kubg.edu.ua>
35. Угода між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про взаємне визнання документів про освіту і наукові ступені : Угода Кабінету Міністрів України від 11.12.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156_024#Text
36. Цзи Фенлай. Зміна концепцій естетичного розвитку учнів під впливом суспільних змін. Сходознавство. Актуальність та перспективи : тези доп. II Міжнар. наук.-метод. конф., м. Харків, 19 берез. 2021 р.; уклад.: Руда Н.В., Ямпольська Л.М. Харків: Нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2021. С. 93–96.
37. Цзи Фенлай. Естетична підготовка вчителів в сучасній КНР: чому це знову важливо. Сходознавство. Актуальність та перспективи: Електронне видання: матеріали доп. IV Міжнар. наук.-метод. конф., Ч. 1, 24 берез. 2023 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2023. С.132–135.
38. Цзи Фенлай, Лі Сінцзе, Тарарак Н.Г. Можливості прикладної естетики у професійній діяльності викладачів. «Вісник Національного університету

- “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка». Серія: Педагогічні науки. 2019. № 157. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/visnik-n157/a>
- 39.Цзи Фенлай. Мейнстріми естетичного розвитку особистості в умовах криз сучасного світу. Збірник наукових праць «Педагогічний альманах». № 52 (2022). С. 29–35. URL: <https://doi.org/10/37915/pa.vi52>
- 40.Цзи Фенлай. Роль естетики у професійній діяльності викладачів. Матеріали III Міжнар. науково-практ. конф. «Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності та майбутнього», м. Чернігів, 11–12 квіт. 2019 р. 234 с.
- 41.Цзи Фенлай. Сучасні підходи до змісту естетичного розвитку учнів. Матеріали I Всеукр. науково-практ. конф. «Фізичне виховання та спорт в закладах вищої освіти», м. Харків, 22 трав. 2020 р.
- 42.Цзи Фенлай. Тези доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти», м. Чернігів, 23–24 квіт. 2020 р.
- 43.Цимбалюк І.М. Психологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Рівне: Принт Хауз, 2003. 136 с.
- 44.Abigail Housen. Art Viewing and Aesthetic Development: Designing for the Viewer. 2009. URL: <http://emily-lessonslearning.blogspot.com/2009/08/article-in-review-aesthetic-thought.html>
- 45.About Ministry of Education of the People’s Republic of China. Website of Ministry of Education of the People’s Republic of China. URL: http://en.moe.gov.cn/about_MOE/affiliated_institutions/
- 46.Aesthetic and Artistic Education in Schools. URL: <https://en.unesco.org/creativity/policy-monitoring-platform/aesthetic-artistic-education>
- 47.Aesthetic Education in Chinese Schools. Scholarly Community Encyclopedia. URL: <https://encyclopedia.pub/entry/42875>
- 48.Alzahrani MA. The learning experience of international students in Canada: progressive educational theory and passive learning styles. English Lang Teach. 2018. No. 11(7). P. 76–85.

49. Amadio Massimo, Truong Nhung, Tschurenev Jana. Instructional time and the place of aesthetic education in school curricula at the beginning of the twenty-first century. 2006. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146280>
50. Amirzhanova A., Tolmacheva G. Development of the method of collective analysis in the system of teaching the discipline “history of art” (case method). *Int J Exp Educ*. 2017. No. 5. P. 23–50.
51. An Opinion on Strengthening Primary and Secondary School Teacher Training. Website of Ministry of Education of the People’s Republic of China. 2011. URL: <http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/s4559/201101/114220.html> (in Chinese).
52. A Notification on Undertaking and Assigning Training Task of the National Teacher Training Project. Shaanxi Province Core Teacher Training and Kindergarten Teacher Training Program. Education Department of Shaanxi Provincial Government. 2012. URL: <http://www.snedu.gov.cn/news/jiaoyutingwenjian/201207/18/5187.html> (in Chinese).
53. A Notification on Undertaking and Assigning Training Task of the National Teacher Training Project Education. Shaanxi Province Core Teacher Training Program. Department of Shaanxi Provincial Government. 2013. URL: http://sxsyxw.yanxiu.com/2013/xiangmudongtai_0812/264.html (in Chinese).
54. Artistic Practices and Techniques from Europe and North America Favouring Social Cohesion and Peace: the discussions and reflections from the Regional Conference on Arts Education in Europe and North America, Helsinki, Finland, 9-12 August 2003. Paris: UNESCO, 2003.
55. Arts and Humanities in Higher Education. 2019. URL: <https://journals.sagepub.com/home/ahh#>
56. Bai Y.Y. From “Cultivating Temperament” to “Quality Education” A Study on the development of Aesthetic Education in the 20th Century. *Art Educ*. 2021. No. 12. P. 252–255.
57. Bao W. COVID -19 and online teaching in higher education: A case study of Peking University. *Human Behavior and Emerging Technologies*. 2020. No. 2 (2). P. 113–115. URL: <https://doi.org/10.1002/hbe2.191>

58. Belas Oliver. Aesthetic education: Recent thoughts on old problems. BERA. 2019. URL: <https://www.bera.ac.uk/blog/aesthetic-education-recent-thoughts-old-problems>
59. Black J., Castro J., Lin C. Youth practices in digital arts and new media: learning in formal and informal settings. Berlin: Springer, 2015. URL: <https://link.springer.com/book/10.1057/9781137475176>
60. Caiman C. & Jakobson B. The role of art practice in elementary school science. *Science & Education*. 2019. No. 28(1-2). P. 153–175. URL: <https://doi.org/10.1007/s11191-019-00036-2>
61. Chen Jie attends international seminar on lifelong learning. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2023. URL: http://en.moe.gov.cn/news/press_releases/202304/t20230426_1057307.html
62. Chen X. Teacher Education and Teacher Training in China. *Perspectives In Learning*. 2001. Vol. 2. P. 56–61. URL: <http://csuepress.columbusstate.edu/pil/vol2/iss1/13>
63. Chen X.M. and Wang Z.M. A survey of teacher training in the stage of compulsory education: Current status, problems and suggestions. *Kaifang Jiaoyu Yanjiu (Open Education Research)*. 2013. Vol. 19, No. 4. P. 11–19.
64. China issues guideline to reduce burden of teachers. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. URL: http://en.moe.gov.cn/documents/laws_policies/
65. Chu J.H., Loyalka P., Chu J., Qu Q.H., Shi Y.J., Li G.R. and Rozelle S. The impact of teacher credentials on student achievement in China. *China Economic Review*. 2015. Vol. 36. P. 14–24.
66. CNAES releases smart education-themed bluebook and development index report. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2023. URL: <http://www.moe.gov.cn/was5/web/search?channelid=254028>
67. Denac Olga. The Significance and Role of Aesthetic Education in Schooling. *Creative Education*. 2014. Vol. 05, No.19. Article ID: 51211. 5 p. URL: <https://10.4236/ce.2014.519190>

68. Diepreye F.F., Odukoya J.A. The impact of passive and active teaching methods on students' learning among secondary school students in Yenagoa, Bayelsa State. *Journal of Physics: Conference Series*. 2019. Vol. 1378, No. 2. URL: <https://10.1088/1742-6596/1378/2/022099>
69. Dou X. The problems and reform of art and design education in colleges and universities in China. *Creat Educ*. 2015. No. 6(20). 5 p.
70. Du W. Prospect on aesthetic theory research. *Academic Journal of Zhejiang Normal University*. 1998. No. 4.
71. Educating for Creativity: Bringing the Arts and Culture into Asian Education: report of the Asian Regional Symposia on Arts Education "Measuring the Impact of Arts in Education", Hong Kong SAR, China, 9-11 January 2004. Bangkok: UNESCO, 2005.
72. Education: From disruption to recovery. UNESCO. 2021. URL: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/>
73. Feijoo C., Fernández J., Arenal A., Armuña C., Ramos S. Educational technologies in China. Pre-and post-pandemic lessons (No. JRC124648). Jt Res Centre (Seville site). 2021. 202 p.
74. Gao H. The value and a preliminary study of the integration of traditional Chinese painting and calligraphy & modern and contemporary art in primary school art teaching. *Int Educ Stud*. 2019. No. 12(6). P. 75–82.
75. Girod M. & Wong D. An aesthetic (deweyan) perspective on science learning: Case studies of three fourth graders. *The Elementary School Journal*. 2002. No. 102(3). P. 199–224. URL: <https://doi.org/10.1086/499700>
76. He D.C. Important Educational Documents of the People's Republic of China (1949–1975). Hainan Publishing House: Haikou, China, 1998.
77. Heckman J. and J.J. Yi. "Human capital, economic growth, and inequality in China". NBER Working Paper. National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA. 2012. No. 18100.
78. He Y. and X.X. Chen. "An investigation on the needs of teacher training for rural primary school core English teachers in Gansu Province". *Jilinsheng*

- Jiaoyu Xueyuan Xuebao (Journal of Educational Institute of Jilin Province). 2014. Vol. 1, No. 30. P. 86–90.
79. Hongyan Liu, Chengfang Liu, Fang Chang, Prashant Loyalka. Implementation of Teacher Training in China and Its Policy Implications. *China & World Economy*. 2016. Vol. 24, No. 3. P. 86–104. URL: https://fsi-live.s3.us-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/liu_et_al-2016-china_26_world_economy_1.pdf
80. Huang J.X., Lin M.M. Marxist Aesthetic Education View and School Aesthetic Education Construction in the New Era. *J. Party Sch. CPC Fujian Prov. Comm. Fujian Adm. Coll.* 2021. No. 4. P. 22–29.
81. Hu Y.X., Lin Z. Literature and Art Construction in the Soviet Area and its Influence. *Sichuan Drama*. 2014. No. 11. P. 25–28.
82. International Institute of Applied Aesthetics. 2021. URL: <http://cargocollective.com/appliedaesthetics/What-is-Applied-Aesthetics>
83. Ji Fenlai. Aesthetic development in the context of education modernization. *Modernization of today's science: experience and trends: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference, September 9, 2022*. Singapore, Republic of Singapore: European Scientific Platform. URL: <https://10.36074/scientia-09.09.2022>
84. Ji Fenlai. Ethical Competences of Teachers: Accents and Contents: theses of the report at the 3-rd International Ethics Congress, Ankara, Turkey, October 10-12, 2021.
85. Ji Fenlai, Kalashnyk Nadiia, Chernovol-Tkachenko Raisa, Li Sinje, Liu Zhi-jian. Forming of Soft Competencies Educational Process Management Changes (Distance Education). *SOCIETY INTEGRATION EDUCATION: Proceedings of the International Scientific Conference, May 2021*. Vol. 6. P. 285–292. URL: <https://10.17770/sie2021vol6.6482>
86. Jing Yang. Chinese contemporary art teachers' professional development in the 20th and 21st centuries within the multicultural framework. 2022. URL: <https://doi.org/10.1186/s40494-022-00692-8>
87. Kang J.H., Lee J.Y. Reviewing discussions on culture and curriculum in contemporary art education. *Korean J Teacher Educ.* 2018. No. 34(3). P. 39–66.

88. Karin DeSantis and Abigail Housen. A Brief Guide to Developmental Theory and Aesthetic Development. LESSONS IN LEARNING: DEWEY DILEMMAS AND OTHER EDUCATIONAL CONUNDRUMS. 2009. URL: <http://emily-lessonsinlearning.blogspot.com/2009/08/stages-of-aesthetic-development-by.html>
89. Kárpáti A. Art education in Central and Eastern Europe. In: The International Encyclopedia of Art and Design Education. National Art Education Association. 2019. P. 1–17.
90. Kertz-Welzel, A. Encyclopedia of Educational Philosophy and Theory/ Ed. Peters M. Singapore: Springer, 2019.
91. Kertz-Welzel A. In Search of the Sense and the Senses: Aesthetic Education in Germany and the United States. *J. Aesthetic Educ.* 2005. No. 39. P. 102–114.
92. Ker Y., Chotpradit T., O'Connor S.J., Soon S., Abdullah S., Nelson R., Campos P.F., Taylor N.A., Mahamood M., Chua L., Miksic J.N., Clark J., Say J., Bin Tajudeen I., Singhalampong E., Sambrani C., Villaruz B.E.S., Wright A. Teaching the history of modern and contemporary art of Southeast Asia. *Southeast Now.* 2020. No. 4(1). P. 101–203.
93. Kini-Singh A. Art Education in the Time of a Pandemic. *Encountering Design Education Online.* 2020. URL: http://www.unboundjournal.in/wpcontent/uploads/2020/08/Amita_Kini-Singh_03_Critiques.pdf
94. Kolgushkin T.Y., Zhuravleva E.V. "Soft power" of China: Theoretical aspect. In: *Dialogue of Civilizations: East-West.* Moscow: Peoples' Friendship University of Russia (RUDN University), 2018. P. 402–416.
95. Lave J., Wenger E. *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation.* Cambridge: Cambridge University Press, 1991. ISBN 978-0-521-42374-8.; first published in 1990 as Institute for Research on Learning report. URL: https://books.google.com.ua/books?id=CAVIOrW3vYAC&redir_esc=y
96. Law and documents. Statistic. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2022. URL: http://en.moe.gov.cn/documents/laws_policies/

- 97.Li Linman, Abbasi Najam ul Hasan. Aesthetic Education in China. International J. Soc. Sci. & Education. 2013. Vol. 4, Issue 1. URL: <https://www.ijsse.com/sites/default/files/issues/2013/v4i1/abstract/Abstract-28.pdf>
- 98.Liu Y. Chinese higher education reform under the wave of MOOC. HESS. 2015. No. 9(3). P. 23–74.
- 99.Ma D. Teacher training in music education during the war period and before the founding of New China (1936–1949). Music. Educ. China. 2000. No. 7. No. 33–35.
- 100.Markin P. China's Creative Clusters, Contemporary Art, and the Global Art Market. Shanghai: East China Normal University, 2012. URL: https://www.researchgate.net/publication/299469924_China's_Creative_Clusters_Contemporary_Art_and_the_Global_Art_Market
- 101.Martikainen J., Hujala A., Laulainen S. Embodied reflection of images as an arts-based research method: teaching experiment in higher education. Interchange. 2022. No. 53. P. 75–97.
- 102.Masuda K. A Historical Overview of Art Education in Japan. The Journal of Aesthetic Education (Symposium: Aesthetic Education in Japan Today). 2003. No. 37 (Winter). P. 3–11.
- 103.McConnell D. E-learning in Chinese higher education: the view from inside. High Educ. 2018. No. 75(6). P. 1031–1045.
- 104.Methods, Contents and Teaching of Arts Education in Latin America and the Caribbean: main conclusions of the Regional Conference on Arts Education in Latin America and the Caribbean, Uberaba, Brazil, 16–19 October 2001. Paris: UNESCO.
- 105.MOE. Website of Chinese Government Scholarships for Studies. 2022. URL: <https://www.campuschina.org/happenings/experience.html/>
- 106.Mok K.H., Wu A.M. Higher education, changing labour market and social mobility in the era of massification in China. J Educ Work. 2016. No. 29 (1). P. 77–97.
- 107.Moshagen M. & Thielsch M.T. Facets of visual aesthetics. International Journal of Human-Computer Studies. 2010. No. 68 (10). P. 386–399.

108. National Bureau of Statistics of China: China National Statistical Yearbook. Beijing: China Statistical Press, 2021 (in Chinese). URL: <http://www.stats.gov.cn/sj/ndsj/2021/indexeh.htm>
109. National School Art Education Development Plan (2001–2010). Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. URL: http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_795/200205/t20020513_80694.htm
110. «National Teacher Training Plan» Curriculum Standards (Test). Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2012. URL: <http://www.sdchild.com/wjgg/2012-11-20/23559.html> (in Chinese).
111. Notification on the implementation of the National Primary and Secondary School Teacher Training Program. Website of The State Council of the People's Republic of China. 2010. URL: http://www.gov.cn/zwggk/2010-06/30/content_1642031.htm (in Chinese).
112. Number of Non-government Schools, Educational Personnel and Full-time Teachers by Type and Level. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2021. URL: <http://en.moe.gov.cn/documents/statistics/2021/national/>
113. Number of Schools, Educational Personnel and Full-time Teachers by Type and Level. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2021. URL: <http://en.moe.gov.cn/documents/statistics/2021/national/>
114. Number of Students of Formal Education by Type and Level. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2021. URL: <http://en.moe.gov.cn/documents/statistics/2021/national/>
115. Number of Students of Non-government Education by Type and Level. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2021. URL: <http://en.moe.gov.cn/documents/statistics/2021/national/>
116. On Comprehensively Strengthening and Improving School Aesthetic Education Work. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2015. URL: http://www.moe.gov.cn/jyb_xxgk/moe_1777/moe_1778/201509/t20150928_211095.html

117. Overview of Aesthetic Development. The Journal of Visual Thinking Strategies. URL: <https://vtshome.org/aesthetic-development/>
118. Releases standards for smart education platforms. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. <http://www.moe.gov.cn/was5/web/search?channelid=254028&searchword=digital&page=3>
119. Renews agreements on digital education with big telecom companies. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2023. URL: http://en.moe.gov.cn/news/press_releases/202302/t20230214_1044468.html
120. Review the Development and Evolution of Aesthetic Education in Chinese Schools from a Policy Perspective. MDPI. 2023. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/6/5275>
121. Review the Development and Evolution of Aesthetic Education in Chinese Schools from a Policy Perspective. Sustainability. 2020. No. 15(6). P. 52–75. URL: <https://doi.org/10.3390/su15065275>
122. Schulte B. Digital technologies for education in China: National ambitions meet local realities. In: Serve the people. Innovation and IT in China's development agenda. Mercator Institute for China Studies. 2018. P. 31–38.
123. Shields Patricia M. The Community of Inquiry: Classical Pragmatism and Public Administration. Administration & Society. 2003. No. 35 (5). P. 510–538. ISSN 0095-3997. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0095399703256160>
124. Shu X.C. Materials on the History of Modern Chinese Education. Beijing, China: People Education Press, 1985.
125. Snapshot A. Education in China. OECD 2016. OECD PUBLISHING, 2, rue André-Pascal, 75775 PARIS CEDEX 16. 68 p.
126. Stages of Aesthetic Development by Abigail Housen. An independent study for the Iupui museum studies graduate program. August 2, 2000. URL: <http://emily-lessonsinlearning.blogspot.com/2009/08/stages-of-aesthetic-development-by.html>

- 127.State Council issues guidelines for reform of high school education. Website of Ministry of Education of the People’s Republic of China. URL: http://en.moe.gov.cn/documents/laws_policies/
- 128.Statistical report on China’s educational achievements in 2022. Website of Ministry of Education of the People’s Republic of China. 2023. URL: http://en.moe.gov.cn/documents/reports/202304/t20230403_1054100.html
- 129.Taggart G., Whitby K. and C. Sharp. Curriculum and Progression in the Arts: An International Study. International Review of Curriculum and Assessment Frameworks. Final Report. United Kingdom: National Foundation for Educational Research, Qualifications and Curriculum Authority, 2004.
- 130.Tarasov A. Modern problems of improving the quality of teacher training in China. News Volgograd State Pedagogic University. 2019. No. 9(142). P. 84–88.
- 131.Transmissions and Transformations: Learning Through the Arts in Asia: conference materials, New Delhi, India, 21–24 March 2005. Paris: UNESCO, 2005.
- 132.Travis C., Von Lünen A. The digital arts and humanities: neogeography, social media and big data integrations and applications. Berlin: Springer, 2016.
- 133.Trefnger D.J., Schoonover P.F., Selby E.C. Educating for creativity & innovation: a comprehensive guide for research-based practice. Routledge, 2013. 306 p.
- 134.Venturelli S. From the Information Economy to the Creative Economy: Moving Culture to the Center of International Public Policy: Paper prepared for the Center for Arts and Culture. 2000. P.34-39
- 135.Viren Swami, Adrian Furnham. Personality and aesthetic experiences. 2016. URL: https://www.researchgate.net/publication/290653742_Personality_and_aesthetic_experiences
- 136.Walden L. The new generation: contemporary Chinese art in the diaspora. J Contemp Chin Art. 2021. No. 9 (1). P. 1–8.

137. Wallace Danny P. Knowledge management: Historical and cross-disciplinary themes. Westport, Connecticut: Libraries Unlimited, 2007. ISBN: 978-1-59158-502-2. URL: [https://books.google.com.ua/books?id=printsec=frontcover&q=&redir_esc=y#v=onepage&q=cultivating%20communities%20of%](https://books.google.com.ua/books?id=printsec=frontcover&q=&redir_esc=y#v=onepage&q=cultivating%20communities%20of%20)
138. Walling D.R. Rethinking Visual Arts Education: A Convergence of Influences. Phi Delta Kappan. No. 82. P. 626–631.
139. Wang Xuxiao. Aesthetic Education and the Comprehensive Development Of Human. China People University. 2018. URL: <https://www.cgie.org/blog/resources/papers-publications/aesthetic-education-humans-comprehensive-development/>
140. Wang X.X. The Aesthetic education and the comprehensive development of man. Academic Journal of Henan Education College. 2009. No. 3. P. 24–29.
141. WDEC announces initiative to establish World Digital Education Alliance. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2022. URL: http://en.moe.gov.cn/news/press_releases/202302/t20230214_1044469.html#:~:text=The%20initiative%20aims%20to%20fulfill%20the%20UN%20Sustainable,and%20create%20a%20new%20environment%20for%20smart%20education
142. WDEC session on smart education evaluation successfully concludes. Website of Ministry of Education of the People's Republic of China. 2023. URL: http://en.moe.gov.cn/news/press_releases/202302/t20230220_1046074.html
143. Wenger Etienne, McDermott Richard, Snyder William M. Cultivating Communities of Practice (Hardcover). Harvard Business Press; 1 edition. 2002. ISBN: 978-1-57851-330-7. URL: https://books.google.com.ua/books?id=m1x-ZuNq9RygC&dq=cultivating+communities+of+practice&printsec=frontcover&q=&redir_esc=y#v=onepage&q=cultivating%20communities%20of%20practice&f=fals
144. Xiao-Hui Zhu. Aesthetic imperatives for engineering education and healthy personality development: materials from 8th International Conference on Com-

- puter Science & Education, Colombo. 2013. P. 1053–1057. URL: <https://10.1109/ICCSE.2013.6554069>
145. Yang G.M., Suchan T. The cultural revolution and contemporary. Chinese art. Art Educ. 2009. No. 62(6). P. 25–32.
146. Yang H. China Aesthetic Education Yearbook 2013. Beijing, China: Peking University Press, 2014. 28 p.
147. Yang J. Chinese contemporary art teachers' professional development in the 20th and 21st centuries within the multicultural framework. Herit Sci. 2022. No. 10 (1). 56 p. URL: <https://doi.org/10.1186/s40494-022-00692-8>
148. Yan T. The Evolution of Music Education Values in China's General Schools in the Late Qing and Early Republican Periods. Changsha, China: Master's Thesis, Hunan Normal University, 2011.
149. Yao Y. China's modern image—contemporary Chinese art. J Cult Res. 2017. No. 21(1). P. 51–75.
150. Ye Y.T. Design and implementation of digital art teaching system based on interactive virtual technology. Int J Emerg Technol Learn. 2016. No. 11(11). P. 49–54.
151. Zhao L.L. & Wang H. et al. Aesthetic education of China in 100 years. Higher Education Press. 2006. No. 234. P. 239–240.
152. Zhytnik T., Liapunova V., Varina H., & Kobylnik L. Artistic and aesthetic senior preschool age child development: Organizational and management block. Revista Eduweb. 2022. No. 16 (3). P. 285–293. URL: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.03.21>
153. 怀育人之初心，向变化之未来！2022紫荆教育论坛将于8月27日举行。（Задумайте початковий намір освіти людей, до майбутнього змін! Освітній форум Bauhinia 2022 відбудеться 27 серпня.）. URL: https://news.eol.cn/yaowen/202208/t20220824_2242559.shtml
154. 2021全国高校研招工作教育论坛在京召开。（У 2021 році в Пекіні відбувся Національний освітній форум з найму на роботу в коледжі.）. URL: https://kaoyan.eol.cn/nnews/202112/t20211231_2198364.shtml

- 155.雷朝滋：深入学习贯彻党的二十大精神 扎实推进教育数字化. Лей Чаозі: Поглиблене вивчення та реалізація духу 20-го національного з'їзду Комуністичної партії Китаю та рішуче сприяння цифровізації освіти.). URL: https://news.eol.cn/xueshu/hui/202212/t20221208_2260109.shtml
- 156.作者：教育部科学技术与信息化司司长 雷朝滋. (Лей Чаозі, директор Департаменту науки, технологій та інформаційних технологій Міністерства освіти.). URL: https://news.eol.cn/xueshu/hui/202212/t20221208_2260109.shtml
- 157.中共中央办公厅 国务院办公厅印发《关于全面加强和改进新时代学校美育工作的意见》. (Генеральний офіс Центрального комітету Комуністичної партії Китаю та Генеральний офіс Державної ради видали «Погляди щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в новій епосі»). URL: http://www.moe.gov.cn/jyb_xxgk/moe_1777/moe_1778/202010/t20201015_494794.html
- 158.郭东明：推动构建人类命运共同体 深化高等工程教育国际合作育人. (Го Дунмін: Сприяння побудові спільноти спільного майбутнього для людства, поглиблення міжнародного співробітництва у сфері вищої інженерної освіти та навчання талантів.). URL: https://news.eol.cn/xueshu/hui/202212/t20221205_2259427.shtml
- 159.2022年北京大学—柏林自由大学孔子学院理事会议举行. (Відбулося засідання Ради Пекінського університету – Вільного університету Берліна Інституту Конфуція 2022 р.). URL: https://news.eol.cn/dongtai/202212/t202212_2259379.shtml
- 160.关于教师的那些数字和新政. (Ці цифри та Новий курс про вчителів.). URL: https://news.eol.cn/yaowen/202209/t20220910_2245147.shtml
- 161.首份《中国美育发展研究报告 (2020-2022) 》发布. (Опубліковано перший «Звіт про дослідження розвитку естетичної освіти в Китаї (2020-2022)»). URL: https://www.eol.cn/news/yaowen/202212/t20221213_2261033.shtml

- 162.线上教育不是一个新话题，但对于艺术类教育课来说，大部分远程音视频软件还无法满足师生。.(Навчальний план Міністерства освіти Китаю. Викладач музики.). URL: <https://www.iyiou.com/analysis/20200220123771>
- 163.试论侗族大歌的演唱特点. 2011. (Про особливості співу великих пісень народності Донг. 2011). URL: <https://www.docin.com/p-261716982.html>
- 164.通识课程 《古典音乐大师. 2019. (Загальні дослідження «Майстри класичної музики». 2019). URL: <https://gesc.whu.edu.cn/info/1017/1802.htm>
- 165.音教学院教工第三党支部集体学习《关于加强和改进新时代师德师风建设的实施意见》. (Відділення коледжу факультету музичної освіти колективно вивчило «Погляди щодо впровадження зміцнення та покращення побудови моральності та стилю вчителів у нову еру»). URL: <http://yj.xacom.edu.cn/info/1033/4287.htm>
- 166.高建进。 教育机构音乐教育新体制的由来与发展方向：《国家教育体制改革框架下的实验——音乐教育新体制培训班（教材内用）》——强调小学习小组 中央音乐学院音乐教育研究所内部使用资料。北京 2013。 01 号。 页198. (Гао Цзяньцзін. Виникнення та напрямок розвитку нової системи музичної освіти в навчальних закладах: «Експерименти в рамках реформи національної системи освіти – Навчальні класи за новою системою музичної освіти (для використання в підручниках)» – акцент на малих навчальних групах; Дослідження музичної освіти в Центральній консерваторії музики для внутрішнього використання. Пекін. 2013. Вип. 01. 198 с.).
- 167.高等院校音乐教育专业课程设置与教学模式现状分析. (Аналіз поточної ситуації щодо формування навчальних планів та режиму викладання музичної спеціальності в коледжах та університетах.). URL: http://kyc.t-suzh.com/_ _ l o s a l / 7 / В 9 / F2/7947632E6C4C053E5BEAAED23CE_7F96A327_63372.pdf
- 168.范真璇. 音乐中的绘画,绘画中的音乐——二十世纪美术流派对音乐创作的影响. 黄河之声. 2018. (Фань Чженьсюань. Живопис у музиці, музика в

- живописі - вплив різних жанрів мистецтва на музичну творчість у 20 столітті. *Голос Хуанхе*. 2018.). URL: <http://kns-cnki-net-s.vpn.nua.edu.cn:8118/KXReader/Detail?invoice=nX33wq7qB7WKvteXOT-fk%2BijrybEf4PD9zWjM5FWUjkhWEXKlLdj59m4ozkLRtFP5SPPK9zdk-KOTmKck20sfuG0NkS2nA3kU2V7AsEg%2BdFm%2FaW66%2FJoS4c-cgnz4bH02RwcBCBhDqXKLXyn1Eni%2B8UZGr8tMCzTECD%2BA1oy5O-q6Fg%3D&DBCODE=CJFD&FileName=HHZS201804035&TABLEName=cjfdlast2018&nonce=855EC9A08471434DA3C11DDC64267DBE&uid=&TIMESTAMP=1658494873790>
169. 香港中文大学(深圳)获批. 2014. (Chinese University of Hong Kong, Shenzhen is officially approved. *Education News*. 2014.). URL: http://www.moe.gov.cn/jyb_xwfb/s5147/201404/t20140429_167747.html
170. 习近平出席全国教育大会并发表重要讲话. *新华社*. 2018. (Сі Цзіньпін взяв участь у Національній освітній конференції та виголосив важливу промову. *Агентство Сінхуа*. 2018.) URL: http://www.gov.cn/zhengce/2019-02/23/content_5367988.htm
171. 线上教育不是一个新话题，但对于艺术类教育课来说，大部分远程音视频软件还无法满足师生。 2020. (Навчальний план Міністерства освіти Китаю. *Викладач музики*. 2020.). URL: <https://www.iyiou.com/analysis/20200220123771>
172. 线上教育不是一个新话题，但对于艺术类教育课来说，大部分远程音视频软件还无法满足师生。 2021. (Навчальний план Міністерства освіти Китаю. *Викладач музики*. 2021.). URL: <https://www.iyiou.com/analysis/20200220123771>
173. 河南科技大学. 艺术与设计学院. 2022. (Офіційний сайт Школи мистецтва та дизайну Хенанського університету науки і технологій. 2022.). URL: <https://www.eduego.com/school280/jianzhang/9141.html>
174. 香港教育部. 藝術教育組. 粵劇音樂的學與教. 2021. (Міністерство освіти Гонконгу. *Гурток мистецького виховання. Вивчення та викладання*

- кantonської оперної музики. 2021.). URL: <https://www.edb.gov.hk/en/curriculum-development/kla/arts-edu/resources/mus-pdp-materials/index.html>
175. 浅谈音乐课中动机理论的运用前提. 2019. (Пінг Чжуанюан. Попереднє обговорення передумов застосування теорії мотивації на уроках музики. 2019.). URL: <http://www.cqvip.com/qk/81325a/201911/7002117848.html>
176. 朱永新. 线上教育不是一个新话题, 但对于艺术类教育课来说, 大部分远程音视频软件还无法满足师生: 网络带来的好处与坏处. 2020. (Чжу Юйсін. Онлайн-навчання не є новою темою, але для уроків мистецтва більшість дистанційних аудіо- та відеопрограм не можуть задовольнити вчителів і учнів: переваги та недоліки Інтернету. 2020.). URL: <https://www.jiemodui.com/N/113841.html>
177. 全国普通高等学校音乐学 (教师教育) 本科专业必须课程教学指导纲. 教育部. 2006. (Національний коледж музикознавства (педагогічна освіта). Інструкції з викладання основного курсу бакалаврату). Міністерство освіти. 2006.). URL: http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_624/200611/t20061129_80346.html
178. 教师教育课程标准. 教育部. 2011. (Стандарти навчальних програм для вчителів. Міністерство освіти. 2011.). URL: <https://pjb.lzcu.edu.cn/info/1039/1994.htm>
179. 成都七中第40届教育研讨会音乐分论坛. 2020. (Музичний педфорум 40-го Освітнього симпозіуму середньої школи № 7 Ченду. 2020.). URL: <https://www.tspweb.com/key/成都七中音乐老师.html>
180. 学校支援伙伴计划经验分享会: 在小学音乐科课程引入电子学习策略. 2018. (Форум з обміну досвідом реалізації партнерської програми підтримки школи: представлення стратегій електронного навчання в музичній освіті для початкових шкіл. 2018.). URL: <https://www.edb.gov.hk/attachment/tc/curriculum-development/kla/arts-edu/resources/mus-pdp-materials/cdi020181180a.pdf>

181. 学与教资源运用:专业发展与支援. 2020. (Використання ресурсів для навчання та викладання: професійний розвиток і підтримка. 2020.). URL: <https://www.edb.gov.hk/attachment/tc/curriculum-development/kla/arts-edu/resources/mus-pdp-materials/cdi020201432b.pdf>
182. 对音乐课中孩子厌学现象的原因分析. 2017. (Аналіз причин втоми дітей на музичних заняттях. 2017.). URL: <http://www.jy12.net/Article.asp?id=344>
183. 华东师范大学音乐学 (音乐教育) 招生简章. 華東師範大學. 2021. (Посібник для вступу до Східно-Китайського педагогічного університету на музикознавство (музична освіта). Сайт Педагогічного Університету Хуашу. 2021.). URL: <http://xxgk.ecnu.edu.cn/40/b4/c11819a344244/page.htm>
184. 中国教育学会第二届音乐教育大会的回顾与反思. 2020. (Огляд і рефлексія Другої конференції з музичної освіти Китайського товариства музичної освіти. 2020.). URL: <https://m.fx361.com/news/2020/0709/6848401.html>
185. 中国教育改革与发展纲要. 中华人民共和国教育部. 1993年. 20页 (План реформи та розвитку освіти в Китаї: Міністерство освіти КНР. 1993. 20 с.).
186. 刘慧霞. 对新课程中教师培训方式的思考. 教育科学研究. 2013. № 2. 12–18. (Ліу Х. Щодо нових принципів та методів підготовки майбутніх педагогів. Педагогічні дослідження. 2013. № 2. С. 12–18.).
187. 朱永新. 好老师是民族的希望. 07.09.2017. (Чжу Юнсінь. Хороший вчитель – надія нації. 07.09.2017.). URL : http://www.moe.gov.cn/jyb_xwfb/moe_2082/zl_2017n/2017_zl37/201709/t20170925_315211.html
188. 翟博. 加强中华优秀传统文化教育. 31.08.2017. (Чжай Бо. Зміцнення тенденцій китайської освіти в галузі традиційної культури. 31.08.2017.). URL : http://www.moe.gov.cn/jyb_xwfb/moe_2082/zl_2017n/2017_zl37/201708/t20170831_312814.html
189. 王嘉毅. 吹响建设教育强国的冲锋号. 01.08.2017. (Ван Цзяї. Нові тенденції для створення сучасної парадигми освіти в Китаї. 01.08.2017.). URL : http://www.moe.gov.cn/jyb_xwfb/moe_2082/zl_2017n/2017_zl37/201708/t20170801_310453.html

- 190.胡庆亮. 大学生现代公民意识教育的困境与突破. 2013. № 49. 17–45. (Ху Цінлян Труднощі та прориви сучасної освіти суспільної свідомості студентів університету. 2013. № 49. С. 17–45.).
- 191.李伟明. 舞蹈美育在高校专业舞蹈教学中的重要性. 石家庄师范大学包. 2020. № 6. 67–81. (Лі Веймін. Важливість естетичної освіти в професійному викладанні в коледжах та університетах КНР. Журнал Шицзячжуанського педагогічного університету. 2020. № 6. С. 67–81.).
- 192.万玛措. 舞蹈美育在高校专业舞蹈教学中的重要性. 发展教育学. 2020. № 6. 31–32. (Ван Макуо. Значення естетичної підготовки для професійного розвитку викладачів коледжів та старшої школи КНР. Педагогіка розвитку. 2020. № 6. 31–32.). URL: <http://wsp-publishing.com/Public/attached/202106/12.wanmacuo.pdf>
- 193.首份《中国美育发展研究报告 (2020-2022) 》发布. (Випущено перший «Дослідницький звіт про розвиток естетичної освіти в Китаї (2020-2022)»). URL: https://www.eol.cn/news/yaowen/202212/t20221213_2261033.shtml